

ปัญหาและแนวทางการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์
แทนค่าปรับในคดีอาญา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
พฤษภาคม 2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ปัญหาและแนวทางการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับใน
คดีอาญา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
พฤษภาคม 2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

PROBLEMS AND GUIDELINES FOR THE PERFORMING OF SOCIAL SERVICE WORK OR
PUBLIC SERVICE WORK INSTEAD OF FINES IN THE CRIMINAL CASE.

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the *Master of Laws Degree*

May 2024

Copyright 2024 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

ปัญหาและแนวทางการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับใน

คดีอาญา

ของ สุภาวดี อินแถลง

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปวีศร เลิศธรรมเทวี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยวราวรรณ)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรวราวรรณ รัตนเกษตร)

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุดม งามเมืองสกุล)

เรื่อง:	ปัญหาและแนวทางการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	สุภาวดี อินแถลง, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: น.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยวารวรรณ
คำสำคัญ:	โทษปรับในคดีอาญา, กักขังแทนค่าปรับ, ทรัพย์สิน, การทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์, คดีนโยบาย

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ศึกษาปัญหาและแนวทางการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา โดยศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีของการลงโทษในคดีอาญาโดยเฉพาะโทษปรับ ศึกษาการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ของต่างประเทศ รวมถึงสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาประการแรก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 ให้ผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งมีชนิดบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับเท่านั้น ที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น เพื่อทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ แต่ศาลจะมีคำสั่งจะยกคำร้องหากพบว่าจำเลยสามารถชำระค่าปรับได้ ปัญหาประการที่สอง ตามมาตรา 30/2 ถ้าผู้ต้องโทษฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ถือว่าผู้นั้นไม่เห็นความสำคัญของมาตรการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ มีผลให้ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยศาลจะมีได้มีคำสั่งบังคับให้ทรัพย์สินตามมาตรา 29 และ 29/1 ก่อน ปัญหาประการที่สาม ศาลพึงสอบถามผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งบางรายมิได้รู้ว่ามีมาตรการเฉพาะผู้ที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาหรือมาตรการทางกฎหมาย ดังนี้ 1. ผู้ต้องโทษปรับสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้แม้บุคคลนั้นจะสามารถจ่ายค่าปรับได้ก็ตาม 2. เมื่อศาลพิจารณาถึงฐานความผิดที่ได้กระทำและประวัติการกระทำ ความผิดครั้งก่อนแล้ว หากผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนไม่ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับโดยไม่มีเหตุสมควร ควรกลับมาดำเนินการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาตามลำดับ มิใช่ผู้ต้องโทษปรับถูกบังคับให้กักขังทันที 3. ศาลต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องโทษปรับเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับทราบในขณะที่พินาศคดี ไม่ว่าจะคดีนั้นจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดในคดีนโยบาย เช่น คดีเกี่ยวกับภาษี คดีเช็ค คดีเกี่ยวกับการรับคนต่างด้าวเข้าทำงาน เป็นต้น หรือแม้ว่าผู้ต้องโทษจะสามารถชำระค่าปรับได้ก็ตาม เพื่อให้เป็นการลงโทษโดยทั่วไป มิได้เป็นการเจาะจงเฉพาะผู้ต้องโทษปรับที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ และเพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับในคดีนโยบายบางประเภทดังกล่าวได้รับการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าต้องถูกบังคับการลงโทษ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการลงโทษสากล

Title: PROBLEMS AND GUIDELINES FOR THE PERFORMING OF SOCIAL SERVICE WORK OR PUBLIC SERVICE WORK INSTEAD OF FINES IN THE CRIMINAL CASE.

Author: Suphawadee Inthalaeng, Independent Study: LL.M., University of Phayao, 2024

Advisor: Assistant Professor Dr. Wimonrekha Sirichairawan

Keywords: fine in the criminal case, impose the detention instead of the fine, the confiscation of assets, social work or public service work

ABSTRACT

This research article studies the problems and guidelines for the performing of social service work or public service work instead of fines in the criminal case by studying the theory and concepts of punishment in criminal cases, especially fines, social work or public service work according to foreign guidelines, including interviews with those involved. The research study found that: the first problem, Criminal Code Section 30/1 only those convicted of a fine who are not juristic persons and do not have money to pay the fine, will have the right to submit a petition to the Court of First Instance to perform social services or public service work instead of a fine but the court will reject the petition if it is found that the defendant can pay the fine. The second problem, according to Section 30/2, is if the convicted person violates or fails to comply with orders or conditions set by the court, it will be considered that he/she does not take the importance of social service or public service work measures instead of fines, then, the court will revoke the said permission order and impose a fine or detention without first ordering the confiscation of assets according to Sections 29 and 29/1. The third problem, the court should notify those who have been sentenced to be fined because some of them do not know that there are specific measures for those who are unable to pay the fine then this is considered discrimination. Therefore, the researcher would like to guidelines for the Criminal Code or legal measures as follows: 1. A person who has been sentenced to be fined can submit a request to do social service or public service work instead of a fine, even if that person can pay the fine, 2. When the court considers the offenses and previous offenses that the offender committed, if this person, fails to perform social services or public service work instead of the fine without reasonable grounds, he/she should be enforced with the fine penalty according to the criminal code respectively but should not be forced to be imprisoned immediately, 3. The court must notify the rights of the person convicted of a fine regarding submitting a request to do social service or public service work instead of the fine while adjudicating the case, regardless of whether the case is an offense under the Criminal Code or the offense such as a tax case, bill of exchange case, cases regarding the employment of foreigners, etc. or even if the convicted person can pay the fine, to be a general punishment without specifically targeting those who are unable to pay the fine as well as those convicted of certain types of policy cases will receive rehabilitation rather than having to be heavily punished, which is consistent with international punishment principles.

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
ขอบคุณหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานที่คอยสนับสนุนการทำวิจัย และขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่
ให้ความร่วมมือ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จด้วยความเรียบร้อย

สุภาวดี อินแถลง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมุติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย	4
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	4
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
โทษทางอาญา	5
โทษปรับทางอาญาและการทำงานบริการสังคมในต่างประเทศ	18
โทษปรับและการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญาตาม กฎหมายไทย	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	54
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูล	57

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
วิเคราะห์โทษทางอาญาและการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทน ค่าปรับ.....	58
วิเคราะห์การทำงานการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับทั้ง ของต่างประเทศและของประเทศไทย.....	60
วิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการทำงานการทำงานบริการสังคมหรือทำงาน สาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ.....	65
วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางออกของการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทน ค่าปรับในคดีอาญา.....	75
บทที่ 5 บทสรุป.....	83
บทสรุป.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	85
บรรณานุกรม.....	87
ประวัติผู้วิจัย.....	90

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 เปรียบเทียบว่าการทำงานบริการสังคมของแต่ละประเทศถือเป็นการ ลงโทษทาง อาญาอย่างหนึ่งหรือไม่.....	60
ตาราง 2 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของการนำมาตรการการทำงานบริการสังคมมาใช้กับโทษทาง อาญา	61
ตาราง 3 เปรียบเทียบเงื่อนไขการนำการทำงานบริการสังคมมาใช้บังคับ	62
ตาราง 4 เปรียบเทียบกรณีที่ฝ่าฝืนการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ.....	64
ตาราง 5 เปรียบเทียบฐานความผิดที่สามารถทำงานบริการสังคมได้ของแต่ละประเทศ.....	65

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพ 1 สื่อประชาสัมพันธ์ของสำนักงานศาลยุติธรรม	51
ภาพ 2 คำร้อง (แบบ บ.ส.1) ด้านหน้า-ด้านหลัง.....	52
ภาพ 3 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษทาง	72
ภาพ 4 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าควรให้บุคคลทุกคนสามารถยื่นคำร้องขอทำงาน.....	73
ภาพ 5 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าควรกำหนดฐานความผิดหรือไม่ในการขอทำงาน.....	74
ภาพ 6 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าควรบังคับเอากับทรัพย์สินก่อนในกรณีที่ต้องโทษ	75

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามกฎหมายอาญากำหนดให้บุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นได้บัญญัติไว้เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งการลงโทษ คือ การปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการปฏิบัตินั้นต้องได้รับผลร้าย เนื่องจากการที่บุคคลนั้นได้ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติอันเป็นกฎกติกาของสังคม โดยรัฐจะมีหน้าที่ในการจัดการให้ผู้กระทำผิดได้รับผลร้าย การลงโทษเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ การป้องกันดังกล่าวแบ่งออกได้เป็นการป้องกันทั่วไป คือการลงโทษตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้ข่มขู่ให้บุคคลอื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอีก และการป้องกันพิเศษ คือ การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ใช้เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำอีก วิธีการนี้เป็นทางเลือกที่ศาลสามารถมีคำสั่งควบคู่ไปกับการลงโทษ เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมและป้องกันการกระทำความผิดของกฎหมายอาญา¹

การใช้มาตรการบังคับในทางอาญานั้นมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้การดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยพยายามมุ่งยกระดับสามัญสำนึกและพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิดให้ขึ้นมาสู่ระดับปกติ โดยหลักการที่ว่าธรรมชาติสร้างมนุษย์ให้สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้สามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนนิสัยและพฤติกรรมได้ โดยการปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำให้เป็นไปในทางที่ดี ทั้งนี้การปรับเปลี่ยน แกไขนิสัยหรือพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดแต่ละคนย่อมแตกต่างกันออกไป ส่งผลให้ลดการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำผิดได้

2. เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม แม้ว่าศาลพิพากษาลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดจะเป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิดก็ตาม แต่ก็เพื่อให้ผู้นั้นเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขในรูปแบบต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่สมควร โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความบกพร่อง

¹ ธาณี วรรณทร์, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, หน้า31.

ของนักโทษแต่ละรายให้เป็นไปตามแผนการบังคับโทษ เมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติแล้วจึงให้บุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคมต่อไป²

มาตรการบังคับโทษตามกฎหมายอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันมี 5 ประการ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน³ แม้ว่ากฎหมายอาญาของไทยจะมีการประหารชีวิตที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จัดเป็นการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม รวมถึงการจำคุก กักขัง ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามการบังคับโทษในปัจจุบันมีแนวความคิดแบบเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ คัดค้านความเป็นมนุษย์มากขึ้น มุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยน บำบัด พื้นฟู แก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นเหตุให้กระทำผิดกฎหมาย เพื่อยกระดับความเจริญทางจิตใจและพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้

วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษปรับนั้น มุ่งประสงค์ถึงผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด ซึ่งในบางกรณีการบังคับโทษปรับไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์นั้นได้เท่าที่ควร เนื่องจากผู้กระทำความผิดมีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงไม่กระทบถึงฐานะทางการเงินของผู้กระทำผิดนั้น แต่จะมีผลเฉพาะผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนเท่านั้นที่จะมีผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของผู้นั้น ตามมาตรา 30/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคล และไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดี เพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่า ผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้

แม้ว่าในปัจจุบัน หากศาลมีคำพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิด และผู้นั้นไม่มีเงินชำระค่าปรับ ศาลจะอาจมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญาได้ แต่เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 ที่กำหนดให้ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับเท่านั้นที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ประกอบกับระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันและแนวปฏิบัติในการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และการเปลี่ยนสถานที่กักขัง พ.ศ.2546 ข้อ 4 และคำสั่งของศาลในแบบ คำร้อง

² ธาณี วรภัทร์, โทษจำคุกตามกฎหมายไทย, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ), หน้า61-63.

³ มาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(บ.ส.1) ที่ให้ยกคำร้องเนื่องจากจำเลยสามารถชำระค่าปรับได้ เห็นว่า การกำหนดให้เฉพาะบุคคลธรรมดาและไม่สามารถชำระค่าปรับได้เท่านั้นที่จะสามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ หากเป็นกรณีผู้ต้องโทษปรับมีเงินชำระค่าปรับ แต่ไม่ต้องการชำระค่าปรับสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้หรือไม่

ตามมาตรา 30/2 ถ้าผู้ต้องโทษฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด โดยถือว่าผู้ต้องโทษปรับไม่เห็นถึงความสำคัญของการทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา หรือไม่ประสงค์ที่จะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูการกระทำ ความผิดของตนแล้ว ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ

ในการทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับกฎหมายมิได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้สามารถทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แก่สังคมแทนค่าปรับนั้น ต้องเป็นผู้กระทำความผิดในฐานใดบ้าง จึงเป็นปัญหาว่าการขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับนั้นสามารถใช้ได้กับกฎหมายทุกประเภทหรือทุกฐานความผิดที่มีโทษปรับทางอาญาหรือไม่และการกระทำความผิดในคดีนโยบาย เช่น พระราชบัญญัติคนต่างด้าว พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ เชื้อฯ ความผิดเกี่ยวกับประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติสถานพยาบาล เป็นต้น และตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และการเปลี่ยนสถานที่กักขัง พ.ศ.2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ข้อ 5 กำหนดให้ศาลพึงสอบถามว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินชำระค่าปรับหรือไม่ และแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะขอทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งเป็นการแจ้งสิทธิให้เฉพาะกรณีผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับได้เท่านั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและความเป็นมาของโทษทางอาญาและการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย
3. เพื่อค้นหาแนวทางออกของปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

สมมุติฐานของการวิจัย

การลงโทษโดยการทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับสอดคล้องกับทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้มีประสิทธิภาพ ไม่ควรนำเอาความสามารถในการชำระค่าปรับมาเป็นเงื่อนไขในการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ซึ่งผู้ต้องโทษบางรายที่กระทำความผิดเล็กน้อยหรือเป็นความผิดที่ไม่มีการกระทบโดยตรงกับชีวิตร่างกาย และไม่ยอมชำระค่าปรับเป็นจำนวนเงิน อาจยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ โดยเท่าเทียมกัน โดยมีควรจำกัดว่าเป็นคดีนโยบายหรือไม่ ซึ่งจะส่งผลให้สังคมได้รับประโยชน์ในขณะเดียวกันก็ได้แก้ไขเยียวยาฟื้นฟูและเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้สำนึกในการกระทำของตน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเพื่อเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ซึ่งกฎหมายของประเทศที่จะทำการศึกษา ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน นอกจากนี้ผู้วิจัยจะหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาค่าปรับที่ล้นเกินของกฎหมายและเพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือบริการสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันมาปรับใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เกิดความเข้าใจและได้ความรู้จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือบริการสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ
2. ทราบถึงปัญหาและความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือบริการสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ
3. ค้นพบแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โทษทางอาญา

ความหมายของโทษทางอาญา

“โทษ” ตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน [น.] ความไม่ดี, ความชั่ว, เช่น โทษแห่งความเกียจคร้าน, ความผิด เช่น กล่าวโทษ, ผลแห่งความผิดที่ต้องรับ เช่น ถูกลงโทษ, ผลร้าย เช่น ยาเสพติดให้โทษ [ก.] อ่างเอาความผิดให้ เช่น อยาโทษเด็กเลย⁴

“โทษ” เป็น มาตรการบังคับทางอาญา⁵

“โทษ” คือ เครื่องมือทางกฎหมาย เป็นวิธีการที่มนุษย์กำหนดขึ้นเพื่อใช้บังคับกับมนุษย์ที่ฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อกฎระเบียบของสังคม หรือได้กระทำการที่กระทบต่อคุณธรรมทางกฎหมายของบุคคลอื่นหรือสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ให้เหยื่อผู้ที่ได้รับ ความเสียหายและคนในสังคมได้ดำรงชีวิตที่ปกติ ตลอดถึงความมั่นคงแห่งรัฐ

โทษจึงต้องสร้างความเกรงกลัวให้แก่ผู้กระทำความผิด ทำให้รู้สึกว่าการกระทำผิดนั้นต้องได้รับผลร้าย อาจเป็นผลร้ายต่อทรัพย์สิน เสรีภาพ ชีวิต ร่างกาย ของผู้กระทำความผิดเอง นอกจากนี้โทษที่จะนำมาใช้กับบุคคลนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับสภาพสังคมหรือบริบทของสังคมนั้น ๆ ด้วย และโทษต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นการตำหนิการกระทำของผู้ทำผิดด้วย⁶

ส่วนโทษทางอาญาโดยทั่วไป มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไป ดังนี้⁷

ความหมายแรก โทษทางอาญาจะประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการ คือ

1. โทษทางอาญาจะต้องเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีความทุกข์หรือต้องได้รับผลร้ายอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้ต้องโทษหรือผู้ที่กระทำความผิดเกิดความทุกข์ ไม่ว่าจะมีความเจ็บปวดทางร่างกาย จิตใจ สูญเสียทรัพย์สิน หรือทำให้เสรีภาพของผู้นั้นถูกจำกัดลง

2. โทษทางอาญาจะต้องนำไปใช้กับผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทางอาญาเท่านั้น มิใช่เป็นความผิดทางแพ่ง จะต้องลงโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิดเท่านั้น ไม่อาจลงโทษบุคคล

⁴ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2566, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>.

⁵ คณิต ธิ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, (พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: วิญญูชน), หน้า 430.

⁶ ธาณี วรภัทร์, โทษจำคุกตามกฎหมายไทย, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ), หน้า 22-23.

⁷ สหชน รัตนไพจิตร, ความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527) หน้า 4 – 8.

อื่นที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือให้บุคคลอื่นนั้นมารับโทษแทนไม่ได้

3. โทษทางอาญาจะต้องมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นก่อน และต้องไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด หรือไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ จึงจะมีการลงโทษได้ ในกรณีที่มิได้เป็นการกระทำความผิดทางอาญา แต่รัฐทำให้เกิดผลร้ายไม่ถือว่าเป็นโทษทางอาญา เช่น ผู้ที่เป็นโรคติดต่อแต่ต้องถูกควบคุมตัว

4. โทษทางอาญาต้องไม่ใช่การเกิดผลร้ายโดยตัวของผู้กระทำความผิดทางอาญาเอง แต่ต้องเป็นวิธีการซึ่งคนใดคนหนึ่งที่ไม่ใช่ตัวผู้กระทำผิดนำมาใช้กับตัวผู้กระทำความผิด เช่น การที่ผู้กระทำความผิดจะฆ่าตัวตายจึงไม่ใช่เป็นการรับโทษทางอาญา

5. โทษทางอาญาต้องผ่านกระบวนการตามกฎหมายและต้องเป็นผู้ที่กฎหมายให้อำนาจเท่านั้นจึงจะเป็นผู้ให้ผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้

สาระสำคัญของโทษทางอาญาดังกล่าวเป็นความเห็นของ ศาสตราจารย์ ฮาร์ท (H.L.A.Hart), ศาสตราจารย์ เบ็น (S.I.Benn) และ ศาสตราจารย์ ฟลู (A.Flew) ซึ่งความเห็นดังกล่าว พิจารณาโดยดูจากเนื้อหาภายนอกไม่ได้พิจารณาเนื้อหาภายในของโทษทางอาญา การพิจารณาดังกล่าวอาจทำให้ความลึกลับระหว่างโทษทางอาญากับวิธีการเพื่อความปลอดภัย

ความหมายที่สอง โทษทางอาญาจะประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ

1. โทษทางอาญาต้องเป็นผลร้ายที่รัฐนำมาใช้กับผู้กระทำความผิด กล่าวคือ รัฐจะต้องเป็นผู้ลงโทษผู้กระทำความผิดเท่านั้น ซึ่งรัฐในที่นี้หมายถึงองค์กรที่มีอำนาจ เช่น องค์กรศาล

2. โทษทางอาญาต้องมีขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมาย หากไม่ได้กระทำความผิดทางอาญาแต่กลับได้รับผลร้ายก็ไม่ใช่โทษทางอาญา

3. โทษทางอาญาต้องเป็นผลร้ายที่ได้รับจากรัฐโดยตรงและต้องเป็นผลร้ายตอบแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา ไม่ใช่ผลร้ายที่เกิดขึ้นโดยอ้อม เช่น ไม่ใช่กรณีที่รัฐสั่งให้ผู้กระทำความผิดคืนทรัพย์สินที่ลักให้เจ้าของแม้จะเป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิด การคืนทรัพย์สินดังกล่าวไม่ใช่โทษ แต่ถ้ารัฐให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับแก่รัฐ โดยมีเจตนาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้ว่าการปรับนั้นเป็นผลร้ายมาจากการกระทำผิดโดยตรง

สาระสำคัญของโทษทางอาญาดังกล่าวเป็นความคิดเห็นของ ศาสตราจารย์ โยฮันส์ แอนเดอนีส (Johannes Andenaes) โดยพิจารณาเพิ่มขึ้นจากความเห็นแรกในเรื่องเจตนาการใช้โทษของผู้มีอำนาจ และไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะภายในของโทษทางอาญาที่แอบแฝงอยู่

ความหมายที่สาม โทษทางอาญา คือการตอบสนองของสังคม ซึ่ง

1. โทษทางอาญาจะต้องเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมาย

2. โทษทางอาญาจะต้องถูกกำหนดและถูกใช้โดยผู้มีอำนาจ

3. โทษทางอาญาจะต้องเป็นผลร้ายต่อผู้กระทำความผิด

4. โทษทางอาญาจะต้องเป็นผลร้ายที่แสดงให้เห็นถึงการตำหนิติเตียนผู้กระทำความผิดว่าได้กระทำในสิ่งที่ไม่สมควร ส่วนวิธีการเพื่อความปลอดภัยใช้เพื่อคุ้มครองสังคมแม้จะเป็นผลร้ายก็ตามแต่ไม่มีเจตนาตำหนิผู้กระทำความผิด

โดยความหมายของโทษทางอาญาดังกล่าวของ ศาสตราจารย์ รอส (ALF ROSS) ไม่ใช่ความเห็นที่ได้มาจากการพิจารณาลักษณะภายในของโทษ เนื่องจากโดยธรรมชาติ (nature) ของโทษต้องเป็นการที่สังคมตำหนิกระทำอันชั่วร้ายของผู้กระทำความผิดนั้น

ดังนั้น ลักษณะสำคัญของโทษทางอาญาต้องมีลักษณะและขอบเขตที่ชัดเจนพอสมควร หากมิได้มีการกำหนดหรือบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในกฎหมายแล้ว อาจเปิดช่องให้ผู้อื่นเอาโทษทางอาญาไปบัญญัติ เรียก หรือให้เป็นอย่างอื่น ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดอาจถูกลิดรอนสิทธิหรือเสรีภาพไปโดยง่าย⁸ หรือผู้กระทำความผิดอาจได้รับโทษอย่างไรมนุษยธรรมเกินไปหรือไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิด และการลงโทษโดยทั่วไปมีหลากหลายรูปแบบ แต่การลงโทษทางอาญาโดยทั่วไปนั้นผู้วางลักษณะไว้⁹ ดังนี้

1. โทษจะต้องลงแก่ผู้กระทำเนื่องจากมีการกระทำความผิดตามกฎหมาย ซึ่งต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำใดเป็นความผิดและมีการบัญญัติโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้นไว้โดยชัดแจ้ง เคร่งครัด

2. โทษจะต้องเป็นไปโดยเสมอภาค เพื่อลงโทษบุคคลโดยทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจง

3. โทษจะต้องบังคับใช้โดยรัฐ ที่มีกระบวนการตามกฎหมาย

4. โทษจะต้องเป็นผลร้าย (pain) แก่ผู้กระทำความผิด หากไม่ใช่ผลร้ายไม่ถือว่าเป็นโทษ

5. ผลร้ายนั้นเป็นไปเพื่อตำหนิการกระทำ (disapproved) ความผิดของผู้กระทำ

ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา

ทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิดที่นักวิชาการทางกฎหมายส่วนใหญ่ยอมรับมีวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่สำคัญ¹⁰ ดังนี้

1. เพื่อแก้แค้นทดแทน เป็นการลงโทษเพื่อความยุติธรรม กล่าวคือ เมื่อมีบุคคลกระทำความผิดอันเป็นกรรมชั่วก็จะต้องได้รับการชดใช้กรรมนั้นโดยการได้รับโทษเป็นการทดแทน โดย Immanuel Kant นักปรัชญาชาวเยอรมันได้ให้เหตุผลและสนับสนุนความคิดนี้ว่า สังคมจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดมิเช่นนั้นจะถือว่าสังคมยอมรับการกระทำความผิดและ

⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ และ วรรณกร บัญญัติ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 22, (วิญญูชน, 2564) หน้า 216.

⁹ See Alf Ross, On Guilt, Responsibility and Punishment (1975), pp. 36–37; and Antony Flew, Definition of Punishment, in Contemporary Punishment, ed. By Rudolph J. Gerber and Patrick D. Mc Anany (1972), pp. 31–37.

¹⁰ ธาณี วรรณกร, กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, หน้า 32–36.

ถือว่าเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดนั้นด้วย โดยการลงโทษบุคคลใดจะต้องเนื่องมาจากการที่บุคคลนั้นได้กระทำความผิดเท่านั้น มิใช่เป็นการที่ปฏิบัติต่อบุคคลอีกคนหนึ่งเพื่อให้เกิดผลต่อผู้กระทำความผิด และความผิดที่ได้กระทำลงกับโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับต้องเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกัน หรือเป็นการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกับความผิด ถือเป็นการชดเชยความผิดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ใดตัดสินใจกระทำความผิดไปแล้วก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน โดยการรับโทษให้สมกับความผิดนั้น¹¹

2. เพื่อข่มขู่หรือยับยั้ง เป็นการลงโทษที่นอกจากจะคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อตัวผู้กระทำความผิดแล้ว แต่ยังเป็นการลงโทษที่คำนึงถึงผลที่อาจเกิดขึ้นต่อตัวประชาชนหรือคนในสังคมทั่ว ๆ ไปด้วย กล่าวคือ การลงโทษผู้กระทำความผิดนอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบ ไม่กล้ากระทำความผิดอีก ก็ยังมีวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อเป็นตัวอยางให้กับประชาชนหรือคนในสังคมเห็นว่าหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วบุคคลนั้นก็ต้องได้รับโทษจากการกระทำนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นประชาชนทั่วไปหรือคนในสังคมเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด ทำให้เกิดความยับยั้งชั่งใจของบุคคลที่คิดจะกระทำความผิดและหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิดเช่นนั้น

3. ตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เป็นการลงโทษที่มีแนวคิดให้ผู้กระทำความผิดหมดโอกาสในการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม หรือไม่อาจกระทำความผิดในสังคมได้อีก อาจเป็นการจำกัดผู้กระทำความผิดให้ออกไปจากสังคมอย่างถาวรหรือชั่วคราวเพื่อให้คนในสังคมสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข และปลอดภัยจากบุคคลอันมีนิสัยชั่วร้ายที่ได้กระทำความผิด โดยไม่ต้องดำเนินชีวิตอย่างหวาดระแวงจากผู้กระทำความผิดนั้นอีกต่อไป การลงโทษในลักษณะนี้ได้แก่ การจำคุกผู้ที่กระทำความผิดไปตลอดชีวิต หรือจำคุกผู้ที่กระทำความผิด แต่มีการกำหนดระยะเวลา หรือการประหารชีวิต

4. ลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิด เป็นการลงโทษที่มีแนวคิดว่า หากผู้กระทำความผิดได้ถูกลงโทษหรือได้รับผลร้ายจากการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถที่จะทำให้บุคคลที่กระทำความผิดมาแล้วนั้นสามารถประพฤติตัวดีขึ้น และไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความสำนึก หรือความรับผิดชอบในการกระทำของตน จึงมีประสงค์เพียงเพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่เคยกระทำความผิดมาแล้วกลับมาทำความผิดซ้ำอีก เป็นการหาแนวทางให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้วเกิดความยับยั้งชั่งใจและไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

นักวิชาการทางกฎหมายบางท่านก็ได้มีการแบ่งวัตถุประสงค์ออกเป็น 5 เรื่อง¹² ได้แก่

¹¹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ และ รณภรณ์ บุญมี, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 22, (วิญญูชน, 2564), หน้า 217.

¹² ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, (พิมพ์ครั้งที่ 2 วิญญูชน, 2561), หน้า 189-191.

1. การแก้แค้นทดแทน เป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่มีมาตั้งแต่สมัยที่ไม่มีระบบรัฐ ซึ่งในสังคมดั้งเดิมมีการยอมรับการลงโทษในลักษณะที่เป็นการแก้แค้นส่วนตัว โดยมีกฎหมายในภาษาละติน Lex Talionis หรือ Talion Law มองว่าอาชญากรควรได้รับเป็นการลงโทษตามอาการบาดเจ็บและความเสียหายที่พวกเขาสร้างไว้กับเหยื่อ¹³ ซึ่งมีการนำไปใช้กับกฎตาต่อตาฟันต่อฟันในเวลาต่อมา แม้ว่าการลงโทษในลักษณะนี้เป็นการลงโทษที่รุนแรงแต่ก็ทำให้ในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนการลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด จึงเป็นที่มาของหลักการลงโทษให้ได้สัดส่วน ในส่วนความรู้สึกแก้แค้นนั้นเป็นธรรมชาติของจิตใจมนุษย์ที่ยังคงมีมาจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันมีการยอมรับการแก้แค้นในกระบวนการยุติธรรมโดยรัฐมากกว่า หากกระบวนการยุติธรรมลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย การแก้แค้นอาจกลับมาแก้แค้นในรูปแบบส่วนตัวได้

2. การข่มขู่ ยับยั้ง เป็นวัตถุประสงค์ในลักษณะของการสร้างประโยชน์สังคม เป็นการยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดอีกและยับยั้งมิให้ผู้อื่นเลียนแบบการกระทำความผิดนั้น ซึ่งในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน มีการนำโทษประหารชีวิต จำคุกระยะยาว รวมถึงการเสียนมาใช้บังคับเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

3. การตัดความสามารถในการกระทำความผิด เป็นการประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิตที่เป็นการตัดความสามารถมิให้ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในสังคมอีกตลอดไป แต่การจำคุกเพียงชั่วคราวหนึ่งเป็นการตัดความสามารถในการกระทำความผิดเพียงชั่วคราว รวมถึงการริบทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด ในบางประเทศมีการลงโทษโดยการเนรเทศความต้องการทางเพศให้กับผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งเป็นวิธีการตัดความสามารถในการกระทำความผิดอีกรูปแบบหนึ่ง

4. การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับเรื่องหลักสิทธิมนุษยชนมากที่สุด โดยมองว่าผู้ที่กระทำความผิดเป็นเสมือนผู้ป่วย หากได้รับการแก้ไข ฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ มีการปรับเปลี่ยนนิสัย แล้วสังคมก็จะได้ประโยชน์จากการลงโทษ เมื่อผู้กระทำความผิดมีความสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว ก็จะไม่กลับไปกระทำความผิดอีก

5. การนำผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม เป็นวัตถุประสงค์ที่มีการพัฒนามาจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคมและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ เช่น ก่อนพ้นโทษให้เรือนจำกับผู้ว่าจ้างหรือนายจ้างร่วมมือ

¹³ The Editors of Encyclopaedia Britannica, talion law, <https://www.britannica.com/topic/talion> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2566.

กันทดลองนำนักโทษไปปฏิบัติงานหรือทำงานในช่วงเวลาหนึ่งก่อนเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคมหรือปรับสภาพแวดล้อมให้แก่นักโทษ เป็นต้น

ตัวอย่างจากร่างประมวลกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกา ในมาตรา 1-1A2 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้¹⁴ “วัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายอาญานี้เพื่อเสริมสร้างความยุติธรรมขึ้นในระบบสหรัฐทั้งหมด เพื่อประเทศชาติและประชาชนได้มีความมั่นใจในการรักษาชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และผลประโยชน์อื่น ๆ

ประมวลกฎหมายอาญานี้มุ่งส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งระบบแห่งคุณธรรมของมหาชน และการปฏิบัติได้ตอบของมหาชนโดยการลงโทษที่อันเหมาะสม

ประมวลกฎหมายอาญานี้มุ่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงของบุคคลทั้งปวง โดยการป้องปรามโดยใช้วิธีแข็งต่อสังคมให้เห็นถึงความผิดต่าง ๆ ว่ามีอะไรบ้าง และโทษทัณฑ์ที่กำหนดไว้โดยตัวบทกฎหมายว่ามีอยู่อย่างไร และเมื่อวิธีการนี้ใช้ไม่ได้ผล ก็จะใช้วิธีแก้ไขผู้กระทำความผิด หรือการทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นไม่สามารถที่จะกระทำผิดต่อไปได้โดยวิธีการอันสมควร”

เมื่อพิจารณาจากบทความดังกล่าวแล้วแบ่งวิธีการและทฤษฎีของการลงโทษได้ 3 ประการ ดังนี้

1. วิธีการแก้แค้นตอบแทนและการกำหนดมาตรการแห่งความรับผิดชอบ หรือระบบการแก้แค้นตอบแทน โดยมีมาตรฐานการวัดอัตราส่วนของโทษจากความผิดของผู้กระทำ อันเกิดมาจากความสำนึกของมนุษย์ในการตอบสนองต่อการกระทำอย่างหนึ่ง ในลักษณะ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ของกฎหมายฮัมมูราบี แต่ในประมวลกฎหมายสมัยใหม่ ศาสตราจารย์ทาเกชิ นักนิติศาสตร์ ชาวญี่ปุ่น ได้อธิบายทฤษฎีนี้ ว่าเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ของการลงโทษนั้นทำได้แต่ต้องเหมาะสม กล่าวคือ การลงโทษนั้นจะทำได้ต่อเมื่อผู้กระทำผิดได้กระทำโดยมีจิตใจอันชั่วร้าย และโทษที่จะลงต้องเหมาะสมกับความรับผิดชอบทางอาญาของผู้กระทำผิด เนื่องจากผู้กระทำผิดบางคนมีสาเหตุบางประการที่ทำให้เขาต้องกระทำผิดเช่นนั้นขึ้น เช่น การกระทำไปโดยไม่รู้สีกตัว การกระทำความผิดเพราะตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกบังคับจากสภาวะทางจิตใจให้กระทำเช่นนั้น

2. การป้องปราม เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยโทษอันรุนแรงเพื่อที่จะป้องปรามผู้นั้นหรือบุคคลอื่นมิให้ประพฤติปฏิบัติเอาเยี่ยงอย่างนั้น เนื่องจากแต่เดิมมนุษย์เชื่อว่าบุคคลจะคิดก่อนกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วคำนวณผลที่ตามมาจากการกระทำว่าเป็นผลดีหรือผลร้ายที่จะได้รับ แต่ในปัจจุบันผู้ที่กระทำความผิดส่วนใหญ่จะไม่ค่อยคำนึงถึงหรือคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิด

¹⁴ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ทฤษฎีอาญา ทฤษฎีโทษ และกระบวนการขึ้นพื้นฐาน, (วิญญูชน, 2562) หน้า82-92.

ขึ้นกับตนภายหลังจากการกระทำความผิด และเชื่อว่าการป้องกัน หากนำมาใช้ในการ คำนึงถึงความกลัวหรือคำนึงถึงผลร้ายของผู้จะกระทำความผิดในด้านของสังคมที่จะไม่ยอมรับ บุคคลนั้นเอาไว้ร่วมสังคมด้วย และความกลัวต่อการที่จะถูกจับได้เพื่อนำไปลงโทษแทนความ กลัวต่อการร่างโทษในประมวลกฎหมายเป็นหลักสำคัญ จะเห็นได้ว่าการตัดแปลงทฤษฎีให้ เหมาะสมกับภาวะการณ์และความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ในปัจจุบัน

3. การแก้ไขผู้กระทำผิด ตัดโอกาสหรือจำกัดความสามารถในการกระทำความผิด เป็นทฤษฎีที่มีอยู่ในสมัยโบราณกาลของศาสนาคริสต์ ที่มีการไถ่บาปหรือสารภาพบาปเพื่อให้ ผู้กระทำผิดมีโอกาสได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ โดยศาสตราจารย์เอเลน เป็นผู้รวบรวมหลายแนวคิดไว้ ด้วยกันจากการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ ว่าวิธีการที่จะนำมาใช้กับผู้ต้องโทษนั้นจะต้องมี สภาพเป็นตัวบ้ำบัต ตัดโอกาสหรือจำกัดความสามารถในการกระทำความผิด และวิธีการ ดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่กำหนดที่จะทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เกิดความเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อ ความพึงพอใจของผู้กระทำผิดและยังป้องกันสังคมจากอาชญากรรมอันพึงมีขึ้นในเวลา เดียวกัน

ประมวลกฎหมายอาญาสมัยใหม่มีแบบแผนของการลงโทษไว้โดยได้บัญญัติถึง วัตถุประสงค์หรือวิธีการรวมถึงทฤษฎีที่มารับรองวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากการลงโทษทางอาญามีข้อจำกัดบางอย่าง หากจะใช้โทษหรือทฤษฎีใดมาลงโทษก็ต้อง ระบุไว้อย่างชัดเจนว่ามีการใช้ทฤษฎีใดเป็นหลักในการลงโทษ ซึ่งอาจนำหลาย ๆ ทฤษฎีมาปรับ ใช้กับการลงโทษก็ได้ แต่วิธีการการลงโทษหรือประเภทของการลงโทษ ต้องบัญญัติกฎหมาย โดยชัดเจน ใช้บังคับโดยทั่วไป ระวังโทษให้เหมาะสมกับความผิด การกำหนดโทษต้อง คำนึงถึงความร้ายแรง สภาพการณ์และพฤติการณ์ของการกระทำประกอบด้วย รวมถึงความ เสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดเพื่อให้ได้สัดส่วนกัน โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติและปลอดภัยจากอาชญากรรมทั้งปวง

ประเภทของโทษทางอาญา

โทษทางอาญาตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้บัญญัติ โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำผิดมีดังนี้

1. ประหารชีวิต
2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ

5. ริบทรัพย์สิน

และมีข้อยกเว้นมิให้นำโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิด ในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ให้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุกห้าสิบปีในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

โทษประหารชีวิต เป็นโทษที่ร้ายแรงที่สุดเนื่องจากเป็นโทษที่บังคับเอากับชีวิตของผู้กระทำความผิด ที่มีวัตถุประสงค์ในการตัดโอกาสของผู้กระทำความผิด มิให้กระทำความผิดอีกต่อไปและเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร ให้อาชญากรรมดistantไปจากสังคมเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ไม่ต้องเกรงกลัวหรือระแวงว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะได้กระทำความผิดจะกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกหรือไม่ สำหรับความผิดที่ต้องระวางโทษประหารชีวิตในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่

1. ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
2. ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร
3. ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร
4. ความผิดต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ
5. ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย
6. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
7. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม
8. ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน
9. ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน
10. ความผิดเกี่ยวกับเพศ
11. ความผิดต่อชีวิต
12. ความผิดต่อเสรีภาพ
13. ความผิดฐานชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์

โทษจำคุก เป็นโทษที่จะต้องถูกบังคับเอาแก่เสรีภาพของผู้กระทำความผิด ถือเป็น การแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดแทนผู้เสียหายหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด เป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดอีกในสังคม และเป็นการ

กำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว นอกจากนี้การจำคุกยังเป็นการปรับปรุงแก้ไข พื้นฟูสภาพจิตใจ รวมถึงฝึกอาชีพให้กับผู้กระทำความผิดในระหว่างที่ถูกจำคุกหรือกักขัง เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถดำเนินชีวิตโดยปราศจากความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในอนาคตภายหลังจากพ้นโทษ¹⁵

โทษจำคุกแยกออกเป็น จำคุกตลอดชีวิต เป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดอย่างถาวรเป็นการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมตลอดไป เพื่อให้สังคมและประชาชนทั่วไปเกิดความปลอดภัย แม้ว่าในอนาคตอาจมีการอภัยโทษให้ผู้ต้องโทษก็ตาม และจำคุกมีกำหนดระยะเวลา เป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง เป็นการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมชั่วคราว ซึ่งโทษจำคุกถือว่าเป็นโทษที่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้ต้องโทษกลับตัวเป็นคนดีได้ โดยเจ้าพนักงานราชทัณฑ์เป็นผู้พิจารณาว่าการปฏิบัติ(treatment)หรือการเยียวยาของผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลในเรือนจำหรือสถานที่กักขัง แต่ในทางกลับกันหากเป็นการจำคุกในระยะสั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการกระทำผิดและสร้างเครือข่ายการกระทำความผิด ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการที่ผู้ต้องโทษจะกลับตัวเป็นคนดี¹⁶

โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน เป็นโทษที่มุ่งประสงค์บังคับเอากับบรรดาทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิด โทษปรับเป็นการปรับเป็นจำนวนเงินจำนวนใดจำนวนหนึ่ง ทำให้กระทบต่อฐานะทางการเงินของผู้ต้องโทษ แต่เนื่องจากบุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน กล่าวคือโทษปรับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาจะกระทบต่อบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยเป็นอย่างมาก แต่ไม่กระทบต่อบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี โทษปรับที่เป็นจำนวนเงินจึงมีข้อบกพร่อง ส่วนโทษริบทรัพย์สินนั้น ทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นอาจเป็นทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้ใช้ในการกระทำความผิดหรือเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยกระทำความผิด หากเป็นของจำเลยเองหรือเป็นของผู้ที่มีส่วนในการกระทำความผิดทรัพย์สินนั้นต้องถูกริบทั้งสิ้นหรือศาลอาจมีดุลพินิจให้ริบเสีย ถือเป็นการตัดประโยชน์ในทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและเป็นการป้องกันการกระทำความผิดในบางกรณีในอนาคตด้วย¹⁷

¹⁵ สิริกาญจน์ รัตนสุวรรณชาติ, โทษปรับ: ศึกษากรณีการใช้มาตรการอื่นมาเสริมและแทนการปรับ, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) หน้า 10-11.

¹⁶ ฉานี วรภัทร์, โทษจำคุกตามกฎหมายไทย (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ) หน้า 3.

¹⁷ คณิศ ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, (พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: วิญญูชน), หน้า 453.

ดุลพินิจในการลงโทษ

การลงโทษนอกจากจะคำนึงถึงผลร้ายที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับแล้ว ควรคำนึงถึงผลที่มีต่อผู้กระทำความผิดหรือต่อสังคมในด้านอื่น ๆ ด้วย เพื่อการลงโทษให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมในแต่ละยุคสมัย ดุลพินิจในการลงโทษต้องพิจารณา 2 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีเด็ดขาด เป็นการลงโทษให้สาสมกับการกระทำความผิด มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อทดแทนความผิดที่ผู้กระทำผิดคนนั้นได้ก่อให้เกิดขึ้นอย่างเดียวกว่าคือ ต้องเป็นการลงโทษเพื่อให้มีการแก้แค้นตอบแทนที่ถูกต้องต่อผู้ที่กระทำความผิด ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม และยังเป็นการรักษาความยุติธรรมของสังคมไว้ เป็นทฤษฎีที่สามารถบังคับใช้ได้อย่างทั่วไป ใช้ได้เสมอไปและใช้ได้ตลอดไป ไม่คำนึงถึงกาลเทศะหรือพฤติการณ์แวดล้อมใด ๆ ทั้งสิ้นเป็นทฤษฎีที่ยืนยันตนเองว่าเป็นทฤษฎีที่ถูกต้องสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกสถานการณ์ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ใดหรือเวลาใดก็ได้ โดยโทษที่จะลงนั้นขึ้นอยู่กับความร้ายแรงแห่งผลการกระทำผิดด้วย ตัวอย่างเช่น ในความปรมาทเดียวกัน หากทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายความร้ายแรงมากก็จะลงโทษหนักมาก แต่ถ้าทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บไม่ค่อยมีความร้ายแรงมากนักก็จะลงโทษเบา ทั้งนี้มิได้เป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้น เนื่องจากการแก้แค้นทดแทนนั้นเป็นการลงโทษด้วยความรู้สึกโกรธแค้นซึ่งตั้งอยู่บนความรู้สึกทางอารมณ์ของมนุษย์โดยมีนักปรัชญาได้ให้การสนับสนุนทฤษฎีดังกล่าว ต่อไปนี้

คานท์ (Kant) ให้ความเห็นว่า เหตุที่ลงโทษต้องมาจากการที่ผู้นั้นกระทำความผิด จึงจะเป็นการรักษาความยุติธรรมไว้ โทษจึงเป็นการตอบแทนความยุติธรรมที่ถูกผู้กระทำความผิดประทุษร้าย หากไม่มีอะไรมาตอบแทนความยุติธรรม สิทธิของมนุษย์ก็จะถูกทำลายลงคุณค่าของมนุษย์ก็จะลดลงตามไปด้วย ดังนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดก็ต้องมีการลงโทษ

เฮเกล (Hegel) ให้ความเห็นว่า การลงโทษต้องให้สาสมกับการกระทำความผิดนั้นเพื่อนำความถูกต้องกลับคืนมา ผู้ที่กระทำความผิดถือว่าเป็นการปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้องจึงต้องได้รับการลงโทษจากการปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้องนั้น¹⁸

สตาล (Stahl) ผู้นับถือศาสนาคริสต์โดยเคร่งครัด เห็นว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบังคับของพระเจ้า¹⁹

2. ทฤษฎีสัมพันธ์ เป็นทฤษฎีที่ต้องพิจารณาถึงเหตุผลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีได้พิจารณาจากการกระทำความผิดเหมือนดังทฤษฎีเด็ดขาดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เป็นการพิจารณาว่าเมื่อมีการกระทำความผิดแล้วต้องมีการลงโทษอย่างไรเพื่อให้การลงโทษนั้นมี

¹⁸ แสงว นุญเฉลิมวิภาส, **หลักกฎหมายอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม วิชาญชุน, 2551) หน้า 121-124 .

¹⁹ หยุด แสงอุทัย, **กฎหมายอาญา ภาค 1** (พิมพ์ครั้งที่ 21 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556) หน้า 263-264.

ประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำความผิดด้วย เนื่องจากผู้กระทำความผิดเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การลงโทษนั้นควรจะมีผลเป็นการกระทำให้ผู้กระทำความผิดหวาดกลัว กลับตนเป็นคนดีทำให้สังคมเกิดความปลอดภัยจากการกระทำความผิด เป็นการป้องกันขัดขวางมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีก

การป้องกันทั่วไป (general prevention) เป็นการป้องกันมิให้บุคคลในสังคมโดยทั่วไปกระทำความผิด โดยเป็นการลงโทษเพื่อให้เป็นแบบอย่าง บังคับจิตใจให้บุคคลทั่วไปในสังคมที่มีความคิดจะกระทำความผิดไม่กระทำความผิดอย่างเดียวกันนั้น หรือเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดเช่นนั้นอีก

การป้องกันพิเศษ (special prevention) แม้ว่าบุคคลนั้นจะกระทำความผิดแต่การลงโทษก็ควรเกิดประโยชน์มีผลให้ตัวผู้กระทำความผิดเกิดความหวาดกลัว ไม่กล้ากระทำความผิดอีกต่อไป ตามความเห็นของ โกรลมัน (Grolmun) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตนเป็นคนดีสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ตามความเห็นของ เรแดร์ (Reader) และทำให้สังคมมีความปลอดภัยพ้นจากภัยอันตรายอันพึงเกิดจากการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดในอนาคต

การลงโทษตามกฎหมายนี้จึงมีลักษณะเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกหรือมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ มีแนวคิดพื้นฐานมาจากแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม โดยพิจารณาว่าการกระทำใดถูกต้องชอบธรรมต้องก่อให้เกิดผลดีแก่สังคมตามหลักดังกล่าว ดังนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดผลดีหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการลงโทษคือการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีกในสังคม

ฟรันซ์ ฟอน ลิสต์ (Franz Von Liszt) นักกฎหมายเยอรมันผู้ก่อตั้งสำนักกฎหมายอาญาสมัยใหม่ มีความเห็นของการลงโทษ ว่าไม่ควรมองเฉพาะด้านศีลธรรม การที่มนุษย์กระทำความผิดเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เป็นอุปนิสัยของผู้กระทำความผิดแต่ละคนและพฤติการณ์ภายนอก ควรลงโทษเพื่อตัดนิสัยของผู้กระทำความผิดเพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมต่อไปได้ เรียกว่าทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้ไข (reformative theory)²⁰

การกำหนดโทษปรับทางอาญา

การลงโทษปรับมีมาแต่ในสมัยโบราณ เป็นโทษที่เก่าแก่และมีอยู่ก่อนโทษจำคุก เนื่องจากภายหลังที่มีการยกเลิกการแก้แค้นทดแทนและมีกฎหมายห้ามมิให้ผู้เสียหายแก้แค้นทดแทนด้วยตนเอง แต่กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียเงินค่าปรับหรือให้บริการ

²⁰ แสง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม วิทยุชน, 2551) หน้า 121-124.

อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้เสียหายเป็นการตอบแทนการกระทำความผิด²¹ ในประมวลกฎหมาย พระเจ้าฮัมบูราปี กษัตริย์แห่งเมืองบาบิโลน ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปจะต้องถูกปรับเป็น จำนวน 5 เท่าของราคาของที่เอาไป หรือหากเป็นกรณีลักสัตว์เลี้ยง ผู้นั้นจะต้องถูกปรับเป็น จำนวน 10 เท่าของราคาสัตว์ หรือหากเป็นการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินหรือลักทรัพย์สิน ของหลวง ผู้นั้นจะต้องถูกปรับเป็นจำนวน 30 เท่า ของราคาทรัพย์สินนั้น²² ในกฎหมายยิว สมัยโมเสส ก็ได้มีการกำหนดโทษปรับเอาไว้เช่นกันโดยถือว่าเป็นการเยียวหาผู้เสียหายทางหนึ่ง

ในกฎหมายกรีก โทษปรับเป็นเหตุบรรเทาโทษสำหรับความผิดอาญาสถานอื่นได้ ใน กฎหมายโรมันโทษปรับมีทั้งโทษปรับที่ต้องชำระเข้าคลังของแผ่นดินและโทษปรับที่ชำระให้แก่ ผู้เสียหายเป็นการปรับแบบใหม่กึ่ง พิณัยกึ่ง²³ การลงโทษโดยการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของ ผู้กระทำความผิด ในระยะแรกมีลักษณะเป็นการไถ่โทษ เมื่อผู้กระทำความผิดได้ไถ่โทษโดย การชำระทรัพย์สินแก่รัฐและผู้เสียหายแล้วก็จะไม่มีการแก้แค้นทดแทนอีกต่อไป นักทฤษฎีวิทยา เรียกว่า ความยุติธรรมโดยเอกชน ต่อมารัฐเริ่มมีอำนาจในการปกครองมากขึ้น เริ่มกำหนดให้ การตกลงกันในเรื่องค่าเสียหายดังกล่าวเป็นไปตามความสมัครใจของคู่กรณี ภายหลังจากเป็น ความตกลงกลายเป็นการบังคับให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษแก่ ผู้เสียหายและผู้เสียหายก็ต้องยอมรับและสละสิทธิในการแก้แค้น รัฐบัญญัติให้การกระทำ ความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของสังคมให้เป็นความผิดต่อมหาชน และ นอกจากผู้กระทำความผิดต้องไถ่โทษให้แก่ผู้เสียหายแล้วก็ต้องไถ่โทษแก่รัฐเป็นการตอบแทน โดยถือว่าเป็นค่าขึ้นศาลและภาษี เนื่องจากรัฐเข้ามาจัดการในด้านยุติธรรมให้คู่พิพาท ค่าไถ่โทษ ที่รัฐบังคับได้แยกออกเป็นค่าธรรมเนียมศาลและเป็นค่าปรับที่ตกแก่แผ่นดิน²⁴ ในกฎหมาย เยอรมันโบราณได้สร้างกฎเกณฑ์ว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน จึงต้องแยกโทษปรับ ออกจากการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง และมีการพัฒนาต่อไปให้โทษปรับสามารถ นำมาใช้ควบคู่กับโทษจำคุก ทำให้โทษปรับกลายเป็นการข่มขู่มากกว่าการแก้แค้น เนื่องจากการ ถูกจำคุกและถูกปรับด้วยเป็นเรื่องที่น่ากลัวและรุนแรงขึ้นจะทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึก เดือดร้อนเข็ดหลาบและเกิดความเกรงกลัว ก่อนศตวรรษที่ 19 โทษปรับถูกนำมาใช้ในการลงโทษ สถานเบาในความผิดเล็กน้อย ที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่ไม่เกิดอันตราย

²¹ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, **การบังคับโทษปรับ**, (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539) หน้า 7.

²² Gerhardt Grebing, *The Fine in comparative Law: A Survey of 21 countries*, (Cambridge: Institute of Criminology, 1982, p.4.

²³ แสง บุญเฉลิมวิภาส, **หลักกฎหมายอาญา**, (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม วิญญูชน, 2551) หน้า 121-124.

²⁴ เชษฐภัทร พรหมชนะ, **การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับค่าปรับนอกจากการกักขังแทนค่าปรับ**, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546) หน้า 20.

โดยตรงต่อผู้ใด นับแต่ศตวรรษที่ 19 โทษปรับเป็นโทษทางอาญาที่สมบูรณ์มีกฎเกณฑ์การบังคับในตัวเอง²⁵

การทำงานบริการสังคมกับโทษทางอาญา

การที่ให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมหรือบริการสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้างจะถือเป็นการลงโทษทางอาญา พิจารณาด้วยเหตุผลด้านต่าง ๆ²⁶ ดังต่อไปนี้

เหตุผลทางด้านกฎหมาย

โดยหลักแล้ว การลงโทษทางอาญาเป็นไปตามหลักสากลที่ว่า “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” (Nullum Crimean Nulla poena Sine lege) กล่าวคือ บุคคลจะได้รับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย บทบัญญัติแห่งกฎหมายของกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ ให้ผู้กระทำความผิดเลือกใช้การทำงานบริการสังคมที่มีใช้เป็นโทษทางอาญาแทนค่าพิพากษาที่ลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 3563 (a) (2) กำหนดให้การทำงานบริการสังคมเป็นเงื่อนไขหนึ่งเพื่อคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิด พระราชบัญญัติบริการสังคม (Community Service Order Act, 1979) ของประเทศนิวซีแลนด์ในข้อ 4 ผู้ที่กระทำความผิดและถูกศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกหรือปรับ หากศาลเห็นว่าผู้นั้นยังไม่สมควรต้องถูกลงโทษจำคุกหรือปรับศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดนั้นทำงานบริการสังคมแทนการลงโทษได้ และหากจำเลยละเมิดหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขการทำงานบริการสังคมจะต้องถูกปรับไม่เกิน 250 เหรียญ

เหตุผลทางด้านปรัชญา

การลงโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งการกระทำ เพื่อเป็นการแก้แค้น เพื่อเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อป้องกันอาชญากรรม เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด แต่การทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้างภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อชดใช้ความผิดที่ได้กระทำลง เพื่อเป็นการทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรม และเพื่อเป็นการลงโทษโดยการกำจัดเสรีภาพส่วนบุคคลโดยใช้เวลาวางจากการทำงานมาทำงานเพื่อประโยชน์

²⁵ พิวพท์ ไตคุกลววรรณ, การลงโทษปรับทางอาญา, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532) หน้า 11-12.

²⁶ พรพรรณ พลศิลป์, มาตรการเสริมทางอาญา: ศึกษากรณีการให้ทำงานบริการสังคม, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553) หน้า 35-38.

สาธารณะ จะเห็นได้ว่าการทำงานบริการสังคมแตกต่างจากการลงโทษ เนื่องจากการทำงานบริการสังคมมุ่งเน้นแก้ไขตัวผู้กระทำความผิด ช่วยสร้างจิตสำนึกให้รู้จักรับผิดชอบต่อสังคมและตนเอง รวมถึงเป็นการชดเชยในสิ่งที่ได้กระทำความผิดต่อสังคมด้วย

เหตุผลทางด้านสังคมและจิตวิทยา

W.H.Pearce O.B.E. เป็นนักสังคมวิทยาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมว่า การทำงานบริการสังคมโดยผู้ที่กระทำความผิด เป็นการลงโทษที่ไม่ต้องให้ผู้กระทำความผิดรับโทษจำคุกสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่แม้ว่าเป็นความผิดถึงขั้นจำคุก โดยศาลอาจเลือกสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมโดยให้อยู่ในภาวะการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์²⁷ แต่ไม่ใช่เป็นการให้ขาดเสรีภาพโดยสิ้นเชิง เพื่อหลีกเลี่ยงผู้กระทำความผิดคบหาสมาคมกับผู้กระทำความผิดรายอื่นที่อยู่ในคุกหรือเรือนจำที่อาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก เป็นกระบวนการในการสอดส่องดูแลและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นการแก้ไขและให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่มีโชาชญากร โดยการปรับเปลี่ยนนิสัย ทัศนคติ พฤติกรรมให้สอดคล้องกับกฎระเบียบในสังคม และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ

โทษปรับทางอาญาและการทำงานบริการสังคมในต่างประเทศ

จากการศึกษาโทษทางอาญาแล้ว ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาถึงเจตนารมณ์ของการใช้โทษปรับทางอาญาและการทำงานบริการสังคมในต่างประเทศ ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law ได้แก่ กฎหมายประเทศอังกฤษ กฎหมายประเทศอเมริกา และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ได้แก่ กฎหมายประเทศฝรั่งเศส กฎหมายประเทศเยอรมัน เกี่ยวกับรูปแบบในการลงโทษปรับกับการทำงานบริการสังคม ซึ่งอาจนำมาปรับใช้หรือเพื่อศึกษาเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับกฎหมายไทยต่อไปได้

ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการของการกำหนดโทษ เพื่อหามาตรการที่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมของประเทศอังกฤษมีความสามารถในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยศาลมีดุลพินิจในการกำหนดโทษทางอาญาได้อย่างกว้างขวางภายใต้วัตถุประสงค์ลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน เพื่อการข่มขู่และยับยั้งผู้กระทำความผิด เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันสังคม โดยไม่ได้

²⁷ สำนักงานคุมประพฤติกลาง กระทรวงยุติธรรม, การคุมประพฤติผู้ใหญ่: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, (2527) หน้า 127.

แยกประเภทของวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน²⁸ กล่าวคือ ศาลอาจลงโทษผู้กระทำความผิดโดยมีวัตถุประสงค์หลาย ๆ ประการพร้อมกันได้ แต่ต้องลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นจะลงโทษเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนดไม่ได้

กฎหมายประเทศอังกฤษกำหนดรูปแบบและวิธีการลงโทษทางอาญาตามคำพิพากษาของศาลไว้ 4 ประเภท ดังนี้²⁹

1. การลงโทษทางอาญา (criminal penalties)
2. การลงโทษทางการเงิน (financial penalties) แบ่งออกเป็น ค่าปรับ (fine) คำสั่งชดใช้ความเสียหาย (compensation order) คำสั่งยึดทรัพย์ (confiscation order) คำสั่งริบทรัพย์สิ้น (forfeiture order)
3. การลงโทษทางสังคม (community penalties) แบ่งออกเป็น การคุมประพฤติ (probation) การทำงานบริการสังคม (community service order) การจำกัดพื้นที่ (curfew order) การให้ผู้กระทำความผิดกระทำกิจกรรมใด ๆ แทน (attendance center order)
4. การลงโทษคุมขัง (custody)

ในกรณีของโทษปรับนั้นศาลสามารถลงโทษปรับเพียงอย่างเดียวโดยไม่รวมกับโทษฐานอื่นหรือจะลงโทษปรับควบคู่ไปกับโทษสถานอื่นได้ โดยการลงโทษปรับของประเทศอังกฤษมีแนวคิดว่าการลงโทษปรับเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจต่อผู้ที่กระทำความผิด โดยพิจารณาว่าผู้ที่กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินที่ดีต้องจ่ายค่าปรับในจำนวนที่มากกว่าผู้ที่กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินที่ต่ำกว่าแม้ผู้กระทำความผิดนั้นจะได้กระทำความผิดในฐานเดียวกันก็ตาม โดยการลงโทษปรับนั้นใช้ระบบปรับเป็นหน่วย คือ การแยกความผิดเป็น 10 ระดับ³⁰ แต่ละระดับมีอัตราค่าปรับจะเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณซึ่งศาลใช้ดุลพินิจคำนวณจากรายได้ตามความเป็นจริงในช่วงเวลานั้นของผู้กระทำความผิดที่ต้องเสียไปในแต่ละสัปดาห์ นอกจากนี้ศาลต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมแห่งข้อหา ประวัติอาชญากรรมของผู้กระทำความผิด และความสามารถของการชำระค่าปรับประกอบกัน ส่งผลให้การลงโทษปรับเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล ผู้กระทำความผิดที่ถูกศาลสั่งให้ลงโทษต้องชำระค่าปรับภายในระยะเวลาอันสมควรหรือผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวด ๆ แล้วแต่กรณีตามที่ศาลกำหนด หากผู้กระทำความผิดผิดนัดไม่ชำระค่าปรับศาลมีอำนาจลงโทษจำคุกแทนค่าปรับได้ แต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ไม่สามารถชำระค่าปรับได้เลยหรือขาดความสามารถในการชำระ

²⁸ J.C.Smith and Brian Hogan, Criminal Law, 7thed, (London : Butterworths,1992),p.14.

²⁹ แสง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม วิญญูชน, 2551) หน้า 38.

³⁰The Criminal Justice Act 1982, Section 69 (1).

ค่าปรับ ศาลอาจมีคำสั่งให้รอการลงโทษปรับไว้ก่อนแล้วใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษปรับก็ได้ เช่น การคุมประพฤติ หรือการทำงานบริการสังคม หรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหาย แทนค่าปรับที่รอไว้ก่อนได้ ตามบทบัญญัติของ The Power of Criminal Act 1973 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988, Section 35³¹ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ศาลอาจออกคำสั่งให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแทนก็ได้³²

คำสั่งของศาลที่ให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ถือเป็นมาตรการทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่ประเทศอังกฤษนำมาใช้บังคับเพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม รวมถึงจิตใจของผู้ที่กระทำความผิด เนื่องจากประเทศอังกฤษมีปัญหาจากจำนวนนักโทษมีปริมาณมากส่งผลให้นักโทษล้นคุก และส่วนใหญ่เป็นนักโทษที่ศาลมีคำสั่งให้จำคุกในระยะสั้น ประกอบกับเมื่อพิจารณาความเหมาะสมและผลกระทบต่าง ๆ แล้ว เห็นว่าการจำคุกระยะสั้นไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพนอกจากนี้ยังทำให้ผู้ต้องโทษจำคุกในระยะสั้นกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก และประการสำคัญการควบคุมผู้ต้องโทษไว้ในเรือนจำหรือที่คุมขังส่งผลให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณ³³ โดยมาตรการทำงานบริการสังคมอยู่ภายใต้กฎหมาย The Power of Criminal Act 1973, Section 14, 15 ดังนี้³⁴

1. กรณีผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 16 ปีหรือกว่า 16 ปีขึ้นไป ก่อนศาลมีคำพิพากษา ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำงานบริการสังคมโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ตามจำนวนชั่วโมงที่ศาลกำหนดไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง และไม่เกิน 240 ชั่วโมง
2. ก่อนศาลมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคม ศาลต้องไต่สวนและรับฟังความเห็นจากเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ จนปรากฏเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้สมควรและสามารถที่จะทำงานบริการสังคมได้ ภายใต้การสั่งการของเจ้าหน้าที่
3. ศาลอาจกำหนดชั่วโมงของการทำงานบริการสังคมให้สอดคล้องกับคำสั่งศาล ในกรณีความผิดตั้งแต่ 2 ฐานความผิดขึ้นไปนั้น จำนวนชั่วโมงของการทำงานบริการสังคมนั้นเมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกิน 240 ชั่วโมง

³¹ จุริวรรธ มานะการ, การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ, (นิติศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557) หน้า 60-61.

³² The Criminal Justice Act 1982, Section 82.

³³ เสมอแซ แสนเนียม, มาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยอาศัยการบริการสังคม, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536) หน้า 43.

³⁴ กรกฎ ทองชะโชค, การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547) หน้า 38-39.

4. ศาลต้องอธิบายวัตถุประสงค์ สิ่งที่ต้องทำตามคำสั่ง และผลของคำสั่งให้ทำงาน บริการสังคม รวมทั้งผลของการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจตรวจสอบการทำงาน บริการสังคมของผู้กระทำความผิดได้ตามคำขอของผู้กระทำความผิดหรือเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ

5. งานบริการสังคมที่ศาลกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทำนั้น ต้องเป็นงานที่สามารถทำให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 12 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง จนกว่าผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมครบตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด เว้นแต่ศาลจะยกเลิกคำสั่งนั้น ซึ่งประเภทของงาน ได้แก่ การทำสวน ทำอาหารแจกให้ผู้ยากไร้ จัดแต่งสถานศึกษา ทำสินค้าเพื่อขายในการกุศล ทำงานฝีมือที่ตนถนัด

แนวคิดการทำงานบริการสังคมของประเทศอังกฤษมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยการทำงานในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและยังช่วยสร้างจิตสำนึกให้ผู้กระทำความผิดรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการใช้เวลาว่างของตนให้เกิดประโยชน์เป็นการพัฒนาความสามารถและทักษะการทำงานอีกด้วย เพื่อลดใช้ความผิดหรือความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำให้ลงแก่ชุมชนหรือสังคมโดยการบรรเทาความเสียหายอาจชดใช้ด้วยการกระทำหรืออาจเป็นตัวเงินก็ได้ และเพื่อเป็นการลโทษผู้กระทำความผิดโดยการกำจัดเสรีภาพส่วนบุคคล ให้ใช้เวลาในการทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะและถือเป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดอย่างหนึ่งด้วย การทำงานบริการสังคมจึงเป็นมาตรการที่ศาลนำมาใช้แทนการลงโทษปรับ³⁵ ซึ่งแต่เดิมการที่ศาลจะมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องโทษก่อน แต่ในปัจจุบันหลักความยินยอมนั้นถูกยกเลิกโดย The crime (sentence) Act 1997 section 28(2)(b) ทำให้ศาลสามารถมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องโทษ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษปรับและมีการเปลี่ยนแปลงจากมาตรการบังคับโทษปรับมาเป็นให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมโดยศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมได้โดยให้ผู้กระทำความผิดต้องทำงานบริการแก่สังคมหรือชุมชนโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกระบวนการบังคับตามคำสั่งศาลจะดำเนินการโดยศาลแขวงที่จำเลยมีภูมิลำเนา หากจำเลยละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลออกหมายเรียกบุคคลนั้นมา

³⁵ เชษฐภัทร พรหมชนะ, การนำมาตราการอื่นมาใช้บังคับค่าปรับนอกจากการกักขังแทนค่าปรับ, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546) หน้า 45.

ชี้แจงต่อศาล แล้วศาลจะถามว่าจะทำตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมหรือปฏิเสธ หากปฏิเสธศาลจะตัดสินว่าบุคคลนั้นละเมิดต่อศาล³⁶

การทำงานบริการสังคมนั้นศาลจะกำหนดประเภทงานโดยคำนึงถึงสถานภาพ การทำงานความถนัด ประสบการณ์ คุณสมบัติ และความสนใจ

ดังนั้น ตามกฎหมายประเทศอังกฤษถือว่าได้มีการพัฒนากฎหมายที่นำมาตรกรารให้ทำงานบริการสังคมเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยการทำงานในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและยังช่วยสร้างจิตสำนึกให้ผู้กระทำความผิดรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และตาม The Crime (Sentences) Act 1997, section 35³⁷ ให้ศาลอาจกำหนดให้ทำงานบริการสังคมแทนในกรณีที่ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับได้

ประเทศสหรัฐอเมริกา

โทษปรับตามกฎหมายประเทศอเมริกาได้รับการให้ความสำคัญมาก ซึ่งรัฐส่วนใหญ่จะใช้โทษปรับที่มีการกำหนดอัตราโทษแน่นอน แต่บางรัฐจะใช้โทษปรับรายวัน (day-fines) โดยบังคับใช้กับฐานความผิดที่ถือว่าเป็นความผิดเล็กน้อยและความผิดที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เช่น ความผิดเกี่ยวกับ Antitrust³⁸ หลักเกณฑ์การลงโทษปรับที่เหมาะสมตามกฎหมาย Model Penal Code โดยสถาบันกฎหมายอเมริกา (The American Law Institute)³⁹ ต้องพิจารณาถึงลักษณะพฤติการณ์ ความร้ายแรง สภาพแวดล้อม ประวัติอาชญากรรม ลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของการกระทำความผิด ประกอบการลงโทษปรับ เพื่อให้การลงโทษปรับมีประสิทธิภาพสามารถยับยั้ง ป้องกัน มิให้ผู้กระทำความผิดกลับมาก่อทำความผิดซ้ำในสังคมอีก การลงโทษปรับควบคุมไปกับโทษจำคุกหรือการคุมประพฤติต้องเป็นความผิดที่ผู้กระทำความผิดมุ่งแสวงหาประโยชน์อันเป็นเงินจากการก่ออาชญากรรมหรือเพื่อปราบปรามและแก้ไขที่ตัว

³⁶ กานดา ปานคำ, การบังคับโทษปรับ: ศึกษากรณีบังคับให้ทำงานแทนค่าปรับ, (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557), หน้า 63-65.

³⁷ Fine defaulters: general.

(1) Subsection (2) below applies in any case where a magistrates' court

(a) has power under Part III of to issue a warrant of commitment for default in paying a sum adjudged to be paid by a conviction of a magistrates' court (other than a sum ordered to be paid under section 71 of the M1Criminal Justice Act 1988 or section 2 of the M2Drug Trafficking Act 1994); or

(b) would, but for [F3section 227 of the Sentencing Code] (restrictions on custodial sentences for persons under 21), have power to issue such a warrant for such default...

³⁸ กานดา ปานคำ, การบังคับโทษปรับ: ศึกษากรณีบังคับให้ทำงานแทนค่าปรับ, (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557), หน้า 65.

³⁹ ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑ์วิทยา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทการพิมพ์ จำกัด, 2525) หน้า 38.

ผู้กระทำความผิดเท่านั้น และการลงโทษปรับต้องคำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับและต้องไม่กระทบหรือไม่เป็นการยกเว้นการที่ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย นอกจากนี้การกำหนดจำนวนเงินและวิธีการชำระค่าปรับ ศาลต้องคำนึงถึงฐานะทางการเงิน และความเป็นอยู่ของจำเลยด้วย

การบังคับค่าปรับ US Code Title 18 Section 3572(d) ได้กำหนดระยะเวลาและวิธีการชำระค่าปรับไว้ดังนี้⁴⁰

1. ผู้ต้องโทษปรับ ต้องชำระค่าปรับแก่ศาลในทันที เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลอาจกำหนดวันชำระหรือกำหนดให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวด ๆ ได้ เว้นแต่ศาลจะเห็นเป็นอย่างอื่น

2. กรณีศาลมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหาย ศาลเป็นผู้กำหนดระยะเวลาในการชำระเงินที่กำหนดไว้ แต่ต้องเป็นระยะเวลาที่สั้นที่สุดที่สามารถชำระเงินเต็มจำนวนได้อย่างสมเหตุสมผล

3. คำพิพากษาค่าปรับที่ศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับ จำเลยต้องแจ้งให้ศาลทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของจำเลยที่อาจกระทบต่อความสามารถในการชำระค่าปรับของจำเลย เมื่อศาลได้รับคำบอกกล่าวจากจำเลยแล้วศาลอาจปรับโดยกำหนดการชำระเงินหรือเรียกให้ชำระเงินเต็มจำนวนทันทีก็ได้ตามคำร้องของจำเลยหรือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ในขณะที่จำเลยถูกศาลพิพากษาให้ชำระค่าปรับ ศาลไม่อาจกำหนดโทษทางเลือกอื่นให้ดำเนินการได้หากไม่ได้รับชำระค่าปรับ ตาม US Code Title 18 Section 3572(e)⁴¹

⁴⁰ Time, Method of Payment, and Related Items.

(1) A person sentenced to pay a fine or other monetary penalty, including restitution, shall make such payment immediately, unless, in the interest of justice, the court provides for payment on a date certain or in installments. If the court provides for payment in installments, the installments shall be in equal monthly payments over the period provided by the court, unless the court establishes another schedule.

(2) If the judgment, or, in the case of a restitution order, the order, permits other than immediate payment, the length of time over which scheduled payments will be made shall be set by the court, but shall be the shortest time in which full payment can reasonably be made.

(3) A judgment for a fine which permits payment in installments shall include a requirement that the defendant will notify the court of any material change in the defendant's economic circumstances that might affect the defendant's ability to pay the fine. Upon receipt of such notice the court may, on its own motion or the motion of any party, adjust the payment schedule, or require immediate payment in full, as the interests of justice require.

⁴¹ Alternative Sentence Precluded.

ในกรณีที่ฝ่าฝืนไม่ชำระค่าปรับหรือชดใช้ค่าเสียหายเกินกว่า 30 วัน ถือเป็นการผิดนัดชำระ ตาม US Code Title 18 Section 3572(h)⁴² และค่าปรับหรือการชดใช้ค่าเสียหายถือเป็นการผิดนัดหากการชำระเงินค้างชำระนานกว่า 90 วัน แม้ว่าจะมีกำหนดการผ่อนชำระใด ๆ เมื่อค่าปรับหรือการชำระเงินค่าชดใช้ผิดนัด ยอดค่าปรับหรือการชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมดจะครบกำหนดชำระภายใน 30 วันหลังจากแจ้งการผิดนัด ตาม US Code Title 18 Section 3572(i)⁴³ อย่างไรก็ตามเมื่อมีคำร้องแสดงให้เห็นว่าการชำระค่าปรับได้ใช้ความพยายามตามสมควรในการเรียกเก็บเงินค่าปรับหรือการประเมินไม่ว่าจะมีประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้ยกหนี้ส่วนที่ยังไม่ได้ชำระของค่าปรับ รวมถึงดอกเบี้ยและค่าปรับหรือเลื่อนการชำระค่าปรับออกไปเป็นวันที่แน่นอนหรือตามกำหนดเวลาผ่อนชำระ หรือขยายระยะเวลาหรือกำหนดผ่อนชำระที่ศาลมีคำสั่งไว้ก่อนหน้า⁴⁴ ตาม US Code Title 18 Section 3573⁴⁴

การลงโทษที่มีความเข้มงวดน้อยที่สุดตามร่างกฎหมาย Model Adult Community Correction Act โดย American Bar Association (ABA) ที่เสนอการลงโทษที่ให้ผู้กระทำความผิดยังคงอยู่ในชุมชนต่อไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีความรับผิดชอบต่อสังคมและกลับเข้าสู่ชุมชนโดยเน้นความปลอดภัยของชุมชน⁴⁵ ดังนี้

At the time a defendant is sentenced to pay a fine, the court may not impose an alternative sentence to be carried out if the fine is not paid.

⁴² Delinquency.

A fine or payment of restitution is delinquent if a payment is more than 30 days late.

⁴³ Default.

A fine or payment of restitution is in default if a payment is delinquent for more than 90 days. Notwithstanding any installment schedule, when a fine or payment of restitution is in default, the entire amount of the fine or restitution is due within 30 days after notification of the default, subject to the provisions of section 3613A.

⁴⁴ Upon petition of the Government showing that reasonable efforts to collect a fine or assessment are not likely to be effective, the court may, in the interest of justice.

- (1) remit all or part of the unpaid portion of the fine or special assessment, including interest and penalties;
- (2) defer payment of the fine or special assessment to a date certain or pursuant to an installment schedule; or
- (3) extend a date certain or an installment schedule previously ordered.

A petition under this subsection shall be filed in the court in which sentence was originally imposed, unless the court transfers jurisdiction to another court. This section shall apply to all fines and assessments irrespective of the date of imposition.

⁴⁵ McCarthy, Belinda Rodgers and McCarthy, Bernard J. Community-Based Correction, 3rd(Belmont, C.A : Wadsworth Publishing Company, 1997), p.26.

1. การคุมประพฤติ โดยทั่วไปการลงโทษโดยการคุมประพฤติจะใช้สำหรับผู้ที่กระทำความผิดครั้งแรก ซึ่งการกระทำความผิดอาจเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำ แต่ต้องไม่เป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง โดยศาลจะพิจารณาจากรายงานการสอบสวนก่อนพิพากษาคดีว่าผู้กระทำความผิดนั้นเหมาะสมกับการคุมประพฤติหรือไม่ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ต้องโทษสามารถกลับเข้าสู่สังคมเนื่องจากสภาพแวดล้อมในที่คุมขังส่งผลต่อทัศนคติของผู้ถูกคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดเล็กน้อย ที่อาจมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอาชญากรรมมากขึ้นหรือเกิดการกระทำความผิดซ้ำ

2. การปรับรายวัน เป็นการลงโทษระดับกลาง โดยกำหนดค่าปรับตามอัตราส่วนของหน่วย (Unit-scale) หรือมาตรฐาน (Benchmark) ที่พิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด เพื่อให้ได้มูลค่าของหน่วยค่าปรับแต่ละหน่วยนำมาคูณกับอัตราส่วนร้อยละของรายได้ในแต่ละวันของผู้กระทำความผิด และผลคูณที่ได้คือค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ เป็นการลงโทษที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้กระทำความผิดโดยตรงเนื่องจากเป็นการกระทบรายได้ ทำให้เกิดสภาพบังคับและทำให้การลงโทษมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในกรณีนี้อาจเกิดความไม่เป็นธรรมสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินที่ต่างกัน กล่าวคือผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่ำอาจมองว่าเป็นการลงโทษ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดมีฐานะทางการเงินที่มั่นคงอาจมองว่าไม่ถือเป็นการลงโทษเลยก็ได้

3. การยึดทรัพย์ เป็นการลงโทษที่กระทำต่อทรัพย์สิน โดยทั่วไปถือว่าเป็นมาตรการเพิ่มเติมจากการลงโทษสถานอื่น โดยศาลต้องแสดงให้เห็นว่ามูลค่าของทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นจะต้องไม่เกินไปกว่าความร้ายแรงของการกระทำความผิดหรือความรุนแรงของอาชญากรรม⁴⁶

4. การใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นลงโทษเพิ่มเติมจากการลงโทษสถานอื่น ในลักษณะที่เป็นการชดเชยให้แก่เหยื่อทางอาชญากรรม ส่วนใหญ่ถูกนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กมากกว่าผู้ใหญ่

5. การทำงานบริการสังคม เป็นการลงโทษเพิ่มเติมจากโทษสถานอื่น ไม่นำมาใช้บังคับเป็นเอกเทศ เป็นการทำงานบริการสังคมโดยการให้บริการสาธารณะในองค์กรที่ไม่มีกำไร แสวงหารายได้ เช่น การเป็นอาสาสมัครในโรงพยาบาล การบำรุงรักษาหรือทำความสะอาดหน่วยงานราชการ เป็นต้น แต่การทำงานบริการสาธารณะต้องมีการวางแผนในการดำเนินการ จัดหาสถานที่ในการรับรองผู้กระทำความผิดที่ต้องทำงานบริการสังคม ซึ่งเป็นการยากที่จะหาหน่วยงานหรือองค์กรที่มารองรับการทำงานของผู้กระทำความผิด

⁴⁶ Roy Caldwell. Kime, The Future of Asset Forfeiture, (The police Chief, August, 1993), p.12.

6. การอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด เป็นมาตรการหนึ่งที่น่าไปใช้กับการลงโทษระดับกลาง ถือเป็น การลงโทษทางเลือกที่เน้นการควบคุมและตรวจสอบผู้ที่กระทำความผิด

7. การกักตัวอยู่ภายในบ้าน เป็นวิธีการลงโทษระดับกลางที่ถือเป็นการลงโทษอย่างหนึ่ง โดยการกักตัวอยู่ภายในบ้านคือ การใช้นางบประมาณไปใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้กระทำความผิดสามารถทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ ก่อให้เกิดความรับผิดชอบและเป็น การยึดหยุ่นของโทษ

8. การรายงานตัวรายวัน ที่ผู้กระทำความผิดต้องมารายงานตัวทุกวันเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมที่กำหนด หรือต้องติดต่อทางโทรศัพท์กับเจ้าหน้าที่ศูนย์อย่างสม่ำเสมอ ในกรณีที่เป็น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต้องมีการส่งผลตรวจการใช้ยาเสพติด ทั้งนี้การลงโทษรายงานตัว รายวันเป็นทางเลือกแทนการส่งตัวผู้กระทำความผิดไปเข้าคุก

9. ศูนย์พักพิงสำหรับผู้ดัดนิสัย เป็นทางเลือกให้ผู้ต้องโทษโดยวิธีจำกัดเสรีภาพใน เรือนจำอยู่ในศูนย์พักพิงสำหรับผู้ดัดนิสัยในแบบชั่วคราวหรือเต็มเวลา ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ กำหนด ซึ่งแตกต่างจากการลงโทษระดับกลางในรูปแบบอื่นเพราะไม่มีกฎเกณฑ์กลางมา กำหนดรูปแบบในการดำเนินการ

การทำงานบริการสังคมแทนการลงโทษปรับได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ควบคุมอาชญากรรม (Comprehensive Crime Control Act of 1984) ให้ศาลมีอำนาจในการ กำหนดเงื่อนไขว่าความผิดฐานใดบ้างที่สามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ซึ่งเป็น ทางเลือกให้ศาลมีอำนาจ ทั้งนี้ในบทบัญญัติ US Code Title 18 Section 3572(e) ว่า “ในขณะที่ จำเลยถูกศาลพิพากษาให้ชำระค่าปรับ ศาลไม่อาจกำหนดโทษทางเลือกอื่นให้ดำเนินการได้ หากไม่ได้รับชำระค่าปรับ” หมายความว่า ในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับแล้วและศาล เห็นว่าผู้ต้องโทษปรับอยู่ในฐานะที่สามารถชำระค่าปรับได้ ศาลจะไม่ใช้ทางเลือกให้ผู้ต้องโทษ ปรับทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ต้องโทษ ปรับหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติควบคุม อาชญากรรม เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าควรกำหนดเงื่อนไขให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ให้แก่ผู้กระทำความผิดรายนั้นได้ เนื่องจากเห็นว่าวิธีการดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถ นำมาใช้กับผู้กระทำความผิดรายนั้นได้อย่างเป็นธรรม โดยศาลไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสถานภาพ ทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดรายนั้น กล่าวคือ แม้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีฐานะทาง การเงินที่ดีก็ต้องถูกลงโทษโดยการให้ทำงานบริการสังคมเพื่อชดเชยความเสียหายได้ ซึ่ง กฎหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 13) ที่กำหนดห้ามมิให้

มีการบังคับใช้ให้การทำงานโดยปราศจากความสมัครใจ เว้นแต่จะเป็นการลงโทษทางอาญา ยกเว้นการลงโทษทางอาญาเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด⁴⁷ เป็นการใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษปรับ เป็นรูปแบบการลงโทษที่เกิดขึ้นใหม่และใช้อย่างแพร่หลาย เป็นการลงโทษในลักษณะที่เป็นทั้งบทลงโทษ โดยการจำกัดเวลาและเสรีภาพจนกว่าจะทำงานเสร็จ และเป็นทั้งการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสร้างคุณค่าในตัวเอง ทำเพื่อสังคม การลงโทษดังกล่าวศาลสามารถใช้สำหรับผู้กระทำความผิดที่ยากจนหรือมาฐานะที่ร่ำรวยมาก รวมถึงการกำหนดใช้ชดเชยค่าเสียหายด้วยเงิน⁴⁸

ดังนั้น การทำงานบริการสังคมในกฎหมายของประเทศอเมริกา โดยหลักจะไม่นำมาบังคับใช้กับการกระทำความผิดทางอาญา โดยเฉพาะจะไม่นำการทำงานบริการสังคมมาใช้เป็นการลงโทษทางเลือกให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ต้องโทษปรับหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ เว้นแต่เป็นการลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมอาชกรรรม ให้ศาลกำหนดเงื่อนไขให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับให้แก่ผู้กระทำความผิดได้ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและสามารถนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดได้อย่างเป็นธรรม และศาลไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดด้วย ถือเป็นทั้งบทลงโทษ โดยการจำกัดเวลาและเสรีภาพจนกว่าจะทำงานเสร็จ และเป็นทั้งการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสร้างคุณค่าในตัวเองและทำเพื่อสังคม

ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสแบ่งประเภทความผิดทางอาญาเป็นไตรภาค⁴⁹ ดังต่อไปนี้

1. **ความผิดอุกฤษฏ์โทษหรือความผิดมหันตโทษ (Les Crimes)** ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสกำหนดให้โทษจำคุกตลอดชีวิตหรือกักขังตลอดชีวิตเป็นโทษสูงสุดของความผิดประเภทนี้ ไม่มีโทษประหารชีวิต โดยโทษจำคุกหรือกักขังมีการแบ่งลำดับชั้นไว้ 4 ลำดับในมาตรา 131-1 ซึ่งจำนวนเวลาของโทษจำคุกและกักขังขึ้นอยู่กับความหนักเบาของฐาน

⁴⁷ กรกฎ ทองชะโชค, การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2547) หน้า 38-39.

⁴⁸ สกฤษรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์, การบังคับคดีอาญา : ศึกษาการบังคับโทษปรับ, (วิทยานิพนธ์ สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552), หน้า 65.

⁴⁹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, รายงานศึกษาลบสัมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา, (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มิถุนายน 2549) หน้า 148-164 .

ความผิด นอกจากนี้ยังมีโทษปรับหรือโทษเสริมตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 131- 10 มาใช้ควบคู่ไปกับโทษจำคุกหรือกักขังด้วย

2. ความผิดมิชฌิมโทษหรือมัจยโทษ (Les Délits) มีชื่อเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “Les peines correctionnelles” มีความหมายเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อกลับเข้าสู่สังคม จึงมีการกำหนดโทษและลำดับชั้นของโทษในความผิดประเภทนี้หลากหลาย ประมวลกฎหมายฝรั่งเศส ค.ศ.1993 มาตรา 131-3 ได้มีการจัดลำดับประเภทของโทษที่จะลงแก่บุคคลธรรมดา ดังนี้⁵⁰

- 2.1 โทษจำคุก (โทษหลัก)
- 2.2 โทษปรับ (โทษหลัก)
- 2.3 โทษปรับรายวัน (โทษทางเลือกหรือโทษแทนที่)
- 2.4 โทษการทำงานบริการสาธารณะ (โทษทางเลือกหรือโทษแทนที่)
- 2.5 โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 131-6 (โทษทางเลือกหรือโทษแทนที่)
- 2.6 โทษเสริมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10 (โทษเสริม)

3. ความผิดลหุโทษ (Les Contraventions) ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1993 มาตรา 131-14 ได้กำหนดโทษปรับและโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการสำหรับความผิดนี้

สำหรับฐานความผิดที่อยู่ในกลุ่มของความผิดมิชฌิมโทษหรือมัจยโทษ (Les Délits) ที่ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดชั้นของอัตราโทษจำคุกไว้โดยมีตั้งตราโทษจำคุกตั้งแต่สองเดือนถึงสิบปี ซึ่งความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก 5 ปี เช่น ความผิดที่กระทำโดยประมาทเลินเล่อของผู้ควบคุมยานพาหนะภาคพื้นดินจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานประทุษร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นไม่สามารถประกอบกิจการตามปกติเป็นเวลาเกินกว่า 8 วัน ส่วนความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก 2 ปี เช่น ความผิดที่กระทำโดยประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นไม่สามารถประกอบกิจการตามปกติเป็นเวลาเกินกว่า 3 เดือน ส่วนความผิดที่มีการกำหนดโทษปรับและโทษจำคุกไว้ เช่น ความผิดฐานพรวดผู้เยาว์ไปจากผู้ใช้อำนาจปกครอง ความผิดฐานเปลือยหรือเปิดเผยร่างกายต่อหน้าธารกำนัล กฎหมายกำหนดโทษจำคุกไว้ 1 ปี และโทษปรับ 15,000 ยูโร ซึ่งโทษสำหรับความผิดมิชฌิมโทษหรือมัจยโทษนั้น จะมีโทษหลักคือโทษจำคุกและโทษปรับ และมีโทษทางเลือกหรือโทษแทนที่ และโทษเสริม โดยโทษปรับถือเป็นโทษหลักสำหรับความผิดมิชฌิมโทษหรือมัจยโทษ ที่บุคคลธรรมดากระทำ

⁵⁰ Le Code de Procédure Pénale, Article 131-3.

ความผิดศาลอาจให้ปรับแทนการจำคุกในระยะสั้นก็ได้ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดเล็กน้อย⁵¹

การลงโทษปรับเป็นการลงโทษทางอาญาที่มีความสำคัญและมีประโยชน์มากกว่าการจำคุกในระยะเวลานั้น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรหรือผลประโยชน์ อาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะของความผิด ทั้งยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของรัฐ อย่างไรก็ตามมีศาสตราจารย์ Merle และ Vitu เห็นว่า การที่ผู้กระทำความผิดทางอาญาต้องถูกลงโทษโดยการชำระค่าปรับไม่สามารถเทียบได้กับผลกระทบที่เกิดแก่สังคม และการลงโทษปรับมิใช่เฉพาะแต่ผู้ที่กระทำความผิดทางอาญาเท่านั้นที่ได้รับผลร้าย แต่ยังมีผลกระทบไปถึงครอบครัวของผู้กระทำความผิดด้วย ซึ่งในบทบัญญัติแห่งกฎหมายปี ค.ศ.1975 มีการกำหนดว่าจำนวนเงินค่าปรับจะถูกกำหนดโดยพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมแห่งกรณีของความผิดแหล่งที่มาของความผิด ภาระหน้าที่ที่บังคับไว้⁵² ซึ่งศาลจะลงโทษจำคุกหรือโทษปรับก่อนจากนั้นจึงพิจารณาโทษทางเลือกและโทษเสริมตามลำดับ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล กฎหมายกำหนดมาตรการ คือ ต้องถูกจำกัดเสรีภาพเป็นระยะเวลาตั้งแต่ห้าวันถึงสี่เดือน ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับจำนวนเงินค่าปรับที่ยังไม่ได้ชำระ ตามมาตรา 750 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ฐานค้ายาเสพติดระยะเวลาที่ถูกจำกัดเสรีภาพอาจสูงถึงสองปี ตามมาตรา L.627-6 แห่งประมวลกฎหมายสาธารณสุข ต่อมาประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ.1983 กำหนดให้มีการปรับรายวัน โดยศาลจะพิจารณาค่าปรับจากรายได้รายวันของผู้กระทำความผิด หากไม่ชำระค่าปรับจะต้องถูกจำคุกมีระยะเวลาเท่ากับจำนวนครึ่งหนึ่งของค่าปรับรายวันที่ยังไม่ได้ชำระ

มาตรการบริการสังคมในประเทศฝรั่งเศสมาจากระบบกฎหมาย Anglo - saxon เนื่องจากมีจำนวนนักโทษเพิ่มมากขึ้นเป็นผลให้มีนักโทษล้นเรือนจำ แม้จะได้มีการออกกฎหมายอภัยโทษก็เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น จึงมีการนำมาตรการการทำงานบริการสังคมมาบังคับใช้ และเพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องโทษให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ง่าย ลดความหวาดกลัวและปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนที่มีความเชื่อว่าการลงโทษจะต้องถูกจำคุกเพียงอย่างเดียว โดยนำมาตรการบริการสังคมเป็นโทษที่มาแทนการลงโทษจำคุกในระยะสั้น และส่วนใหญ่ใช้กับบุคคลที่อายุเกิน 16 ปี

⁵¹พรณิภา พลศิลป์, มาตรการเสริมโทษทางอาญา:ศึกษารณการให้ทำงานบริการสังคม, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553) หน้า 41-42.

⁵²เชษฐภัทร พรหมชนะ, การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับค่าปรับนอกจากการกักขังแทนค่าปรับ, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546) หน้า 59.

โทษการทำงานบริการสาธารณะในความผิดมีชดเชยโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมาตรา 131-8 โทษการทำงานบริการสาธารณะเป็นโทษทางเลือกหรือเป็นโทษที่กำหนดไว้แทนที่โทษจำคุกซึ่งเป็นโทษหลัก ซึ่งมาตรา 131-9 วรรคแรก ห้ามการลงโทษการทำงานบริการสาธารณะพร้อมกับโทษจำคุกแล้ว ยังห้ามการลงโทษพร้อมกับการลงโทษอื่น ๆ ในคราวเดียวกันอีก เช่น โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิของผู้กระทำความผิด โทษปรับ โทษปรับรายวัน มาตรา 131-22⁵³ จะกำหนดระยะเวลาต่ำกว่า 40 ชั่วโมงไม่ได้ แต่ห้ามเกินกว่า 200 ชั่วโมง ซึ่งศาลจะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาทำงาน แต่ระยะเวลาดังกล่าวต้องไม่เกินกว่า 18 เดือน การทำงานบริการสาธารณะเป็นโทษที่จะใช้ในขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาในคดีอาญาที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ การกระทำความผิดในคดีเล็กน้อยที่มีการกระทำความผิดซ้ำ ความผิดเกี่ยวกับการจราจรหรือการคมนาคม หรือความผิดปานกลาง⁵⁴ งานบริการสังคมต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดทางกฎหมายหรือข้อบังคับ ได้แก่ การทำงานในช่วงเวลากลางคืน การทำงาน

⁵³ Article 131-22

The court which imposes the community service sentence sets the period during which the community service must be carried out within a limit of eighteen months. The period ends upon completion of all the work of general interest; it may be temporarily suspended for serious medical, family, professional or social reasons. This period is suspended during the time the convict is under house arrest with electronic monitoring, is placed in pre-trial detention, is serving a custodial sentence or fulfills national service obligations. However, community service can be carried out at the same time as house arrest with electronic monitoring, outside placement, semi-release or placement under electronic monitoring.

The suspension of the time limit provided for in the first paragraph is decided by the sentence enforcement judge in the terms of execution of the obligation to carry out work of general interest and the suspension of the time limit provided for in the preceding paragraph is decided by the sentence enforcement judge in the jurisdiction in which the convicted person has his habitual residence or, if he does not have his habitual residence in France, by the sentence enforcement judge of the court which ruled in first case.

The director of the prison integration and probation service or his representative is competent to decide on the terms of execution of the obligation to carry out work in the general interest, unless the sentence enforcement judge decides to exercise this skill. The workstation chosen by the director of the prison integration and probation service, his representative or the sentence enforcement judge must be adapted to the situation of the convicted person and likely to promote his social and professional reintegration.

When the person has been convicted of an offense provided for by the Highway Code or on the basis of articles 221-6-1, 222-19-1, 222-20-1 and 434-10, he preferably serves the sentence of work of general interest in one of the establishments specializing in the care of road injured people.

During the period provided for in this article, the convicted person must comply with the control measures determined in article 132-44.

⁵⁴ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, รายงานศึกษานโยบายสมบูรณโครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ประมวลกฎหมายอาญา, (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มิถุนายน 2549) หน้า 74

ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ การทำงานที่เกี่ยวกับความปลอดภัย การทำงานของสตรีและเด็ก ซึ่งการทำงานบริการสังคมดังกล่าวอาจอาจกำหนดให้สามารถทำงานร่วมกับการทำงานปกติของตนได้⁵⁵

ในกรณีที่มีโทษปรับรายวันจำนวนหนึ่งวัน จำนวนเงินทั้งหมดจะต้องชำระเมื่อพ้นระยะเวลาตามจำนวนวันที่ต้องเสียค่าปรับ และภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 747-1-1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การไม่ชำระเงินจำนวนนี้ทั้งหมดหรือต้องถูกลงโทษจำคุกเป็นระยะเวลาหนึ่งตามจำนวนวันปรับที่ค้างชำระ ดำเนินไปในลักษณะที่มีข้อจำกัดทางศาล การคุมขังที่ได้รับความเดือดร้อนจึงมีโทษจำคุก⁵⁶ หากในกรณีที่มีการทำผิดเงื่อนไขหรือข้อกำหนดของมาตรการทำงานบริการสังคมหรือผู้ต้องโทษละเมิดกฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ก็จะมี การพิจารณาการลงโทษผู้ต้องโทษนั้นอีกครั้งหนึ่ง⁵⁷ โดยจะมีผลให้ถูกดำเนินคดีต่อไป แต่ต้องขึ้นอยู่กับพนักงานอัยการว่าจะดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ เพราะถือเป็นความผิดที่เกิดขึ้นใหม่จากการกระทำผิดข้อกำหนดดังกล่าว ตามมาตรา 434-42 ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 ฟรังก์⁵⁸

ดังนั้น การที่ประเทศฝรั่งเศสได้นำกฎหมายที่เป็นมาตรการบริการสังคมเป็นโทษมาแทนที่การลงโทษจำคุกในระยะสั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องโทษให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ง่าย ลดความหวาดกลัวและปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนที่มีความเชื่อว่าการลงโทษจะต้องถูกจำคุกเพียงอย่างเดียว โดยนำการทำงานบริการ

⁵⁵ Article 131-23

Work of general interest is subject to legislative and regulatory requirements relating to night work, health, safety and the work of women and young workers. Work of general interest can be combined with the exercise of professional activity.

⁵⁶ Article 131-25

In the event of a sentence of a day fine, the total amount is payable upon expiry of the period corresponding to the number of day fines imposed.

Subject to the provisions of article 747-1-1 of the code of criminal procedure, total or partial failure to pay this amount results in the incarceration of the convicted person for a period corresponding to the number of unpaid fine days. It is proceeded as in matters of judicial constraint. The detention thus suffered is subject to the regime of prison sentences.

⁵⁷ เชษฐภักดิ์ พรหมชนะ, การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับค่าปรับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ, (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 66.

⁵⁸ พรพรณิภา พลศิลป์, มาตรการเสริมโทษทางอาญา: ศึกษารณการให้ทำงานบริการสังคม, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553) หน้า 50.

สังคมมาใช้ในคดีอาญาที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ การกระทำความผิดในคดีเล็กน้อยที่มีการกระทำความผิดซ้ำ ความผิดเกี่ยวกับการจราจรหรือการคมนาคม

ประเทศเยอรมัน

โทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การลงโทษในทางอาญา และเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย⁵⁹ ซึ่งโทษทางอาญาหลักมีเพียงโทษจำคุกโดยมีกำหนดระยะเวลาหรือจำคุกตลอดชีวิต และโทษปรับ

การกำหนดโทษปรับเป็นการนำระบบของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียมาใช้ เป็นการกำหนดค่าปรับตามวันและรายได้ (Day Fine) โดยเห็นว่า สถานะทางเศรษฐกิจของบุคคลแต่ละคนไม่เท่าเทียมกันและจะต้องไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดที่มาฐานะด้อยกว่าได้รับโทษที่รุนแรงกว่า ซึ่งโทษปรับมิได้กำหนดไว้เป็นจำนวนที่แน่นอนแต่ขึ้นอยู่กับจำนวนวันของโทษปรับตามหลักการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษและอัตราของโทษปรับตามความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับ แต่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจ ศาลอาจกำหนดให้ชำระค่าปรับเป็นงวด ๆ ได้ ตาม Criminal Code (StGB) Section 42⁶⁰ หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดหรือชำระค่าปรับไม่ครบจำนวนตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกจำคุกแทนการชำระค่าปรับโดยถืออัตราระยะเวลาหนึ่งวันของค่าปรับรายวันเท่ากับหนึ่งวันของโทษจำคุก⁶¹ ตาม Criminal Code (StGB) Section 43⁶²

รัฐบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา Introductory Act to the Criminal Code (EGStGB) มาตรา 293⁶³ ได้บัญญัติถึงการบังคับคดีในส่วนของกรกักขังแทนค่าปรับ ว่าด้วย

⁵⁹ กรกฎ ทองชะโชค, การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2547) หน้า 179.

⁶⁰ Criminal Code (StGB) Section 42 Payment Facilitations

If the convicted person cannot reasonably be expected to pay the fine immediately due to his personal or economic circumstances, the court will grant him a grace period for payment or allow him to pay the fine in certain installments. The court can order that the privilege of paying the fine in certain installments no longer applies if the convicted person does not pay a partial amount on time. The court should also grant payment relief if without the approval the convict's ability to make amends for the damage caused by the crime would be significantly jeopardized; The convicted person can be required to provide proof of reparation.

⁶¹ Heribert Schumann, supra note 45, pp. 406 – 407.

⁶² Criminal Code (StGB) Section 43 substitute prison sentence

An irrecoverable fine is replaced by a prison sentence. Two daily sentences correspond to one day of a substitute prison sentence. The minimum length of the substitute prison sentence is one day.

⁶³ Art 293 Application of the enforcement of the replacement custodial sentence and the provision of work services

การทำงานแบบให้เปล่า ถ้าบุคคลที่ต้องคำพิพากษานั้นได้ทำงานแบบให้เปล่าแล้ว เป็นอันทดแทนการจำคุกแล้ว กล่าวคือ เมื่อศาลพิพากษาแล้ว เมื่อคดีเสร็จเด็ดขาดแล้วผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับจะถูกกักขังแทนค่าปรับ และการกักขังแทนค่าปรับสามารถแทนที่ได้ด้วยการทำงานบริการสังคม ซึ่งผู้กระทำความผิดสามารถทำงานบริการสังคมซึ่งเป็นการทำงานนอกสถานที่ที่ถูกคุมขังแทนได้ โดยผู้กระทำความผิดต้องทำงานบริการสังคมที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะหรือสิ่งแวดล้อมทดแทนเป็นเวลา 6 ชั่วโมงเพื่อการถูกกักขังแทนค่าปรับหนึ่งวัน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนและต้องไม่เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ หากฝ่าฝืนไม่ทำงานโดยไม่มีเหตุอันสมควรต้องถูกบังคับโทษปรับและโทษกักขังแทนค่าปรับเช่นเดิมต่อไป⁶⁴

ดังนั้น การทำงานบริการสังคมของประเทศเยอรมัน ถูกนำมาใช้แทนการกักขังหรือการจำคุกระยะสั้นและเป็นการทดแทนกรณีที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้

โทษปรับและการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา ตามกฎหมายไทย

หลักสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย⁶⁵

ความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญในหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย บัญญัติขึ้นเพื่อรับรองแนวคิดที่ว่ามนุษย์ควรได้รับความคุ้มครองจากรัฐ โดยห้ามมิให้รัฐใช้อำนาจทางนิติบัญญัติออกกฎหมายเพื่อลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยไม่มีเหตุอันสมควรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 ที่บัญญัติว่า

(1) The State Governments are empowered to adopt, by means of a decree law, provisions which allow the executing authority to allow the convicted person to execute a substitute custodial sentence in accordance with Section 43 of the Criminal Code by means of a free work. As far as the convicted person has done the free work, the spare-free penalty shall be dealt with. The work must be free of charge; it must not be used for commercial purposes. The State Governments can transfer the authorization to the Land Justice Administrations by means of a legal regulation. (2) The free work does not result in an employment relationship in the sense of labour law and no employment relationship in the sense of the Social insurance, including unemployment insurance, or tax law. The provisions on occupational safety and health are to be applied in accordance with the application. (3) Paragraph 2 applies accordingly to the free work carried out on the basis of an order in the course of grace and for non-profit services and work services pursuant to section 56b (2) sentence. 1 No. 3 of the Criminal Code, § 153a (1) sentence 1 No. 3 of the Code of Criminal Procedure, § 10 (1) sentence 3 No. 4 and § 15 (1) sentence 1 No. 3 of the juvenile justice act and § 98 (1) sentence 1 no. 1 of the Law on Administrative Offences or on the basis of one of the Law provided for in the relevant provisions of the above rules.

⁶⁴ ชวกล สารรัตน์, มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับโทษปรับ, (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557) หน้า 137-140

⁶⁵ ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า 34-42.

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดกรอบการใช้สิทธิและเสรีภาพตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ซึ่งเป็นหลักสากลไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1. ต้องไม่กระทบความมั่นคงปลอดภัยของชาติ
2. ต้องไม่กระทบความสงบเรียบร้อย
3. ต้องไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

ในส่วนหลักความเสมอภาค ก็เป็นหลักสำคัญหนึ่งที่ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 ว่า

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม”

จากมาตราดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อหักล้างความเชื่อเดิมเกี่ยวกับการแบ่งชนชั้นซึ่งสอดคล้องกับมหากฎบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta) ที่มีการเขียนคำประกาศให้ความคุ้มครองของรัฐต่อเสรีชนที่ต้องได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมายภายใต้กระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้ การจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ ถือเป็น

เนื้อหาของสาระของหลักความเสมอภาค⁶⁶ ซึ่งเห็นได้ว่า บุคคลทุกคนย่อมมีความเสมอภาคในทางกฎหมายรวมถึงมีสิทธิที่จะได้รับการลงโทษทางอาญาอย่างเท่ากัน หากผู้ต้องโทษปรับมีความประสงค์ที่จะทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเนื่องจากผู้กระทำความผิดมีจิตสำนึกที่จะกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดี ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู โดยไม่ต้องคำนึงถึงฐานะทางสังคม มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลได้ทุกคนเพื่อความเสมอภาคทางกฎหมาย แต่ต้องพิจารณาโดยคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติ การนับถือศาสนา ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม หรือสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับประกอบด้วย

แนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมาย

มาตรา 77 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอนเมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

เป็นแนวนโยบายเกี่ยวกับการตรากฎหมายของรัฐที่มีให้มีการออกกฎหมายเกินความจำเป็นและต้องมีการยกเลิกและปรับปรุงกฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน รวมถึงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งในปัจจุบันเงินมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ประกอบกับคนในสังคมส่วนใหญ่มีการใช้ชีวิตอยู่แบบครอบครัว ในกรณีที่บุคคลกระทำความผิดแล้วไม่มีเงินสามารถชำระค่าปรับได้ ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับย่อมส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดเองโดยตรง นอกจากนี้หากผู้ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับเป็นหัวหน้าครอบครัวและมีหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว การลงโทษกักขังแทน

⁶⁶ สมคิด เลิศไพฑูรย์, หลักความเสมอภาคตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันพระปกเกล้า, หน้า 27

ค่าปรับยอมส่งผลกระทบต่อไปยังบุคคลในครอบครัวด้วยการออกกฎหมายดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต

โทษปรับทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ฉบับภาษาฝรั่งเศสได้กล่าวถึงลำดับชั้นโทษตามกฎหมายอาญาสยามที่มีลักษณะง่ายไม่ยุ่งยาก โดยมีโทษหลัก 3 สถาน ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษปรับ และโทษอุกฤษฏ์ 2 สถาน ได้แก่ การริบทรัพย์สิ้น และการห้ามไม่ให้อยู่ในที่กำหนด โทษประหารชีวิตมีมาแต่ก่อนการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญาแล้วเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสยามต่างเห็นพ้องให้คงเป็นโทษสถานแรกไว้ โทษจำคุกเป็นการจำคุกพร้อมกับบังคับให้ทำงาน โดยลักษณะการทำงานขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่อาจได้จากแรงงานของนักโทษ โทษปรับเป็นอัตราโทษที่สูงมากหากเทียบกับกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ประเทศไทยได้รับอิทธิพลทางแนวความคิดมาจากประเทศอังกฤษที่ว่าการลงโทษปรับที่มีประสิทธิภาพและให้ผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอ นั้น ต้องกำหนดอัตราโทษปรับในจำนวนที่ทำให้ผู้ต้องคำพิพากษาสูญเสียเงินทอง มีการนำโทษปรับมาใช้ใน ส่วนใหญ่โทษปรับจะใช้ควบคู่ไปกับโทษจำคุก⁶⁷ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับให้ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 18 กำหนดให้ผู้ต้องโทษคำพิพากษาให้ปรับ และมีได้ชำระค่าปรับภายใน 15 วันนับแต่วันที่มิได้ชำระค่าปรับถึงที่สุด ให้ยึดทรัพย์สินสมบัติใช้เป็นค่าปรับหรือมิฉะนั้นให้จำคุกแทนค่าปรับ โดยจำคุกหนึ่งวันแทนราคาปรับบาทหนึ่งเป็นประมาณ แต่ห้ามมิให้จำคุกเกินกว่าหนึ่งปีขึ้นไป เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกเข็ดหลาบไม่กระทำความผิดอีก จนกระทั่งได้ประกาศใช้บังคับประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มีการแก้ไขจากโทษจำคุกแทนค่าปรับเป็นการกักขังแทนค่าปรับ⁶⁸

โทษปรับทางอาญา เป็นโทษที่บังคับเอาแก่เงินที่เป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเงินหรือค่าปรับต้องตกเป็นของแผ่นดินหรือตกเป็นของหลวง ซึ่งศาลอาจมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ปรับเป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่นด้วยก็ได้ ขึ้นอยู่กับกฎหมายบัญญัติอัตราโทษไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมใช้กับสำหรับความผิดเล็กน้อย หรืออาจใช้โทษปรับควบคู่กับโทษทางอาญาสถานอื่นด้วยก็ได้⁶⁹ โทษปรับเป็นโทษที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากไม่ต้องใช้ต้นทุน

⁶⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, บันทึกของนายยอร์ช ปาดูซ์ (Georges Padoux) ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127, (วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 2, กันยายน 2531) หน้า 21-23.

⁶⁸ จุริวรรธ มานะการ, การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ, (นิติศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557) หน้า15-16.

⁶⁹ พิรุฬห์ โตศุกลวรรณ์, การลงโทษปรับทางอาญา, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532) หน้า 18-20.

มากในการลงโทษเหมือนการลงโทษจำคุกที่ต้องมีการสร้างเรือนจำ อาหารสำหรับผู้ต้องโทษ ค่าใช้จ่ายสำหรับการจ้างบุคลากรในการดูแลผู้ต้องโทษ หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องจำเป็น โทษปรับควรถูกนำมาใช้เป็นอันดับแรก นอกจากนี้ค่าปรับตกแก่รัฐทำให้รัฐได้รับประโยชน์จะ ค่าปรับด้วย⁷⁰

โทษปรับเป็นการปรับจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ว่า มาตรา 28 ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินค่าปรับตาม จำนวนเงินที่กำหนดในคำพิพากษาต่อศาล โดยในความผิดฐานต่าง ๆ ที่อาจกำหนดโทษปรับใน อัตราขั้นสูงไว้ หรือบางกรณีกำหนดจำนวนขั้นต่ำของโทษปรับขั้นต่ำไว้

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคน มาตรา 31 บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลจะพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคนในความผิดอันเดียวกันในกรณี เดียวกัน ให้ศาลต้องลงโทษปรับเรียงตามรายบุคคล

ศาลเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินค่าปรับภายในขอบเขตตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละ ฐานความผิดนั้น และผู้ต้องโทษปรับต้องนำเงินตามจำนวนที่ศาลกำหนดไว้ในคำพิพากษามา ชำระต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา มิเช่นนั้น ผู้ต้องโทษปรับต้องถูก บังคับโทษปรับ

โทษปรับทางอาญาตามกฎหมายอื่น⁷¹

เป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับได้กระทำความผิดตามกฎหมายอื่นที่บัญญัติไว้ให้ต้องรับ โทษทางอาญาซึ่งที่มีใช้ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา โดยส่วนใหญ่การกระทำความผิด ในคดีนโยบาย มิได้เป็นการกระทำความผิดอันส่งผลกระทบต่อเนื้อตัวร่างกายของบุคคล โดยตรง แต่เป็นคดีที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ทรัพย์สิน การประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งกฎหมาย กำหนดอัตราโทษปรับในคดีนโยบายให้มีจำนวนที่สูงกว่าการกระทำความผิดตามประมวล กฎหมายอาญา ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายนโยบายต้องถูกศาลลงโทษปรับใน อัตราอย่างสูง ยกตัวอย่างคำพิพากษา ดังนี้

⁷⁰ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, **หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา**, (ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการ ทำงานของสมาชิกรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า, 2564) หน้า 70-71.

⁷¹ ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา <https://deka.supremecourt.or.th/search/index>

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 353/2566

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 (ที่ถูก มาตรา 4 (1) (2) (3) (4)) ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 จำคุกจำเลยที่ 1 กระทงละ 1 ปี รวม 4 กระทง และปรับจำเลยที่ 2 กระทงละ 60,000 บาท รวม 4 กระทง จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กระทงละกึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุกจำเลยที่ 1 กระทงละ 6 เดือน รวม 4 กระทง เป็นจำคุก 24 เดือน คงปรับจำเลยที่ 2 กระทงละ 30,000 บาท รวม 4 กระทง เป็นปรับ 120,000 บาท หากจำเลยที่ 2 ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 และให้นับโทษของจำเลยที่ 1 ต่อจากโทษจำคุกของจำเลยที่ 1 ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 1593/2562 ของศาลชั้นต้น ส่วนที่โจทก์ขอให้นับโทษของจำเลยที่ 1 ต่อจากโทษจำคุกของจำเลยที่ 1 ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 517/2562 ของศาลชั้นต้นนั้น เนื่องจากคดีดังกล่าวศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความแล้ว จึงไม่อาจนับโทษต่อให้ได้ ยกคำขอในส่วนนี้

จำเลยทั้งสองอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 6 พิพากษายืน

จำเลยทั้งสองฎีกา

พิพากษาแก้เป็นว่า ไม่นับโทษของจำเลยที่ 1 ต่อจากโทษจำคุกของจำเลยที่ 1 ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 1593/2562 ของศาลชั้นต้น นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 6

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2525/2566

...พิพากษากลับว่า จำเลยทั้งสี่มีความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 243 วรรคหนึ่ง ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 การกระทำของจำเลยทั้งสี่เป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 รวม 5 กระทง ปรับจำเลยทั้งสี่รวมเป็นเงิน 18,000,000 บาท หากจำเลยทั้งสี่ไม่ชำระค่าปรับ สำหรับจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ส่วนจำเลยที่ 3 และจำเลย

ที่ 4 ให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 กรณีกักขังจำเลยที่ 3 และจำเลยที่ 4 แทนค่าปรับ ให้กักขังเป็นเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปี ค่าขออื่นของโจทก์ให้ยก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2993/2566

...พิพากษาแก้เป็นว่า จำเลยที่ 1 มีความผิดตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 281/2 วรรคหนึ่ง ให้ปรับจำเลยที่ 1 เป็นเงิน 500,000 บาท หากไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 โดยให้กักขังแทนค่าปรับไม่เกิน 1 ปี นอกจากนี้ที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2040/2566

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มาตรา 204 วรรคหนึ่ง (1) ปรับ 550,000 บาท ค่าเบิกความของจำเลยเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้หนึ่งในสาม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงปรับ 366,666.66 บาท ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 หากต้องกักขังแทนค่าปรับให้กักขังเกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ริบรายนต์ของกลางเป็นของกรมสรรพสามิต

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 4 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ลงโทษปรับจำเลย 500,000 บาท ลดโทษให้หนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 แล้ว คงปรับ 333,333.33 บาท นอกจากนี้ที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

จำเลยฎีกา

พิพากษายืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 756/2566

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 64 วรรคหนึ่ง พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6), 18 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 (ที่ถูก ไม่ต้อง ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86) การกระทำของจำเลยเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษฐานซ่อนเร้น หรือช่วยด้วยประการใด ๆ แก่คนต่างด้าวเพื่อให้พ้นจากการจับกุม ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 90 จำคุก 6 เดือน และปรับ 30,000 บาท จำเลยให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุก 3 เดือน และปรับ 15,000 บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ 2 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 ริบรณนัตและโทษศัพท์เคลื่อนที่ของกลาง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 7 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้จำคุก 1 ปี เมื่อลดโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 แล้ว คงจำคุก 6 เดือน โดยไม่ปรับและไม่รอการลงโทษ คืบรณนัตของกลางแก่เจ้าของ นอกจากนี้แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์ฎีกา

พิพากษายืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2693/2566

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยทั้งสามมีความผิดตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 มาตรา 36 วรรคหนึ่ง, 71 วรรคหนึ่ง (1), 129 วรรคหนึ่ง, 147 วรรคหนึ่ง ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 การกระทำของจำเลยทั้งสามเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ร่วมกันทำการประมงพาณิชย์โดยไม่ได้รับใบอนุญาต ปรับคนละ 100,000 บาท และฐานร่วมกันใช้เครื่องมือทำการประมงที่ต้องห้ามทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ปรับคนละ 10,000 บาท รวมปรับคนละ 110,000 บาท จำเลยทั้งสามให้การรับสารภาพ เป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้คนละกึ่งหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงปรับคนละ 55,000 บาท โทษปรับให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ให้คุมความประพฤติของจำเลยทั้งสามมีกำหนด 1 ปี โดยให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติรวม 3 ครั้ง กับให้กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามที่พนักงานคุมประพฤติเห็นสมควรเป็นเวลา 12 ชั่วโมง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ริบเครื่องมือประมงชนิดอวนลากคานถ่างถ่วงลูกหินของกลาง ส่วนเรือยนต์ประมงหางยาวพร้อมเครื่องยนต์ของกลางให้คืนแก่เจ้าของ

โจทก์อุทธรณ์ โดยอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีศาลสูงภาค 8 ซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายรับรองให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

ศาลอุทธรณ์ภาค 8 แผนกคดีสิ่งแวดล้อมพิพากษาแก้เป็นว่า ให้ริบเรื้อยนต์ประมง
หางยาวพร้อมเครื่องยนต์ของกลาง นอกจากนี้แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

จำเลยที่ 1 ฎีกา

พิพากษายืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2461/2563

พิพากษากลับเป็นว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 108 มาตรา 110 (1) ประกอบมาตรา 108 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นการกระทำความผิดเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทซึ่งมีโทษเท่ากัน ให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 110 (1) ประกอบมาตรา 108 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 เพียงบทเดียว ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ลงโทษปรับจำเลยที่ 1 จำนวน 400,000 บาท จำคุกจำเลยที่ 2 มีกำหนด 2 ปี และปรับจำนวน 400,000 บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 3 ปี นับแต่วันที่อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาให้จำเลยที่ 2 พัง และให้คุ้มครองประพฤติดของจำเลยที่ 2 โดยให้จำเลยที่ 2 ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก 3 เดือน ต่อครั้งภายในระยะเวลาที่รอการลงโทษตามที่พนักงานคุมประพฤติกำหนด กับให้จำเลยที่ 2 กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์มีกำหนด 24 ชั่วโมง ตามที่พนักงานคุมประพฤติเห็นสมควร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 (ที่แก้ไขใหม่) หากจำเลยที่ 1 ไม่ชำระค่าปรับให้บังคับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 (ที่แก้ไขใหม่) หากจำเลยที่ 2 ไม่ชำระค่าปรับ ให้บังคับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 (ที่แก้ไขใหม่) โดยหากต้องกักขังแทนค่าปรับ ให้กักขังแทนค่าปรับไม่เกิน 1 ปี ริบของกลาง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 472/2563

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยทั้งสี่มีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 18, 91 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 จำคุกคนละ 2 ปี และปรับคนละ 200,000 บาท ไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสี่มีประวัติการกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน โทษจำคุกจึงให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 3 ปี โดยออกข้อกำหนดห้ามจำเลยทั้งสี่ประกอบธุรกิจหรือกิจกรรมในลักษณะนี้อีกต่อไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 หากต้องกักขังแทนค่าปรับ ให้กักขังได้ไม่เกิน 1 ปี ข้อหาและคำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก

โจทก์ โจทก์ร่วมทั้งสี่สิบสองและจำเลยทั้งสี่อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ยกฟ้องโจทก์ในข้อหาร่วมกันทำการรับประกันภัยโดยทำสัญญาประกันชีวิตกับบุคคลใด ๆ โดยไม่ได้รับใบอนุญาต แต่ไม่ตัดสิทธิโจทก์ร่วมทั้งสี่สิบสองที่จะฟ้องจำเลยทั้งสี่ในส่วนตัวคดีแพ่งใหม่ นอกจากนี้ก็แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์ฎีกา

พิพากษาแก้เป็นว่า จำเลยทั้งสี่มีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18, 91 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 โทษและการรอกการลงโทษรวมทั้งการบังคับค่าปรับให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น นอกจากนี้ก็แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 3

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5178/2563

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291, 300, 390 พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ.2522 มาตรา 43 (4), 157 การกระทำของจำเลยเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายอันเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 จำคุก 4 ปี กับให้จำเลยชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ร่วมที่ 1 เป็นเงิน 4,400 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับถัดจากวันที่ 21 มีนาคม 2561 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ให้จำเลยชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ร้องที่ 2 เป็นเงิน 800,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับถัดจากวันที่ 23 มีนาคม 2561 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ให้จำเลยชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ร่วมที่ 3 เป็นเงิน 860,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับถัดจากวันที่ 21 มีนาคม 2561 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ และให้จำเลยชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ร้องที่ 4 เป็นเงิน 860,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับถัดจากวันที่ 23 มีนาคม 2561 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ค่าฤชาธรรมเนียมในคดีส่วนแพ่งให้เป็นพับ

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 4 พิพากษายืน ค่าฤชาธรรมเนียมในคดีส่วนแพ่งชั้นอุทธรณ์ให้เป็นพับ

จำเลยฎีกา

พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ลงโทษปรับจำเลย 50,000 บาท อีกสถานหนึ่ง โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 2 ปี นับแต่วันอ่านคำพิพากษาศาลฎีกาให้จำเลยฟัง และให้คุ้มครองความ

ประพจน์จำเลยโดยให้จำเลยไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพจน์ทุก 3 เดือน ต่อครั้งภายในกำหนด 1 ปี กับให้จำเลยกระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์เป็นเวลา 24 ชั่วโมง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 นอกจากที่แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 4

จากตัวอย่างคำพิพากษาของศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยผู้กระทำความผิดต้องถูกศาลพิพากษาลงโทษทั้งจำคุกและโทษปรับ แต่ในส่วนของ การลงโทษปรับนั้นศาลจะมีการระบุเงื่อนไขของการไม่ชำระค่าปรับไว้ว่า “ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29... หรือ 30... หากต้องกักขังแทนค่าปรับ ให้กักขังได้ไม่เกิน 1 ปี หรือ 2 ปี” แล้วแต่กรณี ซึ่งทำให้เห็นว่าเมื่อศาลลงโทษปรับในอัตราที่สูง แต่ผู้ต้องโทษปรับเป็นผู้ที่ไม่มีเงินมาชำระค่าปรับให้แก่ศาล ผู้ต้องโทษปรับนั้นต้องถูกบังคับเอาทรัพย์สินหรือต้องถูกกักขังแทนค่าปรับเท่านั้น และไม่ปรากฏว่าศาลได้แจ้งสิทธิในผู้ต้องโทษปรับสามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ นอกจากนี้ในโครงการเสวนาวิชาการเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมไทยในทศวรรษหน้า”⁷² ก็มีการพูดถึงปัญหาดังกล่าวด้วย โดยผู้พิพากษาศาลฎีกา (นายชาญณรงค์ ปราณจิตต์) มีการกล่าวถึงข้อครหาต่อศาล “คุณมีไว้ซึ่งคนจน” อันมีสาเหตุเกิดจากการที่ไม่มีหลักประกันมาวางต่อศาลเพราะขาดทรัพยากร ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ปัจจัยสภาพแวดล้อมของบุคคลว่าเขามีโอกาสที่จะหลบหนีมากน้อยแค่ไหน ประเทศไทยก็เริ่มมีการนำระบบนี้มาศึกษา และการกักขังแทนค่าปรับอัตราทุกวันนี้คือวันละ 500 บาท จึงได้มีการผลักดันให้เกิดการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับมากขึ้น 3 ปีที่ผ่านมาจำนวนการทำงานบริการสังคมมีมากขึ้นประมาณ 20,000 คดี คิดเป็นมูลค่า 12 ล้านบาท แต่หากเป็นการกักขังจะต้องสูญเสียทรัพยากรมากแค่ไหน ดังนั้นโครงการนี้ต้องเดินต่อ ประกอบกับศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ผู้อำนวยการศูนย์กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการกล่าวถึง ประเด็นการกระทำความผิดซ้ำ โดยแสดงให้เห็นสถิติของผู้กระทำความผิดซ้ำ ปี 2013-2015 ซึ่งออกจากเรือนจำว่า ภายใน 1 ปีแรกมีการกลับเข้าไปใหม่ 10 กว่าเปอร์เซ็นต์(12%) ปีที่ 2 กลับเข้าไปใหม่ 20 กว่าเปอร์เซ็นต์ (22.93%) ปีที่ 3 กลับเข้าไปใหม่ 30 กว่าเปอร์เซ็นต์(27.21%) โคนเห็นว่าบางคนไม่รู้กฎหมายไม่รู้สิทธิ การทำงานแทนค่าปรับ คนคิดฉลาดมากทำให้คนทำงานแทนการกักขัง แต่ตามสถิติ

⁷² สรุปสาระสำคัญของเสวนาวิชาการเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมไทยในทศวรรษหน้า” เนื่องในโอกาส 60 ปี ศาลาจารย์ ดร.สุรพล นิตไกรพจน์, <https://www.law.tu.ac.th/summary-seminar-60years-surapon-nitikraipot-2/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2567

คนไม่ค่อยใช้เพราะไม่มีใครรู้ ไม่มีใครบอก การปล่อยตัวชั่วคราวอาจใช้กำไร EM ด้วย เพราะฉะนั้นเทคโนโลยีจะช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้หลายอย่าง

มาตรการการบังคับโทษปรับ

แม้ว่าโดยหลักแล้วโทษปรับวัตถุประสงค์คือการที่รัฐบังคับเอากับจำนวนเงินของผู้ต้องโทษปรับก็ตาม แต่เมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถนำเงินมาชำระค่าปรับได้กฎหมายจึงมีมาตรการการบังคับโทษปรับ ดังนี้

1. ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ตามมาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับต่อศาลภายในเวลา 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด เนื่องจากการบังคับคดีอาญาจะกระทำได้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว⁷³ ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อชำระค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

การยึดทรัพย์สินเพื่อบังคับคดี ตามมาตรา 29/1 ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อใช้ค่าปรับ

การบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีและให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ ทั้งนี้ มิให้หน่วยงานของรัฐเรียกค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายจากผู้ดำเนินการบังคับคดี

การตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับโดยพนักงานอัยการเพื่อการบังคับคดีตามวรรคสอง ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของอัยการสูงสุด

บทบัญญัติมาตรานี้ไม่กระทบต่อการที่ศาลจะมีคำสั่งตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง

2. ถูกกักขังแทนค่าปรับ ในกรณีการกักขังแทนค่าปรับนั้น อัตราของจำนวนเงินค่าปรับในการคำนวณเพื่อกักขังแทนค่าปรับในปัจจุบัน ให้ถืออัตรา 500 บาทต่อวัน ตามมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โทษกักขังแทนค่าปรับห้ามกักขังเกิน 1 ปี เว้นแต่ศาลมี

⁷³ มาตรา 245 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

คำพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ศาลจะสั่งกักขังแทนค่าปรับเกินกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 2 ปีก็ได้เป็นดุลพินิจขอศาล

ในการคำนวณระยะเวลา นั้น ให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับ โดยถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้ต้องหาต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อนเหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ

เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้ว ให้ปล่อยตัวไปทันที

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3189/2564

การกักขังเป็นโทษประการหนึ่งตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 และตามมาตรา 29 มาตรา 29/1 และมาตรา 30 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับต้องชำระค่าปรับภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา หากมิได้มีการชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลานั้น ผู้ต้องโทษปรับจะถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นอาจถูกกักขังแทนค่าปรับ ดังนั้น เมื่อศาลชั้นต้นลงโทษปรับ โดยหากไม่ชำระค่าปรับให้กักขังจำเลยมีกำหนด 1 ปี แทนค่าปรับ 3,837,025 บาท และจำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับจนต้องรับโทษกักขัง จึงเป็นกรณีที่โทษเดิมตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งเป็นโทษปรับ ได้เปลี่ยนไปเป็นโทษกักขังจำเลยมีกำหนดระยะเวลา 1 ปี แทน เพราะหากจำเลยถูกกักขังครบ 1 ปี โทษตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นย่อมสิ้นสุดลง ไม่มีโทษปรับที่จะต้องถูกบังคับอีกต่อไป...

3. ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ นอกจากโทษทางอาญาที่ลงแก่ผู้กระทำความผิด จะต้องเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษมีหลายประการ หนึ่งในนั้นคือการลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ โทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแห่งความผิดด้วย และในปัจจุบันการกักขังแทนค่าปรับเป็นโทษที่หนักยิ่งกว่าโทษปรับ และผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับต้องถูกกักขังรวมกับผู้ต้องหาอื่นในคดีที่มีอัตราโทษสูง จึงสมควรปรับเปลี่ยนมาตรการลงโทษเสียใหม่ โดยกำหนดมาตรการให้ผู้

ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกทางหนึ่ง⁷⁴
ตามมาตรา 30/1, 30/2 และ 30/3

การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับในประเทศไทย

ความหมายของการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ คือ มาตรการทางเลือกของผู้กระทำผิดที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับ และไม่มีเงินเสียค่าปรับ ยื่นคำร้องต่อศาลขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ เพื่อทดแทนให้แก่สังคม ชุมชน หรือองค์กรสาธารณกุศลที่ไม่แสวงหาผลกำไร โดยถืออัตราหักค่าปรับวันละ 500 บาท⁷⁵ การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับจึงเป็นการมุ่งเน้นไปที่ตัวของผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู โดยไม่มุ่งแต่เพียงให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายจากการลงโทษ แต่ยังคงคำนึงถึงประโยชน์จากการลงโทษและความเหมาะสมที่ผู้กระทำความผิดโดยการให้ทำงานบริการสังคม ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา เป็นแนวความคิดตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ และหลักการลงโทษให้เหมาะสมเป็นรายบุคคล⁷⁶

การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ.2545 มาตรา 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 30/1 มาตรา 30/2 และมาตรา 30/3 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยเหตุผลว่า เนื่องจากในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญามีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ เพื่อแก้ไขให้ผู้นั้นสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดี ดังนั้น โทษที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้รับจึงต้องมีความเหมาะสมกับสภาพความผิด อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า ในปัจจุบัน มีผู้ได้รับโทษปรับต้องถูกกักขังแทนค่าปรับเป็นจำนวนมากขึ้น ซึ่งผู้รับโทษนั้น ๆ ต้องสูญเสียอิสรภาพโดยไม่สมควร ทำให้บุคคลในครอบครัวต้องเดือดร้อนและรัฐต้องรับภาระในการดูแลเพิ่มมากขึ้น สมควรปรับเปลี่ยนมาตรการลงโทษเสียใหม่ โดยกำหนดมาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกทางหนึ่ง

มาตรา 30/1 “ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่ชนิดบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือ

⁷⁴ คณิต ณ นคร, ประมวลกฎหมายอาญา: หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ, พิมพ์ครั้งที่ 10 (วิญญูชน, 2553) หน้า 207-208.

⁷⁵ งานบริการสังคม, <http://www.chumphonprobation.com/index.php/งานบริการสังคม>, สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชุมพร, สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2566.

⁷⁶ กานดา ปานคำ, การบังคับโทษปรับ: ศึกษากรณีบังคับให้ทำงานแทนค่าปรับ (นิติศาสตร์ 2557) หน้า 92.

ทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายได้อยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้

การพิจารณาคำร้องตามวรรคแรก เมื่อศาลได้พิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติและสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับแล้วเห็นเป็นการสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้ ทั้งนี้ ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศลสาธารณะหรือสาธารณประโยชน์ที่ยินยอมรับดูแล

กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ให้ศาลกำหนดลักษณะหรือประเภทของงาน ผู้ดูแลการทำงาน วันเริ่มทำงาน ระยะเวลาทำงานและจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติ การนับถือศาสนา ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม หรือสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับประกอบด้วย และศาลจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้

ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับการทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์ของผู้ต้องโทษปรับได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่กำหนดไว้นั้นก็ได้ตามที่เห็นสมควร

ในการกำหนดระยะเวลาทำงานแทนค่าปรับตามวรรคสามให้นำบทบัญญัติมาตรา 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีที่ศาลมิได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไป การทำงานดังกล่าวต้องอยู่ภายในกำหนดระยะเวลาสองปีนับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนด เพื่อประโยชน์ในการกำหนดจำนวนชั่วโมงทำงานตามวรรคสาม ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาล ยุติธรรมกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน สำหรับงานบริการสังคมหรืองานสาธารณประโยชน์แต่ละประเภทได้ตามที่เห็นสมควร”

ตามมาตรา 30/1 ที่มีแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 มาตรา 5 เป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับที่สามารถขอทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับโดยกฎหมายมิได้กำหนดจำนวนเงินค่าปรับไว้โดยชัดแจ้งว่าต้องปรับจำนวนเท่าไรหรือถึงเท่าไรจึงจะสามารถขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ผู้ที่สามารถยื่นคำร้องขอทำงาน

บริการสังคมแทนค่าปรับได้นั้นต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับเท่านั้น นิติบุคคลที่ถูกศาลลงโทษปรับไม่สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ และบุคคลธรรมดานั้นต้องเป็นผู้ที่มีฐานะยากจนจนถึงขนาดที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับ เมื่อพิจารณารฐานความผิดแล้วผู้ศาลจะอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้นั้นต้องเป็นผู้กระทำความผิดที่มีใช้ความผิดเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ฉ้อโกง จำหน่ายยาเสพติดอันเป็นการกระทำเพื่อการค้า การฟอกเงิน ศุลกากร เป็นต้น⁷⁷ ความผิดในลักษณะดังกล่าว ศาลไม่ควรอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ไม่ว่าผู้ต้องโทษปรับนั้นจะถูกศาลลงโทษสถานอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม เป็นหน้าที่ของศาลชั้นต้นในการพิจารณาสั่งในคำร้อง ทั้งนี้ ผู้ต้องโทษปรับที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับก่อนกฎหมายมีผลใช้บังคับก็สามารถมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลได้

มาตรา 30/2 “ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 30/1 แล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 30/1 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้

ในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไป อาจขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ในกรณีนี้ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ”

มาตรา 30/2 เป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับแล้ว โดยกำหนดวิธีการทำงานตามที่ศาลเห็นสมควร ต่อมาปรากฏว่า

1. ผู้ต้องโทษปรับมีเงินเพียงพอในการชำระค่าปรับและมีความความประสงค์ที่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและดำเนินการปรับตามความประสงค์ของผู้ต้องโทษปรับ หรือ

⁷⁷ รัชณี แต่งอ่อน, กฎหมายอาญา หลักทั่วไป และคำพิพากษา, (ชลบุรี: บางแสนการพิมพ์, 2565) คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, หน้า 71-72.

2. กรณีที่ผู้ต้องโทษปรับนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลที่อนุญาตให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ศาลก็จะมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งที่อนุญาตและดำเนินการปรับต่อไปแต่หากผู้ต้องโทษปรับนั้นยังคงไม่มีเงินชำระค่าปรับจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ หรือ

3. ในระหว่างทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับไม่ประสงค์ที่จะทำงานดังกล่าวต่อไป ผู้ต้องโทษปรับสามารถขอเปลี่ยนจากการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับมาเป็นการชำระค่าปรับหรือขอถูกกักขังแทนค่าปรับก็ได้ โดยทั้งสามกรณีดังกล่าว ศาลศาลมีคำสั่งเพิกถอนหรือศาลมีคำสั่งอนุญาต ศาลจะหักจำนวนวันที่ผู้ต้องโทษปรับได้ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้

มาตรา 30/3 “คำสั่งศาลตามมาตรา 30/1 และ มาตรา 30/2 ให้เป็นที่สุด”

กิจกรรมในการทำงานบริการสังคม

ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับและการเปลี่ยนสถานที่กักขัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565

ข้อ 3 “ลักษณะหรือประเภทของงานที่ศาลอาจมีคำสั่งตาม มาตรา 30/1 ได้แก่ การทำงานช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวกหรือให้ความบันเทิงแก่คนพิการ คนชรา เด็กกำพร้า หรือผู้ป่วยในสถานสงเคราะห์หรือสถานพยาบาล งานวิชาการหรืองานบริการด้านการศึกษา การทำงานวิชาชีพ งานช่างฝีมือหรืองานที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ และการทำงานบริการสังคมหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อื่น โดยเมื่อทำงานครบ 2 ชั่วโมง ให้ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน

หากกรณีมีการฝึกอบรมความรู้ทางวิชาชีพหรือเพิ่มพูนทักษะเพื่อประโยชน์แก่การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องโทษปรับ เมื่อฝึกอบรมครบ 2 ชั่วโมง ให้ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน

ในกรณีดังต่อไปนี้ ศาลอาจกำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานที่คำนวณรวมได้ตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้ลดน้อยลงเพียงใดก็ได้

1. งานที่มีความเสี่ยงภัยหรืออาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้ต้องโทษปรับ
2. การทำงานหรือจำนวนชั่วโมงที่ต้องทำงานจะก่อให้เกิดภาระเกินสมควรแก่การดำรงชีพของผู้ต้องโทษปรับ”

เป็นการกำหนดประเภทงาน ที่กำหนดให้งานทุกประเภทมีจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันเท่ากัน คือ 2 ชั่วโมง เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้ต้องโทษปรับนั้น จะ

เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านใดหรือไม่ว่าจะทำงานประเภทใดก็ตาม อีกทั้ง ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาปรับในข้อหาความผิดที่มีโทษปรับสูง หากศาลอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ก็ต้องใช้อัตรา 500 บาท เท่ากับการทำงานหนึ่งวัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 ประกอบมาตรา 30/1 วรรคห้า หากลดจำนวนชั่วโมงลงเหลือ 2 ชั่วโมงถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน จะทำให้ผู้ต้องโทษปรับไม่จำเป็นต้องรับภาระมากเกินไปและสามารถทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ให้แล้วเสร็จตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลได้ และใช้ระยะเวลาไม่นานเกินไปถือเป็นการลดผลกระทบที่จะต้องขาดงานขาดรายได้ในการดำรงชีพมากเกินไปสมควร

นอกจากศาลจะมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับที่ผู้ต้องโทษปรับต้องทำงานบางประการแทนจำนวนค่าปรับที่ศาลพิพากษาลงโทษแล้ว แต่การฝึกอบรมวิชาชีพหรือการเพิ่มทักษะความรู้ให้แก่ผู้ต้องโทษปรับย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องโทษปรับ ทำให้มีความรู้มีวิชาชีพติดตัว เพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองอันเป็นการแก้ไขปรับปรุงตัวผู้ต้องโทษปรับ ลดโอกาสการไปกระทำความผิดซ้ำและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมด้วย และหากเป็นงานตาม (1) และ (2) ดังกล่าวแล้ว ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานที่คำนวณรวมได้ทั้งหมดให้ลดน้อยลงเพียงใดก็ได้ เช่น ผู้ต้องโทษปรับเป็นผู้สูงอายุ หรือเป็นหญิงมีครรภ์ เป็นต้น ถือว่าการลดจำนวนชั่วโมงการทำงานจากที่คำนวณรวมได้ทั้งหมดจะก่อให้เกิดประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือไม่สร้างภาระเกินสมควรให้แก่ผู้ต้องโทษปรับ

ตัวอย่างของการทำงานบริการสังคม⁷⁹

การทำงานช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวกหรือให้ความบันเทิงแก่คนพิการ คนชรา เด็กกำพร้า หรือผู้ป่วยในสถานสงเคราะห์หรือสถานพยาบาล

การทำงานวิชาการหรืองานบริการด้านการศึกษา เช่น การสอนหนังสือ การค้นคว้าวิจัย หรือการแปลเอกสาร

การทำงานที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ เช่น งานช่างฝีมือ เครื่องยนต์ ก่อสร้าง คอมพิวเตอร์ หรือวิชาชีพอย่างอื่น

การทำงานบริการสังคมทั่วไป เช่น การทำความสะอาดหรือพัฒนาสถานที่สาธารณะ งานปลูกป่าหรือดูแลสวนป่าหรือสวนสาธารณะ

การบริจาคโลหิต การร่วมรณรงค์ในกิจกรรม/โครงการเพื่อสังคม

งานอื่น ๆ ที่ไม่ขัดกับหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวัตถุประสงค์ของการทำงานบริการสังคม

GOJ ศาลยุติธรรม COURT OF JUSTICE

สิทธิขอทำงานบริการสังคม แทน ค่าปรับ

การขอขอยืมเงินที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับ แต่ไม่มีเงิน ชำระค่าปรับ

ขอยืมเงิน

สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 กำหนดไว้ว่า ค่าปรับไม่เกิน 500 บาท โดยแบ่งชำระ และไม่มีดอกเบี้ย

เงื่อนไขการขอ

1. ความประพฤติดี ไม่มีคดีอาญา หรือคดีแพ่ง
2. มีงานประจำ หรือมีอาชีพ
3. มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ
4. มีครอบครัว หรือมีผู้อุปการะ

ขั้นตอนการขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

1. ขอลงความประสงค์ต่อศาล
2. ศาลพิจารณาอนุมัติ
3. ศาลส่งหมายเรียกผู้ต้องหา
4. ผู้ต้องหาไปทำงานบริการสังคม

ขอยกเว้น

ขอยกเว้นค่าปรับได้โดยยื่นคำร้องต่อศาลที่มีคำสั่งเมื่อมีเงินจ่ายค่าปรับหรือไม่ประสงค์ทำงานบริการสังคมต่อไป

ประโยชน์

- ชุมชนและสังคมผลงานจากการทำงานบริการสังคม
- รัฐลดการคุมขังประหยัดงบประมาณ
- ผู้ต้องโทษไม่ต้องถูกกักขังลดภาระค่าใช้จ่าย

เมนูความดี

ทำดีแทนค่าปรับ

- เมนูยอดใจ ดีดวง** - บริจาคโลหิต 1 ครั้ง เท่ากับ 3 วัน
- เมนูสุดคุ้ม!** 2 ชั่วโมง เท่ากับ 1 วัน
- เมนูสามสิ่งดี** 3 สิ่งดี เท่ากับ 1 ปี
- เมนูหัวใจดี** 4 สิ่งดี เท่ากับ 1 ปี

ภาพ 1 สื่อประชาสัมพันธ์ของสำนักงานศาลยุติธรรม

แนวปฏิบัติในการมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเฉพาะบุคคลธรรมดา (ไม่ใช่นิติบุคคล) ที่ถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับ แต่ไม่มีเงินชำระค่าปรับต่อศาล อาจยื่นคำร้อง (บ.ส.1) ต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดี เพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ รายละเอียดในคำร้องดังกล่าวต้องระบุข้อมูล รวมถึงประวัติของผู้ร้องตามแบบพิมพ์ที่กำหนด (บ.ส.2) หากผู้ต้องโทษปรับมิได้ยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ในขณะที่พิพากษาคดี ให้ศาลสอบถามผู้ต้องโทษปรับเกี่ยวกับความสามารถในการชำระค่าปรับ หรือแจ้งให้ผู้ต้องโทษปรับทราบเกี่ยวกับสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

ภาพ 2 คำร้อง (แบบ บ.ส.1) ด้านหน้า-ด้านหลัง

เมื่อศาลได้รับคำร้อง(บ.ส.1) แล้ว ศาลพิจารณาคำร้องว่าผู้ต้องโทษปรับเป็นผู้สมควรทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือไม่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับจากมาตรการบริการสังคมและสาธารณประโยชน์ให้มาก และศาลจะพิจารณาข้อมูลต่อไปนี้ประกอบการอนุญาต

1. ฐานะทางการเงินของผู้ต้องโทษปรับ โดยพิจารณาจากรายได้ ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ ภาระหนี้สินต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้นั้นมีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องหรือไม่
2. ประวัติของผู้ต้องโทษปรับ โดยพิจารณาประวัติการกระทำความผิด การศึกษา อาชีพ ความรู้ความเชี่ยวชาญ ครอบครัว สภาพแวดล้อม รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลประการอื่น
3. สภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับ โดยพิจารณาถึงความหนักเบาแห่งข้อหา ความรุนแรงของการกระทำความผิด สภาพทางจิตใจ การกระทำความผิดโดยเจตนาหรือประมาท ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด หากเป็นการกระทำความผิดด้วยเจตนาร้าย หุนหันพลันแล่น อันมีผลกระทบต่อสาธารณชนส่วนรวม หรือความผิดที่กฎหมายมุ่งประสงคฺจะลงโทษผู้กระทำความผิดในทางทรัพย์สินเพื่อมิให้ผู้นั้นได้รับประโยชน์การกระทำความผิด เช่น ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการฟอก

เงิน ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ความผิดว่าด้วยการประกอบกิจการสถาบันการเงิน ความผิดตามกฎหมายศุลกากร เป็นต้น สภาพความผิดดังกล่าวไม่ควรอนุญาตให้ทำงานแทนค่าปรับ

ในการพิจารณานั้นศาลอาจสอบถามหรือไต่สวนข้อเท็จจริงเพื่อเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณาครบถ้วน รวมทั้งอาจขอความร่วมมือจากพนักงานอัยการ พนักงานคุมประพฤติ หรือหน่วยงานอื่นในการสืบเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ศาลจะกำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันทุกวันหรือไม่ก็ได้แต่ควรกำหนดให้ทำงานอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน และไม่เกิน 5 วันในแต่ละสัปดาห์ เว้นแต่มีพฤติการณ์พิเศษตามคำร้องขอของผู้ต้องโทษปรับ และศาลอาจกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้ นอกจากนี้ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นอีก เช่น การเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมทางศีลธรรมหรือฝึกวินัย หรือโครงการอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร การละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติได้อันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก การห้ามเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด

เมื่อศาลเห็นว่าผู้ต้องโทษปรับสมควรทำงานแทนค่าปรับ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานแทนค่าปรับ และให้ศาลแจ้งคำสั่งอนุญาตดังกล่าวไปยังพนักงานคุมประพฤติเจ้าหน้าที่ของรัฐหน่วยงานของรัฐ องค์การสาธารณกุศลที่ไม่แสวงหาผลกำไรเป็นผู้ดูแลการทำงาน หรือผู้ที่ยินยอมรับดูแล และให้ศาลแจ้งด้วยว่าเมื่อทำงานแทนค่าปรับเสร็จสิ้นลงหรือมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ผู้ดูแลรายงานเกี่ยวกับการทำงานแทนค่าปรับให้ศาลทราบด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาริชัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงสังคมศาสตร์ ในเรื่องของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ว่ามีผลเป็นอย่างไร เป็นการเลือกปฏิบัติส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการบังคับใช้กฎหมาย (Cause Disciplinary) และเป็นวิธีวิจัยกฎหมาย(Conventional legal reserch) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเป็นการตรวจสอบข้อมูลปฐมภูมิหรือเป็นการตรวจสอบบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลทุติยภูมิโดยศึกษาจากบทวิจัยที่เกี่ยวข้อง ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางนิเทศศาสตร์จากเอกสาร (Documentary research) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมถึงการสอบถามหรือสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับมาศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สรุปผลเพื่อให้ทราบถึงปัญหาของการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์และนำข้อมูลที่ศึกษามาปรับใช้ในการหาแนวทางออกของการทำงานบริการสังคมเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หาความเหมาะสมของการนำมาตรการดังกล่าวมาปรับใช้แทนการลงโทษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยโดยการค้นคว้าเอกสาร (Documentary research) ผู้วิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้ากฎหมายแนวคิดและหลักการของการกำหนดโทษในคดีอาญา ว่าโทษแต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์แก่การบังคับใช้ในรูปแบบใด โดยเฉพาะโทษปรับที่ต้องศึกษาค้นคว้าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการบังคับโทษปรับ รวมถึงวิวัฒนาการของโทษปรับ การนำมาตรการอื่นมาเสริมหรือทดแทน ไม่ว่าจะเป็น การกักขังแทนค่าปรับ การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยจะทำการศึกษาข้อมูลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) โดยศึกษาจากตำรากฎหมาย หนังสือ ผลงานการวิจัย วารสาร บทความ บทบัญญัติของกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ หรือข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รวมถึงศึกษากรณีตัวอย่างที่มีการนำมาตรการดังกล่าวมาปรับใช้ในปัจจุบัน

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ มากยิ่งขึ้นทั้งในประเทศและของต่างประเทศ การดำเนินการวิจัยโดยการเปรียบเทียบกฎหมาย ที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยจะนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับในต่างประเทศ มา เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยหรือนำกฎหมายของประเทศไทยที่มีการใช้บังคับอยู่ มา เปรียบเทียบกับกรณีการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ โดยการเปรียบเทียบดังกล่าวจะพิจารณาจากข้อเท็จจริง สภาพปัญหา พฤติการณ์ วัตถุประสงค์ มาตรการที่ใช้บังคับ เพื่อที่จะได้นำแนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสมมาปรับใช้กับการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

นอกจากศึกษาค้นคว้าข้อมูลในรูปแบบเอกสารแล้ว ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ โดยผู้ทำวิจัยจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ความเห็น และข้อเสนอแนะ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการทำแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยจะตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน บริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับไว้ล่วงหน้า ว่าผู้ถูกสัมภาษณ์มีความรู้ความ เข้าใจในเรื่องของโทษปรับและมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษปรับมากหรือน้อยเพียงใด มาตรการดังกล่าวมีความเหมาะสมในการนำมาเป็นโทษทางอาญาเพียงใด ในปัจจุบัน มาตรการดังกล่าวมีปัญหาหรืออุปสรรคที่ควรได้รับการแก้ไขหรือไม่อย่างไร ซึ่งแบบสอบถาม ดังกล่าวมีทั้งแบบสอบถามที่เป็นกระดาษ และแบบสอบถามออนไลน์ ขึ้นอยู่กับความสะดวก ของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยรายละเอียดของแบบสอบถามที่ใช้ในการ วิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลงโทษปรับและการทำงาน บริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งลักษณะคำถามจะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถามตามความรู้ความเข้าใจของตนเองและสามารถแสดงความคิดเห็น ในมุมมองของตนได้อย่างเต็มที่

ส่วนที่ 3 สอบถามเรื่องความเหมาะสมของการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับที่ใช้ บังคับในปัจจุบัน ซึ่งลักษณะคำถามจะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถาม ตามความรู้ความเข้าใจของตนเองและสามารถแสดงความคิดเห็นในมุมมองของตนได้อย่างเต็มที่

ส่วนที่ 4 สอบถามถึงปัญหาและแนวทางออกที่เหมาะสมของการทำงานบริการสังคม แทนค่าปรับ ซึ่งลักษณะคำถามจะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถามตาม ความรู้ความเข้าใจของตนเองและสามารถแสดงความคิดเห็นในมุมมองของตนได้อย่างเต็มที่

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสอบถามความคิดเห็น ทักษะ ข้อเสนอแนะและแนวทาง ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

1. ผู้พิพากษา จำนวน 2 คน เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจในการทำคำสั่งอนุญาตให้ทำงาน บริการสังคมแทนค่าปรับ

2. พนักงานอัยการ จำนวน 2 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีในความผิดอาญา ต่อแผ่นดิน (โดยเฉพาะคดีนโยบาย) และในความผิดอาญาต่อส่วนตัว และศาลอาจขอความร่วมมือจากพนักงานอัยการ ในการสืบเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณา อนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ก็ได้

3. พนักงานสอบสวน จำนวน 2 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอำนาจสอบสวนคดีในความผิด อาญาต่อแผ่นดิน (โดยเฉพาะคดีนโยบาย) และในความผิดอาญาต่อส่วนตัว

4. พนักงานคุมประพฤติ จำนวน 2 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอำนาจโดยตรงในการ ควบคุมดูแลผู้ที่ต้องทำงานบริการสังคมและรายงานผลต่อศาล

5. เจ้าหน้าที่ศาลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน การทำคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

6. ประชาชนทั่วไปหรือผู้มาใช้บริการจากศาล จำนวน 5 คน ซึ่งอาจเป็นบุคคลใน ครอบครัวของผู้ต้องโทษปรับและเป็นผู้ที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย

คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

1. เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทน ค่าปรับ

2. ผู้ที่สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

3. ผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมากำหนดขอบเขตในการทำแบบสอบถาม หรือสัมภาษณ์
3. สร้างรูปแบบของแบบสอบถามและบทสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ แก้ไข ตามถูกต้องและเหมาะสมเกี่ยวกับเนื้อหา
4. นำแบบสอบถามหรือบทสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบพุทธิภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากหนังสือ บทความ วิชาการ วิจัยต่าง ๆ ทางด้านกฎหมายรวมทั้งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์และตีความจากบุคคลอื่นมาแล้ว และเก็บรวบรวมข้อมูลตัวอย่างของคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้าแล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีกรอบในการวิเคราะห์ เนื้อหาดังนี้

1. วิเคราะห์หลักการและการบังคับใช้ของกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับของกฎหมายต่างประเทศที่มีผลใช้บังคับอยู่
2. วิเคราะห์ปัญหาและการบังคับใช้ของกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในประเทศไทยที่มีผลใช้บังคับอยู่
3. วิเคราะห์ข้อมูลและศึกษาปัญหาที่ได้จากคำพิพากษาของศาล ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทน ค่าปรับ
4. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อหาแนวทางออกหรือมาตรการที่เหมาะสมเพื่อบังคับใช้กับการทำงานงานบริการสังคมแทนค่าปรับให้สามารถปรับให้ได้จริงกับทุกกรณีและมีประสิทธิภาพมากกว่าการลงโทษทางอาญา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาเรื่อง “ปัญหาและแนวทางออกที่เหมาะสมในเรื่องการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา” ผู้วิจัยได้ศึกษาได้ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ วิชาการ วิจัยต่าง ๆ ทางด้านกฎหมายรวมทั้งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลสารสนเทศประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสอบถามความคิดเห็น ทักตะนะ ข้อเสนอแนะและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ นำข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้านั้น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา โดยมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

วิเคราะห์โทษทางอาญาและการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

การวิเคราะห์ว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์เป็นการลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่งหรือไม่ และมีวัตถุประสงค์เป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือไม่

โดยหลักแล้วโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 มีอยู่ 5 สถาน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษดังกล่าวมีลักษณะก่อให้เกิดผลร้ายแก่ตัวผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นผลร้ายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ของผู้กระทำความผิดเอง เป็นการลงโทษโดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญานั้นมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษเพื่อต้องการแก้แค้นทดแทนในสิ่งที่ผู้กระทำได้กระทำความผิดให้สาสมกับสิ่งที่ผู้กระทำได้ลงมือกระทำความผิดไป แต่ต้องลงโทษในสัดส่วนที่เหมาะสมด้วย หรืออาจเป็นการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งที่เป็นการลงโทษในลักษณะข่มขู่ให้บุคคลอื่นเกิดความเกรงกลัวและไม่ให้มีการกระทำในลักษณะเดียวกันซ้ำ ๆ อีก และเป็นการยับยั้งมิให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดไปก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือก่อความเสียหายต่อบุคคลอื่น หรือลงโทษเพื่อตัดผู้กระทำความผิดให้ออกไปจากสังคมชั่วคราวหรือถาวร ส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุข ปราศจากบุคคลที่เป็นอันตราย หรือนอกจากนี้เป็นการลงโทษไปพร้อมกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษในขณะเดียวกันก็เป็น

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้สำนึกในการกระทำของตนและใช้ความรู้ความสามารถของตนตอบแทนสังคมหรือส่วนรวมจากการกระทำผิดของตนด้วย

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการลงโทษแล้วการทำงานของบริการสังคมหรือการทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับนั้นมิได้เป็นโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โดยตรงแต่เป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่กฎหมายกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษแทนการลงโทษปรับทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้ ซึ่งการทำงานของบริการสังคมหรือการทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับนั้นมีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะของโทษทางอาญา กล่าวคือ การทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับนั้น ต้องเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับซึ่งเป็นโทษทางอาญาสถานหนึ่ง ต่อมาศาลอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับสามารถทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ การทำงานบริการเป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับต้องทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อทดแทนค่าปรับโดยการทำงานเป็นชั่วโมง จะถือว่าเป็นการทำงานหนึ่งวัน และจำนวนการทำงานหนึ่งวันจะถือว่าทดแทนค่าปรับจำนวนเท่าใด ซึ่งการทำงานดังกล่าวนี้ไม่ได้รับค่าตอบแทนและเป็นการเสียสละเวลาว่างของตนมาทำงานที่มีประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ทำให้ผู้ต้องโทษปรับไม่มีเวลาว่างในการพักผ่อนหรืออาจมีเวลาว่างลดลงซึ่งเป็นผลร้ายอย่างหนึ่งที่กระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดเองโดยตรง ในขณะที่เดียวกันผู้ต้องโทษปรับก็สามารถนำความรู้ความสามารถของตนเองไปก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้เป็นการให้โอกาสผู้ที่กระทำความผิดได้ตอบแทนสังคมและเป็นการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้มีจิตสำนึกและกลับเข้าสู่สังคมได้ต่อไป ผู้ค้นคว้าเห็นว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นการลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดประกอบกับสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากที่สุดศาลสามารถพิพากษาหรือมีคำสั่งลงโทษทดแทนการลงโทษปรับได้

การลงโทษทางอาญานอกจากเป็นการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายแล้วในปัจจุบันอาจต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านอื่นที่อาจเกิดขึ้นต่อตัวผู้กระทำความผิดเองหรือต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของสภาพการณ์ปัจจุบันของสังคมด้วย ซึ่งแต่เดิมอาจมีดุลพินิจในการลงโทษให้สาสมกับการกระทำความผิดหรือเหมาะสมกับฐานความผิดตอบแทนสิ่งที่ผู้ต้องหากระทำลง หากผู้กระทำความผิดอย่างเดียวกันต้องได้รับการลงโทษเช่นเดียวกัน แต่เมื่อสภาพการณ์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป ดุลพินิจในการลงโทษย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย การลงโทษต้องพิจารณาจากการกระทำความผิดหรือฐานความผิดมาประกอบการลงโทษจำเลย โดยใช้ดุลพินิจว่าการลงโทษในรูปแบบไหนที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดฐานนั้น นอกจากการลงโทษเพียงอย่างเดียวแล้วอาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ เพิ่มขึ้นนอกจากจะ

ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ตัวผู้กระทำความผิดเอง ผู้เสียหาย รวมถึงคนในครอบครัวของผู้กระทำความผิด หากมีการปรับเปลี่ยนการลงโทษที่นอกจากจะเป็นการลงโทษที่เป็นผลร้ายต่อตัวผู้กระทำความผิดแล้วต้องเป็นการลงโทษที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำความผิดไปในเวลาเดียวกันด้วยตามแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม ประกอบกับแนวคิดของฟรันซ์ ฟอน ลิสต์ (Franz Von Liszt) นักกฎหมายเยอรมัน ที่มองว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดควรตัดนิสัยของผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ ซึ่งผู้ค้นคว้ามองว่าการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นการลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่งที่เกิดทั้งผลร้ายและผลดีแก่ผู้กระทำความผิด นอกจากเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดแล้วยังเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ครอบครัวของผู้กระทำความผิด และต่อตัวผู้กระทำความผิดเอง

วิเคราะห์การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย

จากการศึกษาค้นคว้ากฎหมายประเทศต่าง ๆ และประเทศไทย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในเรื่องโทษปรับทางอาญาและการทำงานบริการสังคม แม้ว่าแต่ละประเทศมีสภาพการณ์หรือบริบททางสังคมที่แตกต่างกันก็ตาม แต่โดยส่วนใหญ่การปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยต้องมีการศึกษากฎหมายของต่างประเทศมาเปรียบเทียบว่าแต่ละประเทศมีแนวทางอย่างไร หากสภาพการณ์ของบางประเทศที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพการณ์และบริบทของประเทศไทย ก็อาจนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนากฎหมายของประเทศไทยต่อไป ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญตามตารางเปรียบเทียบ ดังนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบว่าการทำงานบริการสังคมของแต่ละประเทศถือเป็นการ ลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่งหรือไม่

	การทำงานบริการสังคมถือเป็นการลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง
ประเทศอังกฤษ	การทำงานบริการสังคม (community service order) ถือเป็นการลงโทษทางสังคม (community penalties) รูปแบบหนึ่ง
ประเทศอเมริกา	การทำงานบริการสังคม เป็นการลงโทษที่มีความเข้มงวดน้อยที่สุด โดยให้ผู้กระทำความผิดยังคงอยู่ในชุมชนต่อไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีความรับผิดชอบต่อสังคมและกลับเข้าสู่ชุมชนได้

ตาราง 1 (ต่อ)

	การทำงานบริการสังคมถือเป็นการลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง
ประเทศฝรั่งเศส	การทำงานบริการสาธารณะเป็นโทษทางเลือกหรือเป็นโทษที่กำหนดไว้แทนที่โทษจำคุกซึ่งเป็นโทษหลัก
ประเทศเยอรมัน	การทำงานบริการสังคมถือเป็นการบังคับคดีในส่วนของกรักขังแทนค่าปรับ
ประเทศไทย	เป็นการกำหนดมาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกทางหนึ่ง

ตาราง 2 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของการนำมาตรการการทำงานบริการสังคมมาใช้กับโทษทางอาญา

	การทำงานบริการสังคมถือเป็นการลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง
ประเทศอังกฤษ	เพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมรวมถึงจิตใจของผู้ที่กระทำความผิด เนื่องจากประเทศอังกฤษมีปัญหาจากจำนวนนักโทษมีปริมาณมากส่งผลให้นักโทษล้นคุก และส่วนใหญ่เป็นนักโทษที่ศาลมีคำสั่งให้จำคุกในระยะสั้นประกอบกับเมื่อพิจารณาความเหมาะสมและผลกระทบต่าง ๆ แล้ว เห็นว่าการจำคุกระยะสั้นไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพนอกจากนี้ยังทำให้ผู้ต้องโทษจำคุกในระยะสั้นกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก และประการสำคัญการควบคุมผู้ต้องโทษไว้ในเรือนจำหรือที่คุมขังส่งผลให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณ
ประเทศอเมริกา	เป็นการลงโทษในลักษณะที่เป็นทั้งบทลงโทษ โดยการจำกัดเวลาและเสรีภาพจนกว่าจะทำงานเสร็จ และเป็นทั้งการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสร้างคุณค่าในตัวเองทำเพื่อสังคม
ประเทศฝรั่งเศส	เนื่องจากมีจำนวนนักโทษเพิ่มมากขึ้นเป็นผลให้นักโทษล้นเรือนจำ แม้จะได้มีการออกกฎหมายอภัยโทษก็เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น จึงมีการนำมาตรการการทำงานบริการสังคมมาบังคับใช้ และเพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องโทษให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ง่าย ลดความหวาดกลัวและปรับเปลี่ยน

ตาราง 2 (ต่อ)

	การทำงานบริการสังคมถือเป็นการลงโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง
ประเทศฝรั่งเศส	ทัศนคติของประชาชนที่มีความเชื่อว่าการลงโทษจะต้องถูกจำคุกเพียงอย่างเดียว โดยนำมาตราการบริการสังคมเป็นโทษที่มาแทนการลงโทษจำคุกในระยะสั้น
ประเทศเยอรมัน	การกักขังแทนค่าปรับสามารถแทนที่ได้ด้วยการทำงานบริการสังคมซึ่งผู้กระทำความผิดสามารถทำงานบริการสังคมซึ่งเป็นการทำงานนอกสถานที่ที่ถูกคุมขังแทนได้
ประเทศไทย	เนื่องจากการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญามีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ เพื่อแก้ไขให้ผู้นั้นสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดี

ตาราง 3 เปรียบเทียบเงื่อนไขการนำการทำงานบริการสังคมมาใช้บังคับ

	เงื่อนไขการนำการทำงานบริการสังคมมาใช้บังคับ
ประเทศอังกฤษ	ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ไม่สามารถชำระค่าปรับได้เลยหรือขาดความสามารถในการชำระค่าปรับ ศาลอาจมีคำสั่งให้รอกการลงโทษปรับไว้ก่อนแล้วใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษปรับก็ได้ เช่น การทำงานบริการสังคม แทนค่าปรับที่รอไว้ก่อนได้ โดยศาลสามารถมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องโทษ เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษปรับและสามารถเปลี่ยนแปลงจากมาตรการบังคับโทษปรับมาเป็นให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมโดยศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมได้โดยให้ผู้กระทำความผิดต้องทำงานบริการแก่สังคมหรือชุมชนโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด
ประเทศอเมริกา	การทำงานบริการสังคม เป็นการลงโทษเพิ่มเติมจากโทษสถานอื่นไม่นำมาใช้บังคับเป็นเอกเทศ เป็นการทำงานบริการสังคมโดยการให้บริการสาธารณะในองค์กรที่ไม่มีกำไรแสวงหารายได้ เช่น การเป็นอาสาสมัครในโรงพยาบาล การบำรุงรักษาหรือทำความสะอาดหน่วยงานราชการ เป็นต้น แต่การทำงานบริการสาธารณะต้องมีการ

ตาราง 3 (ต่อ)

	เงื่อนไขการนำการทำงานบริการสังคมมาใช้บังคับ
ประเทศอเมริกา	วางแผนในการดำเนินการ จัดหาสถานที่ในการรับรองผู้กระทำความผิดที่ต้องทำงานบริการสังคม ซึ่งเป็นการยากที่จะหาหน่วยงานหรือองค์กรที่มารองรับการทำงานของผู้กระทำความผิด
ประเทศฝรั่งเศส	ศาลจะลงโทษจำคุกหรือโทษปรับก่อน จากนั้นจึงพิจารณาโทษทางเลือกและโทษเสริมตามลำดับ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล กฎหมายกำหนดมาตรการ คือ ต้องถูกจำกัดเสรีภาพเป็นระยะเวลาตั้งแต่ห้าวันถึงสี่เดือน ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับจำนวนเงินค่าปรับที่ยังไม่ได้ชำระ ต่อมาได้มีการนำมาตรการบริการสังคมเป็นโทษที่มาแทนการลงโทษจำคุกในระยะสั้นดังกล่าว และส่วนใหญ่ใช้กับบุคคลที่อายุเกิน 16 ปี
ประเทศเยอรมัน	เมื่อศาลพิพากษาแล้ว เมื่อคดีเสร็จเด็ดขาดแล้วผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับ จะถูกกักขังแทนค่าปรับ และการกักขังแทนค่าปรับสามารถแทนที่ได้ด้วยการทำงานบริการสังคม ซึ่งผู้กระทำความผิดสามารถทำงานบริการสังคมซึ่งเป็นการทำงานนอกสถานที่ที่ถูกคุมขังแทนได้ โดยผู้กระทำความผิดต้องทำงานบริการสังคมที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะหรือสิ่งแวดล้อมทดแทนเป็นเวลา 6 ชั่วโมงเพื่อการถูกกักขังแทนค่าปรับหนึ่งวัน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนและต้องไม่เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ
ประเทศไทย	ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้

ตาราง 4 เปรียบเทียบกรณีที่ฝ่าฝืนการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

	กรณีที่ฝ่าฝืนการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ
ประเทศอังกฤษ	ผลของคำสั่งให้ทำงานบริการสังคม รวมทั้งผลของการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจตรวจสอบการทำงานบริการสังคมของผู้กระทำความผิดได้ตามคำขอของผู้กระทำความผิดหรือเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ และหากได้ผลว่าจำเลยละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลออกหมายเรียกบุคคลนั้นมาชี้แจงต่อศาล แล้วศาลจะถามว่าจะทำตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมหรือปฏิเสธ หากปฏิเสธศาลจะตัดสินว่าบุคคลนั้นละเมิดต่อศาล
ประเทศอเมริกา	ไม่ได้มีการกำหนดไว้โดยชัดแจ้ง
ประเทศฝรั่งเศส	หากผู้ต้องโทษละเมิดกฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ก็จะมีการพิจารณาการลงโทษผู้ต้องโทษนั้นอีกครั้งหนึ่ง
ประเทศเยอรมัน	หากฝ่าฝืนไม่ทำงานโดยไม่มีเหตุอันสมควรต้องถูกบังคับโทษปรับและโทษกักขังแทนค่าปรับเช่นเดิมต่อไป
ประเทศไทย	ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา ๓๐/๑ แล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้

ตาราง 5 เปรียบเทียบฐานความผิดที่สามารถทำงานบริการสังคมได้ของแต่ละประเทศ

	ฐานความผิดที่สามารถทำงานบริการสังคมได้
ประเทศอังกฤษ	ไม่ได้มีการกำหนดฐานความผิดไว้โดยชัดเจน
ประเทศอเมริกา	ไม่ได้มีการกำหนดฐานความผิดไว้โดยชัดเจน แต่ศาลมีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขว่าความผิดฐานใดบ้างที่สามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้
ประเทศฝรั่งเศส	การทำงานบริการสาธารณะเป็นโทษที่จะใช้ในขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาในคดีอาญาที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ การกระทำความผิดในคดีเล็กน้อยที่มีการกระทำความผิดซ้ำ ความผิดเกี่ยวกับการจราจร หรือการคมนาคม หรือความผิดปานกลาง
ประเทศเยอรมัน	ฐานความผิดที่ศาลลงโทษให้กักขังแทนค่าปรับ
ประเทศไทย	ไม่ได้มีการกำหนดฐานความผิดไว้โดยชัดเจน

ที่มา: ตารางเปรียบเทียบ : ผู้วิจัย

วิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการทำงานการงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

เมื่อพิจารณาปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยดังกล่าวประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วพบว่า

ผู้พิพากษาคนที่ 1 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมเป็นโทษทางอาญารูปแบบหนึ่งในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับที่มีเงินชำระค่าปรับสามารถขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ซึ่งตามกฎหมายกำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับจะต้องถูกริบทรัพย์สินหรือถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งกฎหมายกำหนดว่าถ้าคุณไม่ชำระค่าปรับแต่กฎหมายมิได้กำหนดว่าถ้าคุณไม่มีเงินชำระค่าปรับ จะถูกริบทรัพย์สินหรือกักขังแทนค่าปรับ แต่คำว่าไม่ชำระค่าปรับนั้น หมายถึงผู้ต้องโทษปรับเลือกที่จะไม่ชำระค่าปรับ ผู้ต้องโทษปรับก็สามารถขอทำงานบริการสังคมได้หากไม่ทำงานบริการสังคมก็จะถูกริบทรัพย์สินแทนค่าปรับ ในปัจจุบันเงินที่จะต้องนำมาชำระค่าปรับ อาจมีได้อยู่ในรูปของเงินสด แต่อาจอยู่ในรูปของทรัพย์สินที่สามารถนำมาชำระค่าปรับ เช่น บ้านหรือรถ ผู้ต้องโทษปรับไม่จำเป็นต้องขายบ้านหรือรถเพื่อมาชำระค่าปรับ สำหรับกรณีที่ศาลพิพากษาค่าปรับเพียงเล็กน้อย ผู้ต้องโทษปรับสามารถขอทำงานบริการ

สังคมแทนค่าปรับได้ ซึ่งเห็นว่าการก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าการกักขัง โดยผู้ต้องโทษปรับมีสิทธิ์เลือกว่าจะชำระค่าปรับในรูปแบบใด จะชำระค่าปรับโดยหาเงินมาภายใน 30 วันหรือ จะทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับหรือจะให้ถูกริบทรัพย์สินแทนค่าปรับ และการอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับนั้นก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละท่าน ซึ่งผู้พิพากษาแต่ละท่านก็ไม่สามารถทราบได้ว่าผู้ต้องโทษปรับนั้นมีเงินชำระค่าปรับหรือไม่ เว้นแต่ผู้ต้องโทษปรับนั้นเมื่อพิจารณาในเนื้อหาแห่งคดีเห็นว่าผู้ต้องโทษปรับนั้นสามารถชำระค่าปรับได้ศาลก็จะไม่อนุญาตให้ทำงานบริการสังคมค่าปรับ แต่ก็มิได้ปิดกั้นให้ผู้ต้องโทษปรับที่มีเงินชำระค่าปรับยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแห่งค่าปรับ หากมองว่าบุคคลนั้นมีความประสงค์ที่จะทำงานบริการสังคมแห่งค่าปรับส่วนใหญ่ศาลก็จะอนุญาต ทั้งนี้ ไม่ควรจำกัดฐานความผิดไว้โดยเฉพาะในกฎหมายผู้ต้องโทษปรับขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ แต่การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับควรเลือกประเภทงานให้เหมาะสมกับฐานความผิด กล่าวคือ การทำงานบริการสังคมบางประเภทควรพิจารณาฐานความผิดที่ผู้ต้องโทษปรับนั้นได้กระทำความผิดลงด้วยว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องบังคับตามกฎหมายต่อไป

ผู้พิพากษาคนที่ 2 เห็นว่า ค่าปรับเป็นโทษทางอาญา การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับไม่ใช่โทษทางอาญาแต่เป็นมาตรการอย่างหนึ่งเพื่อลดปัญหาการกักขังเกินความจำเป็นและสำหรับผู้ที่กระทำความผิดแต่มีรายได้น้อยสามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้เพื่อมิให้ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือยากจนต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับสามารถชำระค่าปรับได้ แต่ขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเห็นว่าควรที่จะให้ชำระค่าปรับก่อน หากผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินชำระค่าปรับแต่เป็นผู้ที่อาจมีทรัพย์สินที่จะบังคับคดีเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ได้ก่อน แต่ถ้าไม่มีทรัพย์สินหรือมีทรัพย์สินในการบังคับคดีแล้วแต่ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ จึงสมควรที่จะขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับในส่วนที่ค้างค้าง หากมีการผิดเงื่อนไขของการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องถูกกักขังแทนค่าปรับซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบังคับการลงโทษปรับ การบังคับโทษปรับควรบังคับใช้ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องมีการแยกประเภทของผู้กระทำความผิดก่อนว่าเป็นผู้สามารถเสียค่าปรับได้หรือไม่ ถ้าเป็นผู้ไม่สามารถเสียค่าปรับได้ก็สมควรให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้แต่หากเป็นผู้ที่มีรายได้เพียงพอหรือมีทรัพย์สินที่จะบังคับคดีได้ก็ควรบังคับเอาทรัพย์สินก่อน แต่ถ้ามีทรัพย์สินแต่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ครบถ้วน จึงจะขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ควรบังคับคดีกับทรัพย์สินก่อน ถ้าบังคับไม่ได้จึงสามารถขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นมาตรการต่อไป

พนักงานอัยการคนที่ 1 เห็นว่า การทำงานบริการสังคม เป็นโทษทางอาญา ซึ่งมีที่มาว่าผู้ที่กระทำความผิด อาจกระทำไปโดยความจำเป็นและไม่มีเงินในการชำระค่าปรับ จะต้องกักขังแทนค่าปรับเพราะความจน เพื่อที่มีให้ผู้ที่กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนต้องติดคุก จึงต้องมีการให้ผู้ที่กระทำความผิดไปทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับนั้น ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับสามารถชำระค่าปรับได้ แต่ขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเห็นว่าต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ก่อนว่ากฎหมายตราขึ้นมาเพื่ออะไร ซึ่งก็บอกอยู่ว่าเป็นการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ซึ่งการปรับเป็นการลงโทษที่ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้ ผู้ที่ต้องโทษปรับก็ควรชำระค่าปรับก่อน โดยศาลได้พิจารณาแล้วว่า การลงโทษปรับเหมาะสมกับการกระทำความผิดนั้น ๆ แล้ว จะมาขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเลยไม่ได้ มิฉะนั้นผู้ที่กระทำความผิดก็ทำงานบริการสังคมตลอด เห็นว่าการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นเพียงตัวเลือกให้ศาลใช้ดุลพินิจ ไม่ควรใช้ไประบุให้ทำงานบริการสังคมทันที และการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับควรให้เฉพาะผู้ที่ไม่มีความพิการในการชำระค่าปรับเท่านั้น แต่ถ้าคุณมีความพิการในการชำระค่าปรับคุณควรชำระค่าปรับ การลงโทษโดยการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับควรใช้สำหรับคนที่ไม่มีความพิการเพื่อ让她ใช้ชีวิตต่อไปได้อันนี้สมควร และในกรณีที่ศาลอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมแล้ว แต่มีการฝ่าฝืนก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ

พนักงานอัยการคนที่ 2 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับไม่ใช่โทษทางอาญา เพราะโทษทางอาญาได้บัญญัติไว้แล้วตามประมวลกฎหมายอาญา มี 5 สถาน ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ดังนี้ “ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับสามารถชำระค่าปรับได้ แต่ขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับไม่เห็นด้วย เนื่องจากการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับนั้น ต้องมีเงื่อนไขว่าผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินชำระค่าปรับเท่านั้น ในกรณีที่สามารถชำระค่าปรับได้ก็ควรชำระค่าปรับเป็นเงิน การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับควรเป็นทางเลือกให้กับผู้ที่ไม่มีความพิการจริง ๆ และผู้เหล่านั้นไม่ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ อย่างไรก็ตามควรมีการกำหนดฐานความผิดไว้ หากเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง มีแนวโน้มว่าจะเป็นอันตรายต่อสังคมหากให้บุคคลนั้นไปทำงานบริการสังคม เช่น ความผิดต่อร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่มีกฎหมายให้ลงโทษปรับก็ไม่สมควรให้มีที่ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเพราะอาจจะเป็นอันตรายต่อคนในสังคมได้ แต่ถ้าเป็นความผิดอื่น ๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับภาษี ป่าไม้ เป็นความผิดเกี่ยวกับเงิน หรือความผิดเกี่ยวกับจราจร การกระทำโดยประมาท หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องยึดทรัพย์สินมาชำระค่าปรับ

พนักงานสอบสวนคนที่ 1 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับถือเป็นโทษทางอาญา เนื่องจากมีสภาพบังคับโดยการถูกจำกัดเสรีภาพ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษสามารถชำระค่าปรับได้ควรให้บุคคลนั้นชำระค่าปรับก่อนเนื่องจากหากให้มีการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับทันทีอาจทำให้ผู้ต้องโทษปรับไม่เกรงกลัวต่อโทษที่ศาลได้พิพากษาลงโทษไว้ หากไม่มีเงินชำระค่าปรับควรดำเนินการบังคับเอากับทรัพย์สินต่อไป ทั้งนี้ควรกำหนดฐานความผิดโดยระบุรายละเอียดฐานความผิดเพิ่มเติม เช่น ฐานความผิดที่มีอัตราโทษสูงห้ามมิให้มีการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

พนักงานสอบสวนคนที่ 2 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับไม่ถือเป็นโทษทางอาญา การที่ศาลอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้นั้นถือว่ามีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากบุคคลสามารถนำเงินที่ต้องมาชำระค่าปรับไปใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิตต่อไปได้ และการทำงานให้แก่สังคม ก็ก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมด้วย โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดฐานความผิด โดยเฉพาะการปรับเป็นพินัยสามารถขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ และหากผู้ต้องโทษปรับมีความประสงค์ที่จะทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับจริง ๆ เพื่อชดเชยในสิ่งที่เขาทำผิดควรให้โอกาส ยินยอมให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ แต่ให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องคอยควบคุมดูแล หากมีการฝ่าฝืนก็ต้องกลับเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายต่อไป

พนักงานคุมประพฤติคนที่ 1 เห็นว่า ในมุมมองของงานคุมประพฤติถือว่าการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษอย่างหนึ่ง โดยให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับโอกาสจากศาล ให้ไม่ต้องถูกลงโทษจำคุก ต้องทำงานเพื่อชดเชยค่าความผิดของตนเองที่ได้กระทำลง เนื่องจาก การกระทำความผิดทางอาญาส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำความผิดต่อรัฐบุคคลนั้นก็ ต้องชดเชยความเสียหายให้แก่รัฐ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งหน่วยงานคุมประพฤติเป็นหน่วยงานด้านการพัฒนาจิตพิสัยแก่ผู้กระทำความผิดของศูนย์ยุติธรรม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้จักปรับตัวและเข้าสู่สังคม ชุมชน ให้สังคม ชุมชนได้ยอมรับและเห็นว่าแม้ผู้นั้นจะได้กระทำผิดแต่ผู้นั้นก็มีความดีในการทำประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และเพื่อให้ผู้นั้นตระหนักถึงคุณค่าของตัวเอง ทำให้เห็นว่าการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นการลงโทษแต่การลงโทษนั้นก็เป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดด้วย ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดรับการยอมรับของคนในสังคมด้วย ถือว่าเป็นผลดีต่อตัวผู้กระทำความผิดด้วย ที่ไม่ต้องพยายามหลบซ่อนตัวแล้วกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ในทางกลับกันผู้นั้นก็อยู่ในสายตาของคนในสังคม ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้ก็สมควรให้ผู้นั้นชำระค่าปรับ แต่หากมีทางเลือกให้ผู้ต้องโทษปรับที่สามารถชำระค่าปรับได้ขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ก็สามารถทำได้ แต่การขอทำงาน

บริการสังคมแทนค่าปรับนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาว่าบุคคลนั้นสมควรที่จะทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับหรือไม่ โดยการเขียนคำร้องนั้นต้องแถลงให้ศาลทราบว่ามีความจำเป็นหรือความประสงค์อย่างไรที่จะขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ในส่วนข้อการกำหนดฐานความผิดต้องพิจารณาว่าความผิดนั้นเป็นความผิดที่กระทบต่อความรู้สึกของสังคมส่วนรวมหรือไม่ เนื่องจากบุคคลนั้นต้องไปทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับควรให้โอกาสในการหาเงินหรือบังคับตัวทรัพย์สินก่อนหากไม่มีจึงต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ

พนักงานคุมประพฤติคนที่ 2 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นการลงโทษ บุคคลทุกคนต้องมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน จึงเห็นควรให้บุคคลทุกคนไม่ว่าจะมีเงินชำระค่าปรับหรือไม่มีเงินชำระค่าปรับก็สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ หากจะจำกัด เฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ยื่นคำร้องก็อาจถือว่าการเลือกปฏิบัติได้ เพราะ บุคคลทุกคนใช้กฎหมายฉบับเดียวกัน ซึ่งการทำงานบริการสังคมไม่จำเป็นต้องระบุฐานความผิดไว้ชัดเจน แต่การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับบางประเภทต้องพิจารณาฐานความผิด ลักษณะของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย เช่นกระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ควรให้บุคคลนั้นทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าปลูกต้นไม้ต้นไม้ทำแนวกันไฟเป็นต้น หรือกระทำความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายศาลมีดุลพินิจสร้างให้บุคคลนั้นไปช่วยเหลือผู้ป่วยในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลในชุมชน หรือในคดี ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดผู้กระทำความผิด ในคดีนี้จะไม่มีความรับผิดชอบ เท่าที่ควร อาจให้ทำงานเกี่ยวกับการใช้แรงงานไม่ว่าจะเป็นงานช่าง งานก่อสร้าง งานขุดลอกคลอง งานทำความสะอาด ทั้งนี้ การให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับจะเป็นการลงโทษที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะไม่มีใครที่อยากถูกกักขัง และสถานที่กักขังในปัจจุบันก็ไม่เพียงพอเกิดความแออัด และถือเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้ดูแลครอบครัวและทำงานหาเงินในการชำระค่าปรับได้มากกว่าการถูกกักขังไว้ในสถานที่กักขัง แต่หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องบังคับคดียึดทรัพย์สินต่อไป

เจ้าหน้าที่ศาลคนที่ 1 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่งแม้จะมีได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งแต่เมื่อเป็นการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับแล้วก็ถือเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง กฎหมายเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับมิได้กำหนดให้ต้องพิสูจน์ความมีเงินของผู้กระทำความผิด กำหนดให้เพียงแต่เพียงว่าต้องสอบถามสถานะ ประวัติของจำเลย รายได้ อาชีพ ฯลฯ แม้กฎหมายจะระบุไว้ว่า “จำเลยไม่มี

เงินชำระค่าปรับ...” เท่านั้น การพิสูจน์จึงไม่มีหลักเกณฑ์ ดังนั้น จึงไม่อาจตอบได้อย่างชัดเจนว่าผู้ต้องโทษปรับที่มีเงินชำระค่าปรับสามารถขอทำงานบริการสังคมได้ เมื่อพิจารณาสิทธิของจำเลยแล้วทั้งยังไม่มีกฎหมายใดตัดสิทธิไม่ให้จำเลยที่มีเงินทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ จึงเห็นสมควรให้ผู้ต้องโทษปรับขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับในคดีอาญาได้ ควรมีการกำหนดฐานความผิดไว้ให้ชัดเจน เนื่องจากจำเลยที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องทำงานร่วมกับบุคคลในสังคม การให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับจะเป็นการลงโทษที่เหมาะสม เนื่องจากปัจจุบันค่าครองชีพมีอัตราที่สูงขึ้น ขนานกับรายได้ที่น้อยแต่มีรายจ่ายที่มาก ผู้กระทำความผิดบางคนอาจกระทำความผิดเพราะความยากจน การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถลงโทษจำเลยได้และเป็นการให้โอกาสจำเลยไปในคราวเดียวกัน กล่าวคือ เป็นการชดใช้ในสิ่งที่ผู้กระทำผิดกระทำความผิดลง ในทางกลับกันเป็นการให้จำเลยได้สำนึกในการกระทำของตน และให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับไปดูแลครอบครัว ถือเป็นประโยชน์กว่าการนำผู้ต้องโทษปรับมากักขังแทนค่าปรับ หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับควรบังคับเอากับตัวทรัพย์ก่อนเพราะการลงโทษปรับเป็นการลงโทษที่กระทบฐานะทางการเงิน

เจ้าหน้าที่ศาลคนที่ 2 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมไม่ถือเป็นโทษทางอาญา แต่ถือเป็นมาตรการทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องโทษปรับไม่มีเงินชำระค่าปรับต้องทำงานทดแทนให้กับสังคม โดยหลักแล้วการยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเฉพาะแต่ในบุคคลธรรมดา ไม่ใช่นิติบุคคล โดยผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินชำระค่าปรับได้ แต่อย่างไรก็ดี การพิจารณาคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ศาลจะพิจารณาจากฐานะทางการเงิน ประวัติส่วนตัว เป็นต้น ดังนั้น ผู้ต้องโทษปรับทุกคนก็สามารถยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลได้ โดยศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการอนุญาตตามคำร้องขอเอง ควรมีการกำหนดฐานความผิดไว้ ในกรณีที่ต้องกำหนดฐานความผิด ควรกำหนดเฉพาะความผิดที่อัตราโทษปรับไม่สูง หรืออัตราโทษที่ศาลรอการลงโทษจำคุกไม่สูง หรือในฐานความผิดที่ไม่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน และการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับจะเป็นการลงโทษที่เหมาะสม เพราะคดีที่ไม่ร้ายแรงหรือเป็นคดีเล็กน้อยมีเป็นจำนวนมาก การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ถือเป็นมาตรการทางเลือกที่ตอบโจทย์ และถือเป็นข้อดีในการลดการต้องขัง ลดจำนวนประชากรของนักโทษในเรือนจำ หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องบังคับจากทรัพย์สินของผู้กระทำผิด

ประชาชนที่ใช้บริการจากศาลคนที่ 1 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับ สมควรให้

จำเลยทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ เพื่อจะได้ไม่ต้องถูกจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาปรับและผู้ต้องโทษปรับมีเงินชำระค่าปรับสามารถขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้เนื่องจากควรให้โอกาสบุคคลทุกคนในการขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ผู้ที่ต่อโทษปรับที่จะขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้นั้นกฎหมายควรมีการกำหนดฐานความผิดไว้ ซึ่งผู้ที่สามารถขอทำงานบริการสังคมได้ต้องเป็นผู้ที่กระทำความผิดฐานหรือข้อหาที่ไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในปัจจุบันมีความเหมาะสม เนื่องจากให้ผู้กระทำความผิดได้ออกไปทำงานเพื่อสังคมเป็นการชดเชยสิ่งที่ตนได้กระทำความผิด ก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดี และเป็นประโยชน์มากกว่าการถูกกักขังแทนค่าปรับ หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องเป็นไปตามกฎหมาย

ประชาชนที่ใช้บริการจากศาลคนที่ 2 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญา ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาปรับและผู้ต้องโทษปรับมีเงินชำระค่าปรับสามารถขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ผู้ที่ต่อโทษปรับที่จะขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้นั้นกฎหมายควรมีการกำหนดฐานความผิดไว้ และต้องเป็นความผิดที่มีอัตราโทษขั้นต่ำตามความเหมาะสม การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในปัจจุบันมีความเหมาะสมมาก หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องบังคับให้ชำระเป็นทรัพย์สินแทน

ประชาชนที่ใช้บริการจากศาลคนที่ 3 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญา ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับและผู้ต้องโทษปรับมีเงินชำระค่าปรับ สามารถขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ เนื่องจากมองว่าการทำงานบริการสังคมจะเป็นการสร้างความตระหนักให้แก่ผู้กระทำความผิดได้ดีกว่าการจ่ายเป็นตัวเงิน เพราะการทำงานบริการสังคมคือการให้ให้ผู้กระทำความผิดตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคมที่เป็นรูปธรรมได้ดีที่สุดมากกว่าการชำระค่าปรับเป็นตัวเงิน โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดฐานความผิด หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องบังคับเข้ากับทรัพย์สินก่อน

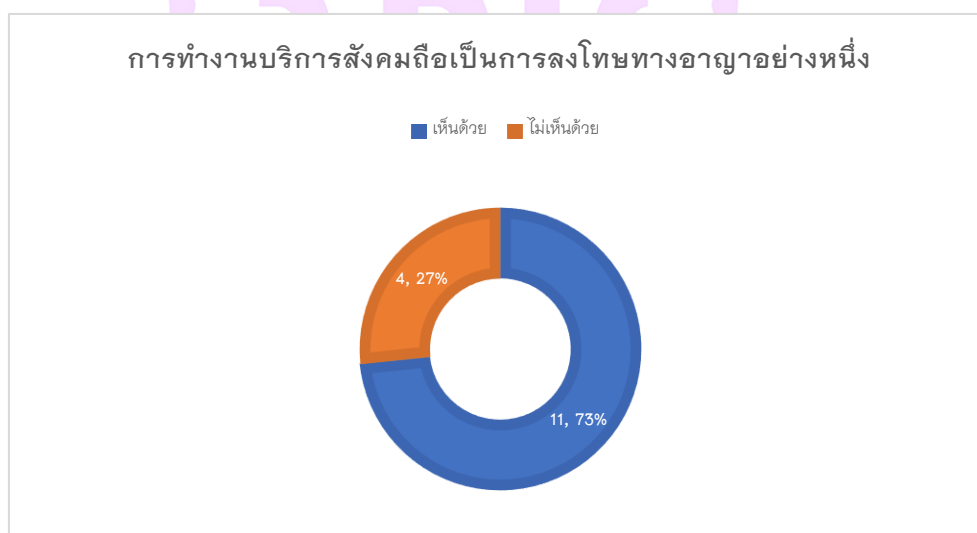
ประชาชนที่ใช้บริการจากศาลคนที่ 4 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญาเนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติมิเช่นนั้นจะถูปรับ ควรให้บุคคลทุกคนสามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้เพราะเดี๋ยวนี้เงินเป็นสิ่งมีค่าหากนำไปจ่ายค่าปรับหมดก็จะมีไม่มีเงินใช้และอาจกลับไปกระทำความผิดอย่างอื่นอีกเพื่อให้ได้เงินการกำหนดฐานความผิดนั้น

ไม่ต้องกำหนดไว้เพราะขึ้นอยู่กับศาลว่าจะอนุญาตหรือไม่ และหากไม่ทำงานบริการสังคมตามคำสั่งก็ต้องกลับมาบังคับให้จ่ายค่าปรับหรือบังคับเอากับทรัพย์สิน

ประชาชนที่ใช้บริการจากศาลคนที่ 5 เห็นว่า การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญา เพราะทำผิดก็ต้องได้รับโทษ ควรให้ทุกคนสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้เพราะทุกคนต้องเท่าเทียมกันและมีสิทธิที่จะต้องได้รับถูกปฏิบัติจากกฎหมายเหมือนกัน เพราะเป็นโทษทุกคดีย่อมต้องได้รับโทษเหมือนกัน ถ้าไม่ทำงานแทนค่าปรับก็ต้องเอาทรัพย์สินมาชำระค่าปรับแทน

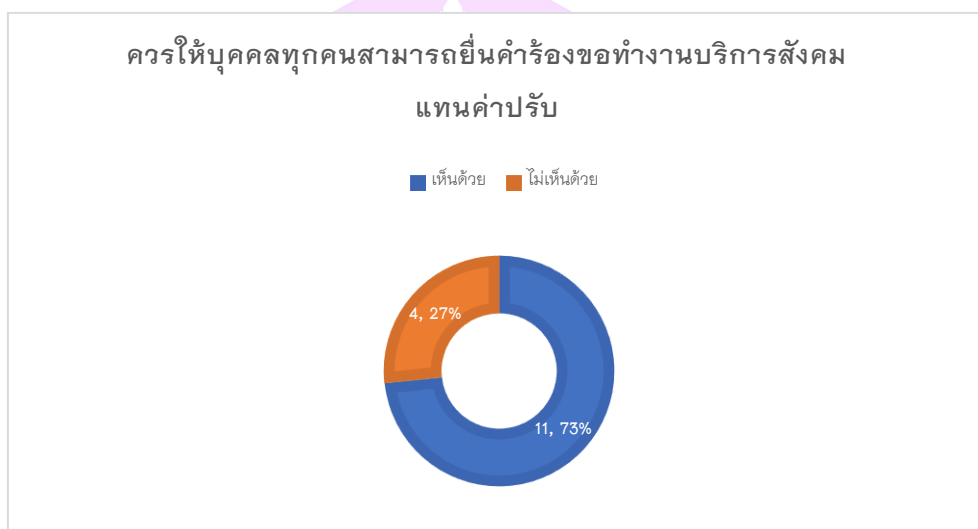
จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสรุปความเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นแผนภูมิดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญาหรือไม่ จากผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน 15 ท่าน ส่วนใหญ่เห็นว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญาคิดเป็น 73 % ส่วนผู้สัมภาษณ์ที่เห็นว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับไม่เป็นโทษทางอาญา แต่เห็นว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นมาตรการทางเลือกอย่างหนึ่งคิดเป็น 27%

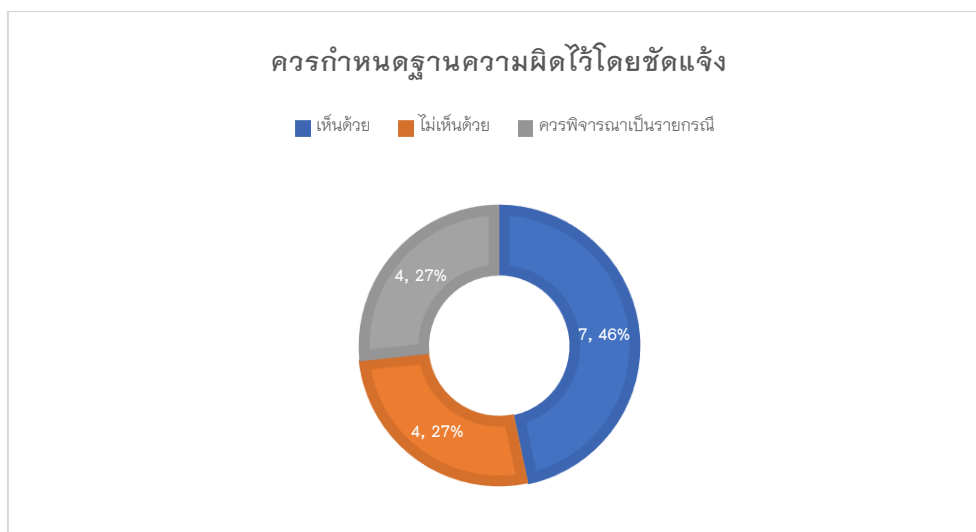
ภาพ 3 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง

เมื่อพิจารณาว่าควรให้บุคคลทุกคนสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับหรือไม่ จากผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน 15 ท่าน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้บุคคลทุกคนสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้โดยไม่ต้องพิจารณาความสามารถในการชำระค่าปรับคิดเป็น 73% ส่วนผู้สัมภาษณ์ที่เห็นว่าควรให้เฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้เท่านั้นจึงจะยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้คิดเป็น 23%

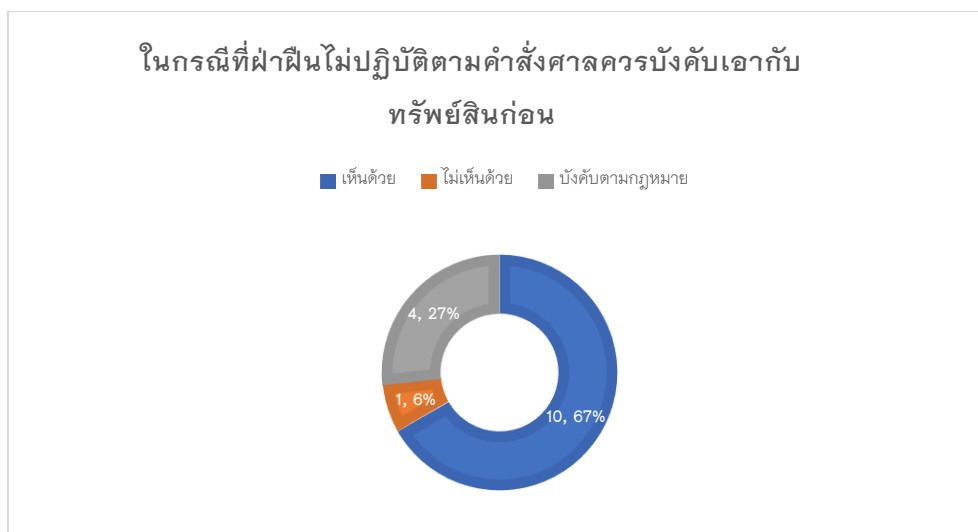
ภาพ 4 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าควรให้บุคคลทุกคนสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

เมื่อพิจารณาว่าผู้ต้องโทษปรับที่สามารถทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ต้องเป็นผู้กระทำความผิดฐานใด ควรมีกฎหมายกำหนดฐานความผิดไว้โดยชัดแจ้งหรือไม่ จากผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน 15 ท่าน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีกฎหมายกำหนดฐานความผิดไว้โดยชัดแจ้งและผู้ที่จะสามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ต้องเป็นผู้กระทำความผิดในฐานความผิดที่ไม่ร้ายแรงอันจะกระทบต่อสังคมคิดเป็น 46% ส่วนผู้สัมภาษณ์ที่เห็นว่าไม่ควรมีกฎหมายกำหนดฐานความผิดไว้โดยชัดแจ้งคิดเป็น 27% และส่วนที่เห็นว่าควรพิจารณาให้ผู้ต้องโทษปรับสามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับให้เป็นดุลพินิจศาลเป็นรายกรณีคิดเป็น 27%

ภาพ 5 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าควรกำหนดฐานความผิดหรือไม่ในการขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

เมื่อพิจารณาว่าควรบังคับเอากับทรัพย์สินก่อนการกักขังในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนคำสั่งศาลที่อนุญาตให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ จากผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน 15 ท่าน ส่วนใหญ่เห็นว่าในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งควรบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับก่อน ไม่ควรลงโทษกักขังแทนค่าปรับในทันที คิดเป็น 67% ส่วนผู้ถูกสัมภาษณ์ที่ไม่เห็นด้วยในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งควรบังคับเอาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับก่อน แต่ควรบังคับเอาทรัพย์สินก่อน หากไม่มีทรัพย์สินจึงสามารถทำงานบริการสังคม ต่อมาหากยังมีการฝ่าฝืนคำสั่ง สุดท้ายต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ คิดเป็น 6% และผู้ที่มีความเห็นให้บังคับตามกฎหมายต่อไปคิดเป็น 27%

ภาพ 6 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าควรบังคับเข้ากับทรัพย์สินก่อนในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนคำสั่ง

ที่มา: แผนภูมิ : ผู้วิจัย

วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางออกของการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา

ปัญหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1

เมื่อพิจารณาตามมาตรา 30/1 ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ.2559 มาตรา 5 ว่า “ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้...” ประกอบกับระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันและแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และการเปลี่ยนสถานที่กักขัง พ.ศ. 2546 หมวดที่ 3 แนวทางปฏิบัติในการมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ข้อ 4 ที่กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับซึ่งไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจร้องขอทำงานบริการสังคมฯ และข้อ 5 ในกรณีผู้ต้องโทษปรับมิได้ร้องขอทำงานบริการสังคมฯแทน

ค่าปรับ ศาลพึงสอบถามว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินชำระค่าปรับหรือไม่ และแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ นอกจากนี้คำร้อง (บ.ส.1) ในส่วนของคำสั่งศาล มีการระบุถึงกรณีหากศาลเห็นสมควรยกคำร้อง เนื่องจากจำเลยสามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งถือว่าการที่จำเลยสามารถชำระค่าปรับได้ให้ศาลยกคำร้อง

ผู้วิจัยพบปัญหาว่าตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นกรณีที่กำหนดให้เฉพาะบุคคลธรรมดาที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับเท่านั้นที่สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และการยื่นคำร้องศาลต้องพิจารณาฐานะทางการเงินของผู้ต้องโทษปรับ โดยพิจารณาจากรายได้ ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ ภาระหนี้สินต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้นั้นมีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องหรือไม่ ซึ่งมองว่าการกำหนดเงื่อนไขว่าต้องเป็นผู้ที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับเท่านั้นที่สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ อาจเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่ เนื่องจากหลักความเสมอภาคถูกบัญญัติไว้ให้บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย การที่กฎหมายกำหนดให้เฉพาะผู้ที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับเท่านั้นสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ย่อมทำให้เห็นว่าผู้ที่กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันแต่ได้รับการลงโทษที่แตกต่างกัน ซึ่งการทำงานบริการสังคมผู้ที่มีเงินค่าปรับบางรายอาจมีความประสงค์ในการชำระค่าปรับเพื่อประสงค์พิสูจน์ให้สังคมได้รับรู้ว่าสิ่งที่ผู้กระทำความผิดได้ทำลงไปนั้น ตนได้รู้สำนึกและพร้อมที่จะชดเชยเยียวยาการกระทำของตนต่อสังคมต่อไป แม้ว่าในทางปฏิบัติผู้ต้องโทษปรับจะมีเงินและสามารถชำระค่าปรับได้ แต่การบัญญัติกฎหมายก็ควรต้องบัญญัติให้เกิดความเสมอภาค

ปัญหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/2

ในส่วนมาตรา 30/2 ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 30/1 แล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 30/1 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้

ในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไป อาจขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ในกรณีนี้ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ ผู้วิจัยเห็นปัญหาว่า เป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับแล้วต่อมาภายหลังผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับ

และประสงค์จะชำระค่าปรับ หรือเป็นกรณีที่ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด หรือไม่ประสงค์ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ แล้วดำเนินการปรับต่อไป ซึ่งในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดและยังไม่มีเงินมาชำระค่าปรับ มาตรา 30/2 กำหนดให้กักขังแทนค่าปรับเท่านั้น โดยมีได้กำหนดให้ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ตามมาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับต่อศาลภายในเวลา 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน เนื่องจากวัตถุประสงค์หลังของโทษปรับคือการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องโทษก่อน แต่การกักขังแทนค่าปรับเป็นการบังคับเอากับเสรีภาพของผู้ต้องโทษปรับอันถือว่าเป็นการลงโทษที่ทำให้ผู้ต้องโทษปรับได้รับผลร้ายมากกว่าเดิม นอกจากนี้การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นการทำงานให้สังคมโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินค่าจ้าง ผู้วิจัยเห็นว่าการลงโทษให้ทำงานโดยได้รับค่าจ้างก็เป็นการลงโทษอย่างหนึ่งในทางทรัพย์สิน และก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าการนำผู้ต้องโทษปรับไปกักขังแทนค่าปรับทันทีโดยไม่ได้ลงโทษบังคับเอาที่ทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับก่อน ในส่วนของการบังคับเอาที่ทรัพย์สินนั้นกฎหมายก็มีการกำหนดระยะเวลาในการบังคับเอาที่ทรัพย์สินเป็นระยะเวลา 10 ปี ถึงเป็นระยะเวลานานพอสมควรที่จะบังคับเอาที่ทรัพย์สินของผู้กระทำผิดได้ครบถ้วนเพียงพอกับจำนวนค่าปรับได้

ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

ในกรณีที่กฎหมายเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับมิได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่าผู้กระทำความผิดทางอาญาดังกล่าวใดที่ต้องห้ามมิให้ผู้ต้องโทษปรับยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ประกอบกับแนวนโยบายแห่งรัฐในส่วนของ การปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือมิให้เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เป็นการแก่ประชาชนนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าผู้กระทำความผิดในคดีนโยบาย ซึ่งเป็นคดีความผิดที่มีโทษปรับสูงกว่าความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาทั่วไป โดยส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจหรือเป็นการแสวงหาประโยชน์ โดยมีชอบด้วยกฎหมาย เป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมายที่บังคับให้ต้องปฏิบัติ แต่มิได้เป็นการกระทำความผิดโดยเจตนาและเป็นการกระทำความผิดต่อชีวิต ร่างกาย และอนามัยของผู้อื่น บทลงโทษจึงต้องมุ่งบังคับเอาที่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นการลงโทษก็ตาม ประกอบกับจากการศึกษาตัวอย่างของคำพิพากษาศาลฎีกา ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับ หากไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 ซึ่งมาตรา 29 เป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับต่อศาลภายในเวลา 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด มิฉะนั้นต้องถูกยึด

ทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์เรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อชำระค่าปรับหรือมีเงินนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ และมาตรา 30 เป็นกรณีการกักขังแทนค่าปรับนั้น อัตราของจำนวนเงินค่าปรับในการคำนวณเพื่อกักขังแทนค่าปรับในปัจจุบัน ให้ถืออัตรา 500 บาทต่อวัน และการลงโทษกักขังแทนค่าปรับห้ามกักขังเกิน 1 ปี เว้นแต่ศาลมีคำพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ศาลจะสั่งกักขังแทนค่าปรับเกินกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 2 ปีก็ได้เป็นดุลพินิจขอศาล เห็นว่าถ้าหากผู้ต้องโทษในคดีนโยบายดังกล่าวถูกศาลมีคำพิพากษาปรับ โดยบุคคลนั้นอาจถูกกล่าวหาว่าได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและบุคคลนั้นไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับตามจำนวนค่าปรับ ส่งผลให้ผู้ต้องโทษปรับในคดีนโยบายต้องถูกกักขังเป็นระยะเวลาสูงถึง 2 ปี โดยไม่มีก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ และประการสำคัญส่งผลให้รัฐต้องรับภาระหน้าที่ดูแลผู้ต้องถูกกักขังเป็นเวลานาน โดยที่ศาลมิได้มีการแจ้งสิทธิให้สามารถทำงานบริการสาธารณประโยชน์ ส่งผลให้ผู้ต้องโทษปรับนั้นไม่สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ซึ่งในปัจจุบัน มีผู้ได้รับโทษปรับต้องถูกกักขังแทนค่าปรับเป็นจำนวนมากขึ้น ซึ่งผู้รับโทษนั้น ๆ ต้องสูญเสียอิสรภาพโดยไม่สมควร ทำให้บุคคลในครอบครัวต้องเดือดร้อนและรัฐต้องรับภาระในการดูแลเพิ่มมากขึ้น โดยกำหนดมาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกทางหนึ่ง

แนวทางออกเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

จากการศึกษาทั้งจากเอกสาร กฎหมายต่างประเทศและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์หลักการและการบังคับใช้ของกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับของกฎหมายต่างประเทศที่มีผลใช้บังคับอยู่การทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา มีประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก เมื่อศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะพิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้ ประกอบกับระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และการเปลี่ยนสถานที่กักขัง พ.ศ. 2546 ข้อ 4 ที่กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับซึ่งไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจร้องขอทำงานบริการสังคมฯ และข้อ 5 ในกรณีผู้ต้องโทษปรับมิได้ร้องขอทำงานบริการสังคมฯ แทนค่าปรับ ศาลพึงสอบถามว่าผู้

ต้องโทษปรับมีเงินชำระค่าปรับหรือไม่ และแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะขอทำงานบริการสังคม แทนค่าปรับ นอกจากนี้คำร้อง (บ.ส.1) ในส่วนของคำสั่งศาล มีการระบุถึงกรณีหากจำเลย สามารถชำระค่าปรับได้ให้ศาลยกคำร้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้ต้องโทษปรับสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้แม้บุคคลนั้นจะสามารถจ่ายค่าปรับได้ก็ตาม ซึ่งถือว่าเป็นการสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้กฎหมายสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่มองว่าเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต หากผู้ต้องโทษปรับประสงค์ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับแล้ว ถือว่าผู้ต้องโทษประสงค์ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู มีจิตสำนึกในการกระทำมากกว่าการนำเงินที่มีอยู่ในการใช้ชีวิตประจำวันมาแทนค่าปรับ และควรนำแนวคิดของประเทศอเมริกาที่สามารถนำการลงโทษดังกล่าวมาใช้สำหรับผู้กระทำผิดที่ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะที่ยากจนหรือมีฐานะที่ร่ำรวยก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลของการนำมาตรการบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์มาใช้บังคับแทนค่าปรับ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ.2545 มาตรา 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 30/1 มาตรา 30/2 และมาตรา 30/3 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยเหตุผลว่า เนื่องจากในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญามีหลักการสำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อแก้ไขให้ผู้นั้นสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดี ดังนั้น โทษที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้รับจึงต้องมีความเหมาะสมกับสภาพความผิด ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหลักการขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับก็เพื่อแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีโดยมีจำต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีฐานะเช่นไร

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกส่วนใหญ่เห็นว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญาคิดเป็น 73 % ส่วนผู้สัมภาษณ์ที่เห็นว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับไม่เป็นโทษทางอาญา แต่เห็นว่าการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นมาตรการทางเลือกอย่างหนึ่งคิดเป็น 27% และเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่าการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่งแล้วการลงโทษทางอาญาก็ต้องสามารถใช้บังคับได้กับบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคกัน และส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้บุคคลทุกคนสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้โดยไม่ต้องพิจารณาความสามารถในการชำระค่าปรับคิดเป็น 73% ส่วนผู้สัมภาษณ์ที่เห็นว่าควรให้เฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้เท่านั้นจึงจะยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้คิดเป็น 27% ดังนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกับผู้วิจัยว่าควรให้บุคคลทุกคนที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้โดยมีจำต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ แต่ควร

พิจารณาถึงความประสงค์ของผู้ต้องโทษว่ายินยอมแก้ไขฟื้นฟูการกระทำความผิดของตนให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีหรือไม่ ทั้งนี้สอดคล้องกับกฎหมายของประเทศต่างประเทศที่มีการนำมาตรการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับมาใช้บังคับเพื่อวัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และเป็นการแก้ปัญหาผู้ต้องโทษล้นคุกและรัฐต้องรับภาระหน้าที่ในการดูแลผู้ต้องโทษกักขังหรือจำคุกระยะสั้น

ประเด็นที่สอง ในส่วนมาตรา 30/2 ในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไป อาจขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ เห็นว่า เป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับแล้วต่อมาภายหลังผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับและประสงค์จะชำระค่าปรับ หรือเป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดหรือไม่ประสงค์ทำงานบริการสังคมฯแทนค่าปรับ ให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่ให้ทำงานบริการสังคมฯแทนค่าปรับ แล้วดำเนินการปรับต่อไป ซึ่งในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดและยังไม่มีเงินมาชำระค่าปรับ มาตรา 30/2 กำหนดให้กักขังแทนค่าปรับเท่านั้น โดยมีได้กำหนดให้ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ตามมาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับต่อศาลภายในเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน เนื่องจากวัตถุประสงค์หลังของโทษปรับคือการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องโทษก่อน แต่การกักขังแทนค่าปรับเป็นการบังคับเอากับเสรีภาพของผู้ต้องโทษปรับอันถือว่าการลงโทษที่ทำให้ผู้ต้องโทษปรับได้รับผลร้ายมากกว่าเดิม

และตามมาตรา 30/3 คำสั่งศาลตามมาตรา 30/1 และ มาตรา 30/2 ให้เป็นที่สุดตาม มาตรา 30/2 ถ้าผู้ต้องโทษฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ถือว่า ผู้นั้นไม่เห็นความสำคัญของมาตรการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ มีผลให้ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ แต่มีได้มีคำสั่งบังคับให้รับทรัพย์สินตาม มาตรา 29 และ 29/1 ก่อน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อศาลพิจารณาถึงฐานความผิดที่ได้กระทำและประวัติการกระทำความผิดครั้งก่อนแล้ว หากผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนไม่ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับโดยไม่มีเหตุสมควร ควรกลับมาดำเนินการบังคับโทษปรับ หากยังไม่สามารถชำระค่าปรับได้ก็ต้องบังคับเอากับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาตามลำดับ มิใช่ผู้ต้องโทษปรับถูกบังคับให้กักขังทันที เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของการบังคับโทษปรับที่มุ่งแก่ทรัพย์สินมากกว่ากระทำต่อเนื้อตัวร่างกายและเสรีภาพของผู้ต้องโทษ และประกอบกับว่าการบังคับเอากับทรัพย์สินต้องใช้เวลาในการ

บังคับคดี 10 ปี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายังคงมีเวลาในการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษก่อน ซึ่งในต่างประเทศทั้ง 4 ประเทศที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เห็นว่า ประเทศอังกฤษ มีการกำหนด ในกรณีที่ผู้ต้องโทษฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคม ศาลมีอำนาจ ตรวจสอบการทำงานบริการสังคมของผู้กระทำความผิดได้ตามคำขอของผู้กระทำความผิดหรือ เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ และหากได้ผลว่าจำเลยละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลออกหมายเรียกบุคคลนั้นมาชี้แจงต่อศาล แล้วศาลจะถามว่าจะทำตามคำสั่งศาลที่ให้ทำงานบริการสังคมหรือปฏิเสธ หากปฏิเสธศาลจะตัดสินว่าบุคคลนั้นละเมิดต่อศาล เห็นว่าการฝ่าฝืนการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งส่วนประเทศอเมริกา มิได้มีการกำหนดไว้โดยชัดแจ้งในกรณีที่มีการฝ่าฝืนคำสั่งศาล ส่วนประเทศฝรั่งเศส กำหนดให้ในกรณีที่ฝ่าฝืนคำสั่งหรือในกรณีที่ผู้ต้องโทษละเมิด กฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ก็จะมีพิจารณาการลงโทษผู้ต้องโทษนั้นอีกครั้งหนึ่ง โดยศาลในประเทศ อังกฤษและประเทศฝรั่งเศสจะไม่นำการกักขังมาใช้บังคับซึ่งเป็นการลงโทษเกี่ยวกับเสรีภาพ มาใช้กับการลงโทษที่ต้องบังคับเอากับทรัพย์สิน ประกอบกับผู้สัมภาษณ์เชิงลึกส่วนใหญ่เห็นว่า ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งควรบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษ ปรับก่อน ไม่ควรลงโทษกักขังแทนค่าปรับในทันที คิดเป็น 67% แต่ในประเทศเยอรมันหากฝ่าฝืนไม่ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับต้องถูกลงโทษโดยการกักขังแทนค่าปรับดั้งเดิม

ประเด็นที่สาม ผู้วิจัยเห็นว่า ศาลต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องโทษปรับเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับทราบในขณะที่พิพากษาคดี ไม่ ว่าคดีนั้นจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดในคดีนโยบาย เช่น คดีเกี่ยวกับภาษี คดีเช็ค คดีเกี่ยวกับการรับคนต่างด้าวเข้าทำงาน เป็นต้น โดยเฉพาะผู้ต้องโทษปรับที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ และเพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับในคดีนโยบายบางประเภทดังกล่าว ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าต้องถูกบังคับการลงโทษ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการลงโทษสากล การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบถึงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เห็นว่า ควรให้โอกาสบุคคลที่กระทำความผิดและต้องโทษปรับในคดีที่มีได้เป็นความผิดร้ายแรงอันกระทบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ของบุคคล โดยสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ โดนเฉพาะคดีนโยบายที่มีโทษปรับสูง เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดและบุคคลนั้นมิได้เป็นภัยต่อสังคมสมควรให้โอกาสลงโทษโดยการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งการลงโทษดังกล่าวมีความเหมาะสมกับสภาพในปัจจุบันในเรื่องของเศรษฐกิจที่ผู้ต้องโทษปรับต้องประสบปัญหาไม่มีเงินชำระค่าปรับ ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายในประเทศอเมริกาไม่ได้มีการกำหนดฐานความผิดไว้

โดยชัดแจ้ง แต่ศาลมีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขว่าความผิดฐานใดบ้างที่สามารถทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ และประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้การทำงานบริการสาธารณะเป็นโทษที่จะใช้ในขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาในคดีอาญาที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ การกระทำ ความผิดในคดีเล็กน้อยที่มีการกระทำความผิดซ้ำ ความผิดเกี่ยวกับการจราจรหรือการคมนาคม หรือความผิดปานกลาง

อย่างไรก็ตามหากศาลอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับในคดีนโยบายทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับแล้ว ประเภทงานของผู้ต้องโทษปรับในคดีนโยบายนั้นต้องเป็นงานที่เกี่ยวข้องหรืออาจไม่เกี่ยวข้อง กับฐานความผิดที่ผู้ต้องโทษปรับไปทำก็ได้ โดยศาลต้องพิจารณาความสามารถของผู้ต้องโทษปรับเพื่อให้ผู้ต้องโทษใช้ศักยภาพของตนที่มีอยู่ให้งานที่ทำบรรลุเป้าหมายมากที่สุด เช่น ในกรณีผู้ต้องโทษปรับกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก ต้องทำงานสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุทางท้องถนน หรือช่วยกรมทางหลวงจัดทำบริการสาธารณเกี่ยวกับการขนส่งทางบก หรือผู้ต้องโทษปรับในคดีเกี่ยวกับเช็คฉ้อโกงหรือความผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจอาจร่วมกับสถานีตำรวจ ฝ่ายปกครอง หรือสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย ในการจัดทำการอบรม หรือเป็นวิทยากร เตือนภัยเกี่ยวกับการหลอกลวงหรือแนะนำการทำธุรกรรมทางการเงินที่ควรต้องรู้ หรือผู้ต้องโทษปรับได้กระทำความผิดเกี่ยวกับการรับคนต่างด้าวเข้าทำงาน อาจทำงานช่วยเหลือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางาน เช่น กระทรวงแรงงาน กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น หรือผู้ต้องโทษที่อาจมีความสามารถด้านอื่น ๆ ที่ตนถนัดโดยไม่ต้องคำนึงถึงฐานความผิดที่ได้กระทำ เช่น กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก แต่มีความสามารถในด้านงานฝีมือ หรือช่าง อาจทำงานบริการสังคมที่ตนถนัดก็ได้ หากกฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้ต้องโทษปรับได้ทำงานบริการสังคมย่อมเป็นผลดีกว่าการถูกกักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลา 1- 2 ปี โดยที่ไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อตัวผู้กระทำความผิดเอง ต่อครอบครัว ผู้กระทำความผิด ต่อสังคม และต่อรัฐ

บทที่ 5

บทสรุป

บทสรุป

การศึกษาการทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1, 30/2 และ 30/3 นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวความคิดและความเป็นมาของโทษทางอาญาและการทำงานบริการสังคมหรือทำงาน สาธารณประโยชน์แทนค่าปรับทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิด จากการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับตามประมวลกฎหมาย อาญาของไทย และเพื่อศึกษาแนวทางออกของปัญหาที่เกิดจากการทำงานบริการสังคมหรือ ทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

การทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญามีลักษณะเป็น เครื่องมือทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ได้มีการนำมาใช้บังคับกับบุคคลที่กระทำผิดกฎหมายหรือ กฎระเบียบของสังคม ที่อาจกระทบต่อคุณธรรมทางกฎหมายหรือกระทบต่อความสงบ เรียบร้อยของสังคม หรือเป็นการกระทำผิดในกฎหมายที่ถูกบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงใน บางเรื่องด้วยเหตุผลทางเทคนิค (คดีนโยบายในยุคกฎหมายเทคนิค) แม้ว่าการทำงานบริการ สังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับจะมีได้สร้างความเกรงกลัวต่อผู้กระทำความผิด มากนัก แต่ก็สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดมีความรู้สึกว่าเป็นผลร้ายกับตัวผู้กระทำความผิด เอง ซึ่งอาจเป็นผลร้ายในด้านเสรีภาพ ร่างกาย ที่ต้องสละบางช่วงเวลาว่างของตนมาทำงาน บริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ โดยการใช้แรงงาน ความรู้ความสามารถ หรือ ใช้ร่างกายในการก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนหรือสังคม ทำให้เห็นว่าการทำงานบริการ สังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในคดีอาญามีลักษณะที่ใกล้เคียงกับความหมายของ โทษทางอาญา

เมื่อศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจ ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ แทนค่าปรับหรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ใน เกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษ ปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทน ค่าปรับก็ได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า มนุษย์ให้สามารถเรียนรู้ สามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนนิสัยและ

พฤติกรรม ความคิดและการกระทำให้เป็นไปในทางที่ดีได้ การนำมาตรการบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์มาใช้บังคับแทนค่าปรับเนื่องมาจากการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา เพื่อแก้ไขให้ผู้นั้นสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดี จึงสมควรปรับเปลี่ยนมาตรการลงโทษเสียใหม่ โดยกำหนดมาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับไม่ว่าจะมีเงินชำระค่าปรับหรือไม่สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าหลักการขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับก็เพื่อแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีโดยมีจำต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีฐานะเช่นไร

ในสวนมาตรา 30/2 ในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไป ควรให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่ให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ แล้วดำเนินการปรับต่อไป เนื่องจากวัตถุประสงค์หลังของโทษปรับคือการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องโทษก่อน แต่การกักขังแทนค่าปรับเป็นการบังคับเอาแก่เสรีภาพของผู้ต้องโทษปรับอันถือว่าเป็นการลงโทษที่ทำให้ผู้ต้องโทษปรับได้รับผลร้ายมากกว่าเดิม และถ้าผู้ต้องโทษฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด โดยเห็นควรว่าศาลพิจารณาถึงฐานความผิดที่ได้กระทำและประวัติการกระทำความผิดครั้งก่อนแล้ว หากผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนไม่ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับโดยไม่มีเหตุสมควร ควรกลับมาดำเนินการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาตามลำดับ มิใช่ผู้ต้องโทษปรับถูกบังคับให้กักขังทันที เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของการบังคับโทษปรับที่มุ่งแก่ทรัพย์สินมากกว่ากระทำต่อเนื้อตัวร่างกายและเสรีภาพของผู้ต้องโทษ และประกอบกับว่าการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินต้องใช้ระยะเวลาในการบังคับคดี 10 ปี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายังคงมีเวลาในการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องโทษก่อน

ศาลต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องโทษปรับเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับทราบในขณะที่พิพากษาคดี ไม่ว่าจะคดีนั้นจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดในคดีนโยบาย เช่น คดีเกี่ยวกับภาษี คดีเช็ค คดีเกี่ยวกับการรับคนต่างด้าวเข้าทำงาน เป็นต้น หรือแม้ว่าผู้ต้องโทษจะสามารถชำระค่าปรับได้ตาม เพื่อให้เป็นการลงโทษโดยทั่วไป มิได้เป็นการเจาะจงเฉพาะผู้ต้องโทษปรับที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ และเพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับในคดีนโยบายบางประเภทดังกล่าวได้รับการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าต้องถูกบังคับการลงโทษ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการลงโทษสากล การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบถึงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เห็นว่า ควรให้โอกาสบุคคลที่กระทำผิดและผู้ต้องโทษปรับในคดีที่มีได้เป็นความผิดร้ายแรงอันกระทบต่อชีวิต

ร่างกาย เสรีภาพ ของบุคคล โดยสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ โดยเฉพาะคดีนโยบายที่มีโทษปรับสูงเพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดและบุคคลนั้นมีได้เป็นภัยต่อสังคมสมควรให้โอกาสลงโทษโดยการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งการลงโทษดังกล่าวมีความเหมาะสมกับสภาพในปัจจุบันในเรื่องของเศรษฐกิจที่ผู้ต้องโทษปรับต้องประสบปัญหาไม่มีเงินชำระค่าปรับ

นอกจากนี้ เหตุและผลประการสำคัญของการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับในคดีอาญา กฎหมายมีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขให้ผู้นั้นสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดี ดังนั้น โทษที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้รับจึงต้องมีความเหมาะสมกับสภาพความผิด อย่างไรก็ตาม ปราบกฏว่า ในปัจจุบัน มีผู้ได้รับโทษปรับต้องถูกกักขังแทนค่าปรับเป็นจำนวนมากขึ้น ซึ่งผู้รับโทษนั้น ๆ ต้องสูญเสียอิสรภาพโดยไม่สมควร ทำให้บุคคลในครอบครัวต้องเดือดร้อนและรัฐต้องรับภาระในการดูแลเพิ่มมากขึ้น สมควรปรับเปลี่ยนมาตรการลงโทษเสียใหม่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและตัวผู้กระทำความผิดเอง เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการแก้ไขฟื้นฟูแล้วก็จะไม่กลับไปกระทำความผิดอีก โดยการทำงานบริการสังคมและสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับมิได้มุ่งจะลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับผลร้ายเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการลงโทษเพื่อป้องกันการเกิดการกระทำความผิดซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไข ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 จากเดิม “ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้...”

และในส่วนมาตรา 30/2 จากเดิม “ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 30/1 แล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 30/1 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้”

แก้ไขเป็น ร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 30/1 “ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่ชนิดบุคคล **ให้ศาลแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องโทษปรับทุกรูปฐานความผิดทราบถึงการขอยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และบุคคลที่ต้องโทษปรับ**อาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้..”

มาตรา 30/2 “ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 30/1 แล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับประสงค์ชำระค่าปรับหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับ **หรือบังคับเอาแก่ทรัพย์สินแทนค่าปรับ** โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้”

บรรณานุกรม

กรกฎ ทองชะโชค. (2547). **การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ.**

วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

กานดา ปานคำ. (2557). **การบังคับโทษปรับ: ศึกษากรณีบังคับให้ทำงานแทนค่าปรับ.**

วิทยานิพนธ์ น.บ., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

คณิต ณ นคร. (2556). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป.** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

คณิต ณ นคร. (2553). **ประมวลกฎหมายอาญา: หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ.**

(พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จूरิวรณ มานะการ. (2557). **การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการ**

กักขังแทนค่าปรับ. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพฯ.

ชวกล สาครรัตน์. (2557). **มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับโทษปรับ.** วิทยานิพนธ์ น.ม.,

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

เชษฐภัทร พรหมชนะ. (2546). **การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับค่าปรับนอกจากการกักขัง**

แทนค่าปรับ. วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ณรงค์ ใจหาญ. (2549). **รายงานศึกษาลบสัมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไป**

ได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมาย อาญา.

รายงานวิจัย สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ และรณกรณ์ บุญมี. (2564). **คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคทั่วไป.**

(พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ธานี วรภัทร์. (2553). **กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ธานี วรภัทร์. (2556). **โทษจำคุกตามกฎหมายไทย.** กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงาน

ศาลรัฐธรรมนูญ.

ธานี วรภัทร์. (2557). **หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ปกป้อง ศรีสนิท. (2561). **กฎหมายอาญาชั้นสูง.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ประเสริฐ เมฆมณี. (2525). **หลักทัณฑ์วิทยา.** กรุงเทพฯ: บพิศการพิมพ์ จำกัด.

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. **หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา.** กรุงเทพฯ: สถาบัน

พระปกเกล้า.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554). สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2566. จาก

<https://dictionary.orst.go.th/>.

พรรณนิภา พลศิลป์. (2553). **มาตรการเสริมทางอาญา: ศึกษากฎหมายให้ทำงานบริการ**

สังคม. วิทยานิพนธ์ นม., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

พิรุฬห์ โตศุภวรรณ์. (2532). **การลงโทษปรับทางอาญา.** วิทยานิพนธ์ นม., จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

รัชนี้ แดงอ่อน. (2565). **กฎหมายอาญา หลักทั่วไป และคำพิพากษา.** ชลบุรี: บางแสนการพิมพ์.

ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2566.

จาก <https://deka.supremecourt.or.th/search/index>

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2546). **หลักความเสมอภาคตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ. วารสาร**

สถาบันพระปกเกล้า, 1(1), 30–52.

สิริกานจน์ รัตนสุวรรณชาติ. (2549). **โทษปรับ: ศึกษากฎหมายใช้มาตรการอื่นมาเสริมและ**

แทนการปรับ. วิทยานิพนธ์ นม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สกุลรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2552). **การบังคับคดีอาญา: ศึกษากฎหมายบังคับโทษปรับ.**

วิทยานิพนธ์ น.ม., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

สุรงค์ดี ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2531). **บันทึกของนายยอร์ช ปาดูซ์ (Georges Padoux) ที่ปรึกษาการร่าง**

กฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127. กรุงเทพฯ:

วิญญูชน.

สุรพล นิตติไกรพจน์. (2563). **สรุปสาระสำคัญของเสวนาวิชาการเรื่อง “กระบวนการ**

ยุติธรรมไทยในทศวรรษหน้า” เนื่องในโอกาส 60 ปี. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม

2567, จาก [https://www.law.tu.ac.th/summary-seminar-60years-surapon-](https://www.law.tu.ac.th/summary-seminar-60years-surapon-nitikraipot-2/)

[nitikraipot-2/](https://www.law.tu.ac.th/summary-seminar-60years-surapon-nitikraipot-2/).

สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. (2539). **การบังคับโทษปรับ** วิทยานิพนธ์ นม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

กรุงเทพฯ.

เสมอแข เสนเนียม. (2536). **มาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยอาศัยการบริการ**

สังคม. วิทยานิพนธ์ น.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2551). **หลักกฎหมายอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5).** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สหธน รัตน์ไพจิตร. (2527). **ความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศ**

ไทย สมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์
น.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สำนักงานคุมประพฤติกลาง กระทรวงยุติธรรม. (2527). **การคุมประพฤติผู้ใหญ่: ทฤษฎีและ
แนวปฏิบัติ**. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชุมพร. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2566 จาก
<http://www.chumphonprobation.com/index.php/งานบริการสังคม>

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบประมวลกฎหมาย
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560**, หน้า 34-42.

สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชุมพร. (2566). **งานบริการสังคม**. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2566.
จาก <http://www.chumphonprobation.com/index.php/งานบริการสังคม>.

สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชุมพร. (2566). **งานบริการสังคม**. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2566,
จาก <https://www.chumphonprobation.com/index.php/งานบริการสังคม>.

หยุด แสงอุทัย. (2556). **กฎหมายอาญา ภาค 1** (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2562). **ทฤษฎีอาญา ทฤษฎีโทษ และกระบวนการชั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ:
วิญญูชน.

Antony Flew, Definition of Punishment, in Contemporary Punishment, ed. By Rudolph J. Gerber
and Patrick D. Mc Anany (1972).

Gerhardt Grebing. (1982). **The Fine in comparative Law: A Survey of 21 countries**, English:
Cambridge of Criminology.

J.C.Smith and Brian Hogan, (1992). **Criminal Law** 7thed. London: Butterworths.

Le Code de Procédure Pénale, Article 131-3

See Alf Ross, On Guilt, (1972). **Responsibility and Punishment (1975)**, pp. 36-37; and
The Criminal Justice Act 1982, Section 69 (1)

The Editors of Encyclopaedia Britannica. **talion law**.<https://www.britannica.com/topic/talion>

สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2566

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	สุภาวดี อินแถลง
วัน เดือน ปี เกิด	15 พฤศจิกายน พ.ศ.2537
สถานที่เกิด	จังหวัดลำปาง
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2560 น.บ., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ลำปาง.
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 181 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอองาว จังหวัดลำปาง
ผลงานตีพิมพ์	สุภาวดี อินแถลง และวิมลเรขา ศิริชัยราววรรณ (ผู้บรรยาย). (วันที่ 24-26 มกราคม 2567). ใน ประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิจัย ครั้งที่ 13 หัวข้อ “Frontier Area-Based Research for Sustainable Development Goals”. (หน้า 1349-1365). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

